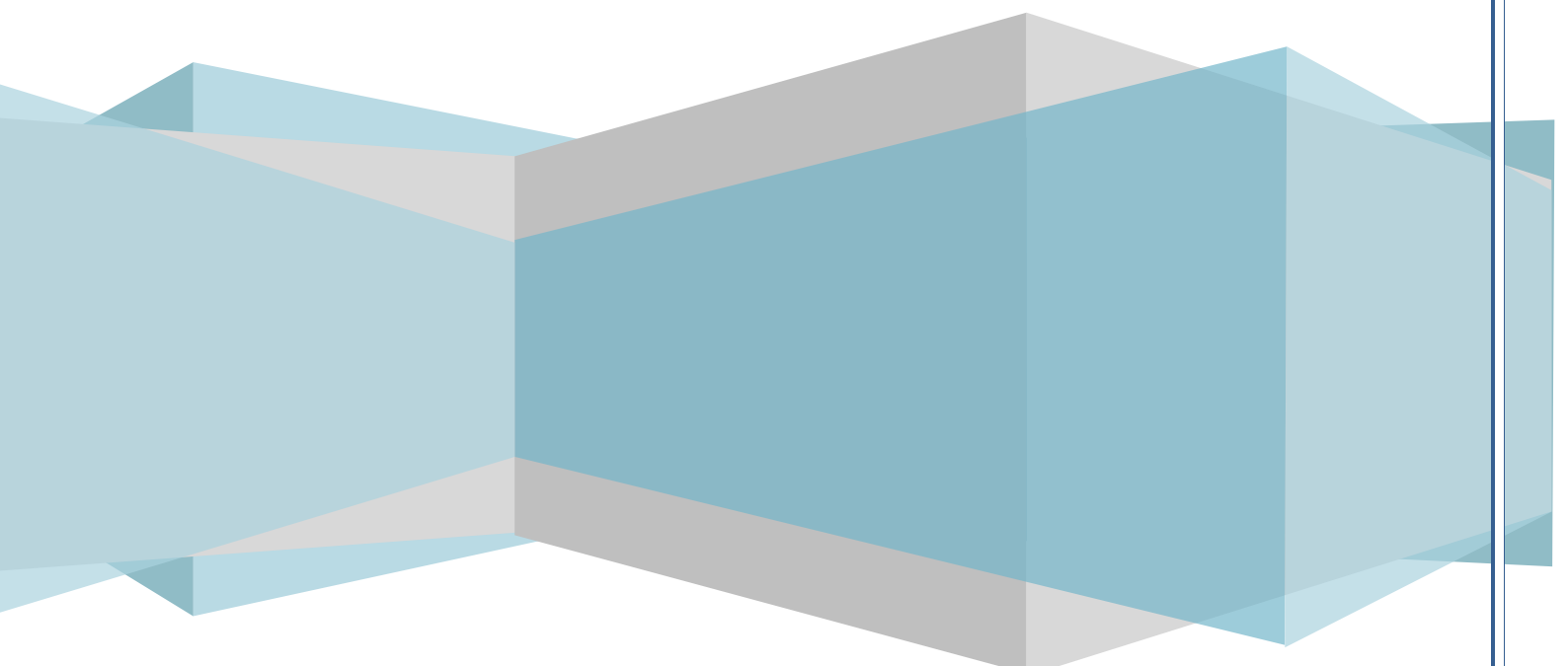

**דו"ח הפעילות
הפרקליטות הצבאית
שנת העבודה 2020**

תוכן עניינים

3	דברי פתיחה .....
5	התביעה הצבאית .....
17	הסנגוריה הצבאית .....
29	מחלקת הייעוץ והחקיקה .....
40	מחלקת היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון .....
45	מחלקת הדין הבין-לאומי .....
49	בית הספר למשפט צבאי .....
55	ענף ארגון וניהול כוח אדם .....
58	תחום דוברות, ביקורת וקש"ח .....
60	נספח א': התביעה הצבאית .....
64	נספח ב': הסנגוריה הצבאית .....
66	נספח ג': בית הספר למשפט צבאי .....
68	נספח ד': מבנה היחידה .....

כאשר החלה שנת 2020 איש לא חזה שהנושא המרכזי שישפיע על העולם, על המדינה, על צה"ל ועל הפרקליטות הצבאית יהיה **ההתמודדות עם נגיף הקורונה**. המגפה שגבתה קורבנות רבים, שינתה מושכלות יסוד באשר לדרך שבה אנו פועלים, מפקדים על אנשינו וביחס לנושאים המשפטיים שבהם אנו עוסקים.

לפרקליטות הצבאית היה **תפקיד חשוב** בהתמודדות הכוללת של צה"ל עם המגפה, הן בצבא פנימה והן בסיוע שצה"ל הושיט לחברה האזרחית. השנה גובשו ביחידה עשרות תיקוני חקיקה, נכתבו חוות דעת רבות ביחס לסמכויות הצבא, התקבלו החלטות מדיניות בתחום האכיפה והיינו שותפים לתהליכי קבלת החלטות חשובים. לא בכדי העניק הרמטכ"ל **תעודת הוקרה למחלקת הייעוץ והחקיקה** על תרומתה למאמץ הצה"לי בנושא.

ביחידה עצמה נדרשו **שינויים בדפוסי העבודה והפיקוד**. השיח הפיקודי והמקצועי התבסס לא אחת על אמצעים טכנולוגיים; קצינים וחיילים פעלו בקפסולות ובמשמרות; ועבודה מהבית התאפשרה בהיקף נרחב. אני גאה בכך שעם הזמן למדנו לפעול בצל המגפה ולעמוד כמעט בכל המשימות והיעדים, מבלי שהתפשרנו בתחומי הליבה של היחידה. זאת ועוד, אילוצי השעה חייבו לא אחת **חדשנות ויצירתיות**, כמו גם **הרחבת הידע** בתחומים חדשים. עלינו למנף שינויים אלה וליהנות מפירותיהם גם בימי שגרה.

הרצון ליזום, לחדש ולשנות בא לביטוי באחד המיזמים החשובים, פרי שיתוף פעולה של יחידת בתי הדין הצבאיים, אגף כוח האדם והפרקליטות הצבאית - **מיזם "הליכי השילוב"**. במסגרת המיזם, עריקים ומשתמטים מכלל צה"ל, המבקשים לתקן את דרכיהם ולהתמיד בשירות צבאי, יכולים לקבל ליווי וסיוע מצד המפקדים וגורמי מקצוע, וככל שהם משלימים בהצלחה את המסלול שנקבע להם, לא ירצו עונש מאסר ולא יוכתמו ברישום פלילי. למעלה ממאתיים חיילים השתלבו כבר במיזם. תרומת המיזם זכתה השנה להכרה מיוחדת, עת הוענק לו **פרס הרמטכ"ל לחדשנות בקטגוריית "אנשים"**. אני מקווה ובטוח כי יהיה בכך לעודד יוזמות נוספות וחשובות ביחידה.

בשעה שמשבר הקורונה הוביל להאטה ועצירה במגזרים רבים ובתחומים רבים, חווינו **שנה מרובת פעילות ועשייה**. בדו"ח זה ניתן למצוא תיאור נרחב של הפעילות במישורים השונים, ואף בו אין להקיף את כלל העשייה, בבחינת מעט שאינו מחזיק את המרובה.

בקליפת אגוז, אציין כי **מחלקת הדין הבין-לאומי** המשיכה ללוות את הפעילות האופרטיבית של צה"ל בגזרות ובמימדים השונים. בנוסף אנשי המחלקה שותפים במאמץ הלאומי להתמודדות עם האתגרים שמציב בית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג (ה-ICC).

מחלקת הייעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון עסקה רבות בליווי משפטי של המאבק בנגיף הקורונה באיו"ש ובגיבוש תיקוני חקיקה נדרשים. במקביל ליוו אנשי המחלקה, בפן המשפטי, את הפעולות הביטחוניות הרבות באזור לסיכול טרור.

אנשי **מחלקת הייעוץ והחקיקה** עסקו במגוון רחב של סוגיות משפטיות חשובות, ובהן שירות נשים בתפקידי לחימה, זכויות אנשי הקבע, הגבלות החלות בתקופת בחירות ועוד.

בית הספר למשפט צבאי שינה את פניו בשנה האחרונה, במסגרת יישומה של עבודת מטה שעניינה המבנה הארגוני של בית הספר ומיקוד פעילותו. כן הושם דגש על הכשרות לקציני היחידה בתחומי הפיקוד והניהול ועל הדרכה באמצעים טכנולוגיים.

בהיבטי **אכיפת החוק**, התאימו **התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית** את מדיניות אכיפת החוק לצורכי השעה ולתנאיה. בין השאר, תוקנה חקיקה באופן שהבטיח קיום הליכים פליליים, למשל בכלים של היוועדות חזותית. כאמור, גורמי התביעה והסנגוריה הם שותפים מרכזיים למיזם **"הליכי השילוב"**, ומקדמים מגוון כלים שתכליתם שיקום והחזרה לשירות תקין של חיילים שנכשלו בעבירות שחומרתן פחותה באופן יחסי.

השנה החולפת לימדה אותנו כמה קשה לחזות את ההתפתחויות וכמה חשובות היכולות של היחידה לגלות גמישות, לפתח תחומי ידע חדשים, לשמור על לכידות חברתית ולפתח ולטפח את כלל הקצינים והחיילים. בטוחני שמעז ייצא מתוק ושהדבר יתרום (וכבר תורם) לכשירות היחידה ולעמידתה במשימותיה המורכבות בעתיד לבוא.

הקורא מוזמן לעיין בדו"ח המלא ולהיחשף לעשייה הרחבה. עשייה שמאחוריה עומדים קצינות וקצינים, חיילות וחיילים, הפועלים במיומנות, במקצועיות, בשילוב זרועות ובנחישות למילוי משימותיהם, בדרך המיוחדת המאפיינת את היחידה לאורך השנים.

בסיומה של שנה, אני גאה בתנופת הפעילות, ברוח האנשים ובתרומתם לצה"ל. כך גם נמשיך בדרכנו.

אלוף שרון אפק
הפרקליט הצבאי הראשי

דברי פתיחה

התביעה הצבאית אמונה על אכיפת הדין כלפי משרתים בצה"ל שביצעו עבירות הנידונות במערכת המשפט הצבאית, וכן על העמדתם לדין של תושבי אזור יהודה ושומרון שביצעו עבירות הנתונות לסמכותם של בתי המשפט הצבאיים. בנוסף, אמונה התביעה הצבאית, על ייצוג האינטרס הציבורי בהליך הפלילי ועל השלטת ערכי שלטון החוק בצה"ל.

בתביעה הצבאית ארבע חוליות המחולקות בחלוקה למחוזות ושלוש חוליות המחולקות לפי חלוקה נושאית. החוליות המחוזיות הן פרקליטות צפון וחיל הים; פרקליטות מרכז, חיל האוויר, מטכ"ל ועורף; פרקליטות דרום וזרוע היבשה; ופרקליטות אזור יהודה ושומרון. החוליות הנושאיות הן הפרקליטות לעניינים מבצעיים, תחום עריקים ותחום תעבורה.

התביעה הצבאית עוסקת בעבירות פליליות שנעברו במסגרת הצבאית או בזיקה לשירות הצבאי. בתוך כך, מטפלת התביעה הצבאית בעבירות שמבוצעות במהלך פעילות מבצעית, תאונות אימונים ומקרי מוות של חיילים שלא במסגרת פעילות מבצעית. זאת, לצד עבירות ייחודיות למערכת המשפט הצבאית כגון היעדרות משירות צבאי. באזור יהודה ושומרון מטפלת התביעה הצבאית בעבירות ביטחוניות.

התביעה הצבאית פועלת בשיתוף פעולה עם גורמי אכיפת החוק בצה"ל ומחוץ לו, בכדי להטמיע נורמות וערכים בקרב משרתי צה"ל, לצד אכיפת ומיצוי הדין.

מגמות ותופעות עיקריות בעבודת התביעה הצבאית בשנת העבודה 2020

1. **אכיפת הדין בצה"ל בצל התפשטות נגיף הקורונה במדינת ישראל** – אכיפת הדין בצה"ל הושפעה רבות מהתפשטות נגיף הקורונה במדינת ישראל, לאור מצב התחלואה וההגבלות שהוטלו לצורך ההתמודדות עם הנגיף, הן במרחב האזרחי והן במרחב הצבאי. התביעה הצבאית, יחד עם גורמי האכיפה האחרים בצה"ל - המשטרה הצבאית (ובפרט גורמי הכליאה הצבאיים) והמשטרה הצבאית החוקרת - נדרשה לערוך, מעת לעת, התאמות ושינויים במדיניות אכיפת הדין, תוך איזון בין ההכרח להמשיך באכיפה אפקטיבית ולשמר את ההרתעה, לבין החובה לשמור על בריאותם של חשודים ועצורים, ושל כלל גורמי אכיפת הדין. התאמות כאמור נערכו גם בפרקליטות אזור יהודה ושומרון (להלן: "איו"ש"), שאמונה על העמדתם לדין של פלסטינים בפני בתי המשפט הצבאיים באיו"ש.

ההתמודדות עם נגיף הקורונה נעשתה בשלושה מישורים מרכזיים, כפי שיפורט להלן:

א. עדכון מדיניות האכיפה והמעצרים, בתיאום מלא עם גורמי האכיפה הצבאיים והאזרחיים. העלייה בתחלואה וההגבלות הרחבות שהוטלו בכלל

מדינת ישראל, חייבו במהלך השנה החולפת התאמות ושינויים ביחס לאכיפה יזומה של עבירות מסוימות. המדיניות נבחנה מעת לעת, בכפוף להערכת מצב של כלל גורמי האכיפה. לאורך כל הדרך, נמשכה באופן שגרתי אכיפת הדין ביחס לעבירות חמורות.

ב. קידום דברי חקיקה בתחום הפלילי, שתכליתם לאפשר לגורמי האכיפה להמשיך בפעילות אכיפה שגרתית ככל הניתן, תוך צמצום הסיכונים הבריאותיים. בין השאר, נחקקו מספר תקנות וצווים שמאפשרים קיום דיונים בערכאות המשפטיות הצבאיות באמצעי היועדות חזותית, ללא נוכחות פיזית של הכלואים. בנוסף, הותקנו תקנות שאפשרו להאריך את מעצרים של חשודים שלא ניתן היה לחקור אותם בשל חשש להידבקות בנגיף. בהמשך הדרך עוגנו חלק מההסדרים בחקיקה ראשית בכנסת. העשייה בנושא הייתה פרי שיתוף פעולה בין מחלקת הייעוץ והחקיקה, התביעה הצבאית, הסנגוריה הצבאית, יחידת בתי הדין הצבאיים, ומחלקת הייעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון.

ג. עודכנה תפיסת הפעילות של התביעה הצבאית וננקטו שורה של צעדים שיאפשרו רציפות תפקודית וטיפול במשימות, תוך צמצום הסיכון לתחלואה בקרב המשרתים בתביעה הצבאית.

2. **היערכות למעבר התביעה הצבאית לקריית המשפט האחודה בבית ליד ("נווה צדק")** - במהלך שנת 2020 הוקדשו משאבים רבים להיערכות לקראת המעבר הצפוי בשנת 2021 של חוליות התביעה המרחביות וחלק מחוליות התביעה הנושאות (עריקים ותעבורה) ל"נווה צדק". בין השאר, הושלמה עבודת מטה מקיפה ויסודית הנוגעת למבנה התביעה הצבאית ב-"נווה צדק", מתוך שאיפה לייעל תהליכי עבודה, לחזק את שילוב הזרועות בין החוליות השונות, ולפתח את בניין הכח. כל זאת, במטרה לחזק את מערכת האכיפה בצה"ל.

3. **הרחבת כלי האכיפה במערכת הפלילית הצבאית, בדגש על כלי שיקום** - במהלך השנים האחרונות, ובדגש על השנה החולפת, החילה התביעה הצבאית שורה של כלי אכיפה חדשים במערכת הצבאית. להלן נפרט את המגמות מרכזיות בתחום זה:

א. **הסדרי שילוב לעריקים בצה"ל** - בשנת 2020 החל יישומה של עבודת המטה הרחבה בנושא "הסדרי השילוב", בשיתוף התביעה הצבאית, הסנגוריה הצבאית, יחידת בתי הדין וגורמים רלוונטיים נוספים בצה"ל. תכליתה של עבודת המטה היא שילוב בין "הסדרי ההקפאה" לבין "בית הדין המשלב", כלים בעלי אופי שיקומי, שהשימוש בהם החל כבר בשנים 2017 ו-2018 בהתאמה. פרויקט "הסדרי שילוב" חיבר את שני הכלים האמורים למיזם רחב ומקיף, שרלוונטי לכלל הפיקודים והזרועות. המיזם מבטא גישה חדשנית, ששמה במוקד את שיקומו של חייל שנעדר מן השירות, לרוב על רקע נסיבות משפחתיות או סוציו-אקונומיות מורכבות. המיזם מעניק סיוע

ותמיכה לחיילים שנעדרו מן השירות, אך מביעים מוטיבציה לשוב לשירות תקין. חיילים שיתמידו בשירות, יימנעו מעבירות נוספות ויעמדו בתנאים נוספים, לא יורשעו בעבירה פלילית בגין ההיעדרות מן השירות, לא יוכתמו ברישום פלילי ולא ירצו עונש מאסר.

מאז תחילת המיזם, שולבו במסגרתו 219 חיילים, מתוכם 190 נמצאים בעיצומו של התהליך. יש לציין כי המיזם המשיך בפעילותו גם בצל התפשטות נגיף הקורונה.

המיזם זכה לפרס הרמטכ"ל לחדשנות בשנת 2020.

ב. **המשך יישום מנגנון ההסדרים המותנים בצה"ל** – שנת 2020 הייתה השנה הרביעית שבה יושם מנגנון ההסדרים המותנים ביחס לעבירות פליליות שנחקרו במצ"ח. המנגנון מעניק הזדמנות שנייה לחיילים שכשלו לראשונה בעבירות מסוימות (למשל, שימוש במספר מועט של הזדמנויות בסמים מסוכנים בנסיבות אזרחיות).

בשנת 2020 נשמרה המגמה החיובית של מספר ההסדרים שנחתמו. במהלך השנה נחתמו כ-127 הסדרים מותנים בעבירות סמים. ברוב המכריע של המקרים, שבו החיילים לשירות תקין ביחידותיהם תוך עמידה בתנאים הקפדניים שהוטלו עליהם בהסדר. גם בשנת 2021 נמשיך ביישום המנגנון.

4. **הטיפול בנפגעי עבירה** – מזה מספר שנים התביעה הצבאית מחילה בפועל את עיקרי חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2011 במערכת הצבאית, על הליכים המתנהלים בפני בתי הדין הצבאיים ועל חלק מהתיקים המתנהלים בבתי המשפט הצבאיים.

בשנת 2020 נערכה התביעה הצבאית לכניסתו לתוקף של תיקון מס' 75 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (להלן: "החש"ץ"), המאמץ את הוראות חוק זכויות נפגעי עבירה. התיקון נכנס לתוקף בתחילת שנת 2021. התביעה הצבאית פעלה יחד עם אגף התקשוב ומשטרת ישראל, לחבר את מערכות המחשוב בצה"ל למערכת נפגעי העבירה במשטרת ישראל (מני"ע) לצורך הנגשת ההליכים הפליליים לנפגעי העבירה ועדכוןם באופן שוטף. בסוף שנת 2020, ולאחר תכנית הרצה, החל באופן רשמי השימוש במני"ע בתיקים המתנהלים בבתי הדין הצבאיים.

יוער, כי עיקרי הוראות החוק יוחלו בהמשך גם באזור יהודה והשומרון, בצו מטעם מפקד פיקוד המרכז, שלעת הזו נדחה מועד כניסתו לתוקף.

מעבר לאמור, התביעה הצבאית מקיימת יחסי עבודה הדוקים עם יחידת יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר (יוה"ל"ם), ועם מרכז ההתמודדות והתמיכה (מהו"ת). במקביל, חיזקה התביעה את קשריה עם גורמי הסיוע המשפטי לנפגעי העבירה

במשרד המשפטים, השתתפה בהכשרת עורכי דין של מערך הסיוע, שילוו נפגעי העבירה במערכת המשפט בצה"ל, ונציגיה שותפים בפורום נפגעי העבירה בפרקליטות המדינה.

5. **תסקירי עונש** - בחודש ינואר 2019 החלה תקופת הרצה ('פיילוט'), אשר נמשכה גם השנה, ובמסגרתה הופעל מנגנון המאפשר שימוש בתסקירי עונש עבור נאשמים שמתנהל נגדם הליך בבתי הדין הצבאיים המחוזיים, ואשר קיימת אפשרות שלהרשעתם יתלווה רישום פלילי מלא. תסקיר העונש נועד לסייע לשופט היושב בדין בעת קביעת עונשם של נאשמים, והוא מתייחס לשורה של נתונים אישיים הנוגעים לנאשם והסיבות שהובילו אותו לביצוע העבירה. נכון לחודש דצמבר 2020, נערכו כ-93 תסקירי עונש.

6. **אכיפת הדין באיו"ש** - במהלך השנה נמשך הטיפול בעבירות ביטחון ופח"ע באזור יהודה ושומרון, לצד הטיפול בעבירות הפרות סדר בהיקף נרחב. התביעה הצבאית באיו"ש פעלה גם השנה להבאתם לדין של נאשמים שפעלו כנגד ביטחון האזור, והיוותה את ה"רגל מסיימת", לפעילות הכוחות המבצעיים באיו"ש.

במהלך השנה עסקה התביעה הצבאית באיו"ש באופן נרחב בכניסתו לתוקף של תיקון מס' 67 **לצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), התש"ע-2009**. התיקון מאמץ עבירות והסדרים משפטיים מחוק המאבק **בטרור, תשע"ו-2016**, תוך ביצוע התאמות לאיו"ש, קביעת קווים מנחים להעמדה לדין בעבירות החדשות שאומצו והטמעת העיסוק בעבירות הללו בעבודת התביעה הצבאית באיו"ש.

7. **מחשוב הסדרים מובנים** - בחודש מאי 2019 נכנס לתוקפו מנגנון חדש לטיפול בדו"חות תנועה שניתנו למשרתי קבע ולחיילי חובה בעת שנהגו בכלי רכב צבאיים אישיים, כך שיוכלו לבחור לקצר את ההליך המשפטי בעניינם ולשלם קנס בשיעור המשולם במערכת האזרחית. המנגנון נוגע לחלק מעבירות התנועה, וביניהן שימוש בטלפון בעת נהיגה, אי חגירת חגורות בטיחות, אי ציות לתמרור "אין כניסה" ולחלק מעבירות המהירות, כאשר אין לצדם רכיב חומרה או זיקה צבאית ייחודית.

במטרה להנגיש את המנגנון, בשנת 2020 הוטמעו בכתיב האישום נוסחי הודעה לנאשם מטעם התביעה. ההודעה כוללת את הקישורים להסברים בנושא הסדרי טיעון מובנים בצה"לנט ובמרתת האזרחית, וכן קוד שבאמצעות סריקתו יכול נאשם להגיע למידע בנושא. בנוסף, יכול נאשם לקבל הצעה להסדר מובנה באופן ממוחשב, בשים לב לעבירה המיוחסת לו, לעברו התעבורתי, לגובה הקנס שקבוע לעבירה בצו הקנסות ולמספר הנקודות שנגזר מהרשעה בה. בשנת 2020 למעלה מ-500 משרתים, אשר הועמדו לדין בעבירות תעבורה בשנה זו חתמו על הסדר מובנה, ומהווים את הרוב המכריע של משרתי קבע שהועמדו לדין בעבירות תעבורה.

8. **הטיפול באירועי הפרות הסדר האלימות והפעילות החבלנית בגבול רצועת עזה** – גם בשנת 2020 נמשך העיסוק המשמעותי בנושא זה. מנגנון הברור המטכ"לי

השלים את תחקורם של אירועים רבים במהלך שנת 2020 והוא צפוי להמשיך במלאכה גם בשנת 2021. ממצאי התחקור מועברים לבחינת הפרקליטות הצבאית, ובחלק מהאירועים נפתחו חקירות מצ"ח.

פסקי דין מרכזיים משנת העבודה 2020

תיקים בעניינם של פלסטינים שהתבררו בבתי המשפט הצבאיים באזור יהודה ושומרון

1. בג"ץ 1573/19 **אבראהים מסרי ואח' נ' בית המשפט הצבאי לערעורים** – ענינה של העתירה ב- 31 עותרים, משוחררי "עסקת שליט", שביקשו מבית המשפט העליון להורות על שחרורם. זאת, לאחר שהוחלט, בוועדת העררים, על החזרתם לריצוי יתרת תקופת מאסרם בעקבות הפרות של תנאי השחרור שנקבעו בעסקה. העותרים העלו טענות נגד כליאתם מחדש. בין היתר, נטען כי ההחלטה נבעה משיקולים פוליטיים זרים וכי הכספים שקיבלו העותרים מהתאחדויות בלתי מותרות, ואשר בגינם הושבו לכלא, התקבלו לצורך שיקומם לאחר תקופת מאסרם ולא לצורך פעילות טרור. הדיון בעתירה התמקד בעניינם של עותר אחד, ובחינת הפרת התנאים על ידו.

בית המשפט העליון דחה את העתירה, ובכלל כך את הטענות בדבר שיקולים פוליטיים זרים. לאחר עיון בחומרים מודיעיניים במעמד צד אחד, קבע בית המשפט שהחלטת ועדת העררים ניתנה כדין, וכי הראיות המנהליות העומדות לחובת העותר מבוססות, וכן כי המעשים המיוחסים לו פוגעים בביטחון האזור בהינתן פעילותו במסגרת ארגון הטרור "חמאס".

2. בג"ץ 3789/20 **זוהיר אלקואסמה נ' בית המשפט הצבאי בעופר ואח' -** העותר ביקש מבית המשפט העליון לבטל את פסק דינו של בית המשפט הצבאי לערעורים, במסגרתו נדחה ערעורו על פסק-הדין בעניינו. בין היתר, ביקש העותר כי בג"ץ יורה למשיבים ליתן טעם מדוע הוא הועמד לדין בבית משפט צבאי באזור ולא בפני בית משפט בישראל לפי נוהל "מירב הזיקות"; מדוע לא יזוכה מעבירה של סחר בציד מלחמתי או לחילופין יורשע בעבירה של נשיאת חלק מנשק בהתאם לחוק העונשין; מדוע לא יזוכה העותר מחמת אכיפה בררנית ומחדלי חקירה, ומדוע לא ייגזר עונשו לפי עיקרון אחדות הענישה. לאחר בחינת טענות הצדדים, דחה בין המשפט את העתירה על הסף. בית המשפט העליון קבע כי הוא אינו משמש כערכאת ערעור על בתי המשפט הצבאיים, וההתערבות בפסקי הדין של בתי המשפט הצבאיים תיעשה במקרים חריגים שבהם פעלו בחוסר סמכות או בפגיעה ממשית בכללי הצדק הטבעי, דבר שלא מתקיים בעניינו של העותר, שעיקר טענותיו הן ערעוריות באופיין. עוד נקבע בעניין "מירב הזיקות" כי ההחלטה להעמיד נאשם לדין בגין עבירות שבוצעו באזור, נתונה לשיקול דעת רשויות התביעה, וכי לא נפל כל פגם בהעמדת העותר לדין בבית המשפט הצבאי. כמו כן, קבע בית המשפט כי אין עילה להתערבות בעונש שהושת על העותר.

3. ע' 1009/19 וע' 1105/19 בעניינו של א' צ' (תיק בימ"ש יהודה 2696/19) - בית המשפט הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה בעניינו של הנאשם א' צ', קטין בן 14 ו-9 חודשים בעת ביצוע העבירה, אשר הורשע בביצוע הפיגוע במתחם "רמי לוי" ב"שער בנימין" באיו"ש וגרם למותו של סמ"ר טוביה ינאי ויסמן ז"ל ולפציעת אזרח נוסף, והטיל על הנאשם עונש של מאסר עולם חלף עונש של 35 שנות מאסר לריצוי בפועל, לצד מאסר מותנה ופיצוי שהטיל עליו בית המשפט המחוזי. נקבע כי יש לראות בעונש של מאסר עולם כעונש המוצא אף לעניין קטינים אשר עברו עבירה של גרימת מוות בכוונה. כמו כן, נקבע כי בתי המשפט הצבאיים מוסמכים להטיל על נאשם פיצויים בסכום העולה על התקרה הקבועה בדין הישראלי, וכי על-פי הוראת המחוקק יש לנהוג כך מקום בו מוכח נזק העולה על הסכום האמור.

4. ע' 3662/17 בעניינו של זיאד עואד (תיק בימ"ש יהודה 4936/14) - הנאשם הורשע בביצוע פיגוע ירי קטלני בשנת 2014, במסגרתו ירה לעבר שבעה כלי רכב וגרם למותו של סני"צ ברוך מזרחי ז"ל ולפציעתם של אלמנתו ובנו הקטין, וכן קטין נוסף שנסע ברכב אחר. בית המשפט הצבאי ביהודה הטיל על הנאשם שני מאסרי עולם ופיצויים. כמו כן, בוטלה ההקלה בעונש לה זכה הנאשם במסגרת עסקת שחרור האסירים - "עסקת שליט". בית המשפט הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה על גובה הפיצויים, וקבע כי יש מקום לפסוק פיצויים לכל אדם שהוכח כי נפגע כתוצאה ממעשי העבירה, בהתאם לנזקים שנגרמו לו, כפי שעולה מהעדויות בפני הערכאה קמא. כפועל יוצא, העלה בית המשפט הצבאי לערעורים את שיעור הפיצוי שהוטל על הנאשם, אף ללא תחשיב נזק, ופסק פיצוי של 1,200,000 ש"ח לטובת עזבון המנוח, וכן 450,000 ש"ח לטובת נפגעי העבירה הנוספים, שנפגעו בגופם או ברכושם.

5. תיק בימ"ש יהודה 3112/19 בעניינו של עאצם ברגותי - הנאשם הורשע בביצוע פיגוע ירי, בחודש דצמבר 2018, יחד עם אחיו לעבר קבוצת ישראלים בצומת עפרה. בפיגוע נפצעה שירה איש-רן ההרה, ובעקבות פציעותיה נאלצו רופאיה ליילדה. לאחר שלושה ימים נפטר היילוד, עמיעד ישראל איש-רן ז"ל. מספר ימים לאחר מכן, ביצע הנאשם פיגוע ירי נוסף בצומת גבעת אסף, וגרם בכוונה למותם של סמ"ר יובל מור-יוסף ז"ל וסמל יוסף כהן ז"ל. לאחר שנשמעו טיעונים לעונש, השית בית המשפט על הנאשם ארבעה מאסרי עולם מצטברים, שלושה מאסרי עולם מצטברים בגין מותם של עמיעד ישראל איש-רן ז"ל, סמ"ר מור-יוסף ז"ל וסמל כהן ז"ל; ומאסר עולם נוסף בגין עבירות נוספות בהן הורשע.

6. תיק בימ"ש יהודה 3433/16 בעניינו של סחבאן אלטיטי - הנאשם הורשע בביצוע פיגוע דריסה בחודש אוקטובר 2015 בצומת אל פאוור הנאשם דרס, באמצעות משאית, את אברהם חסנו ז"ל, גרר אותו תחת גלגלי המשאית לאורך כ-37 מטרים וגרם למותו בכוונה. לאחר שמיעת הטענות לעונש, הוטל על הנאשם עונש של מאסר עולם, לצד פיצוי כספי בסך כולל של 1,800,000 ש"ח לטובת עזבון המנוח.

7. תיק בימ"ש יהודה 10224/18 בעניינו של ח' ג' - הנאשם, קטין, הורשע בביצוע פיגוע דקירה ביום 16 בספטמבר 2018, במתחם מסחרי סמוך לגוש עציון. הנאשם. הנאשם דקר את ארי יואל פולד ז"ל באמצעות סכין באורך 21 סנטימטרים וגרם למותו. בית המשפט הטיל על הנאשם עונש של מאסר עולם, ופיצוי כספי בסך של 1,250,000 ש"ח לטובת עזבון המנוח.
8. ע' 2542/18 ותיק בימ"ש יהודה 6831/15 בעניינו של חמזה אלפילאת - הנאשם נטל סכין מביתו, נסע במונית לגוש עציון, שם דקר את הגב' נירית זמורה בסמוך לעמוד השדרה ופצע אותה. תחילה הנאשם זוכה מעבירה של ניסיון גרם מוות בכוונה (העבירה המקבילה לרצח במערכת האזרחית), והורשע בחבלה בכוונה מחמירה. התביעה הצבאית ערערה על פסק הדין, ובית המשפט הצבאי לערעורים קיבל את הערעור והרשיע את הנאשם בעבירה שיוחסה לו. לאחר ההרשעה, הטיל בית המשפט הצבאי ביהודה על הנאשם עונש של 18 שנות מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה, קנס ופיצויים כספיים לטובת לנפגעת העבירה בסך 500,000 ש"ח.
9. ע' 2949/16 בעניינו של מרואן מעדי (תיק 3715/12) - פרשת הלינץ' ברמאללה. הנאשם פרץ יחד עם המונים לתחנת המשטרה ברמאללה בה הוחזקו החיילים רב"ט ודים נורזיץ ז"ל ורס"ל יוסף אברהמי ז"ל, והכה את רב"ט נורזיץ ז"ל באגרופו. בית המשפט הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה והרשיע את הנאשם בעבירה של גרימת מוות בכוונה, חלף עבירה של תקיפה בצוותא בה הורשע על ידי הערכאה הדיונית. בעקבות הרשעתו, הורה בית המשפט הצבאי לערעורים על החזרת עניינו של הנאשם לבית המשפט הצבאי ביהודה, לצורך שמיעת טיעונים לעונש ומתן גזר דין (טרם ניתן פסק דין).

תיקים בעניינם של חיילים שהתבררו בבתי הדין הצבאיים

עבירות מין

10. ע' 1/20 רנ"ג ע' י' נ' התובע הצבאי (דרום) (מחוזי) 537/18) - הנגד הורשע בביצוע עבירות מין, ובהן אינוס קצינה ששירתה תחת פיקודו הישיר. בית הדין המחוזי הטיל על המערער תשע שנות מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה, הורדה לדרגת טוראי ותשלום פיצויים בסך 80,000 ש"ח לנפגעת העבירה. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל חלקית את ערעור ההגנה על הכרעת הדין, כך שזיכה את המערער מחלק מהאירועים שיוחסו לו, מחמת הספק. בהתאם, התקבל ערעור ההגנה לעניין גזר הדין ועונשו של המערער הופחת לשבע שנות מאסר בפועל. יתר רכיבי העונש נותרו על כנם.
11. מטכ"ל (מחוזי) 94/02 התובע הצבאי נ' טוראי ש' מ' - החייל הורשע, במסגרת הסדר טיעון ולאחר הליך גישור, בעבירה של התעללות בנסיבות מחמירות בצוותא. זאת, לאחר שנמלט מהארץ במהלך משפטו ונעצר לאחר 17 שנים כשחזר ארצה. על

החייל הוטל עונש של 55 חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה ופיצויים לנפגע העבירה בסך 80,000 ש"ח.

12. צפון (מחוזי) 55/2020 התובע הצבאי נ' רס"ל ט' נ' - הנגד הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירה של מעשה מגונה בנסיבות אינוס. זאת בגין מעשה מגונה שביצע, במהלך שירות מילואים, כלפי חיילת שישנה במגורים ביחידה. על הנגד הוטל עונש של 10 חודשי מאסר לריצוי בפועל, כולל הפעלת מאסר מותנה שהוטל עליו בגין ביצוע מעשים דומים, מאסר מותנה, פיצוי כספי לנפגעת העבירה וכן הורדה לדרגת טוראי.

עבירות בנשק

13. צפון (מחוזי) 266/19 התובע הצבאי נ' רס"ל א' מ', צפון (מחוזי) 267/19 התובע הצבאי הראשי נ' סמל א' ח' - רס"ל מ' הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בשלוש עבירות שעניינן הוצאת נשק מרשות הצבא, בארבע עבירות סחר בנשק, בעבירה של ירי מנשק חם בצוותא ובעבירה של התנהגות שאינה הולמת. זאת, בגין שהוציא מבסיס צבאי שני כלי נשק מסוג M-16 ושני כלי נשק מסוג מא"ג, ומכר אותם לאזרח תמורת סכום כולל של 80,000 ש"ח. על רס"ל מ' הוטל עונש של 9 שנות מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה, קנס בסך 32,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי. סמל ח' הורשע אף הוא על-פי הודאתו, בהוצאה ומכירה של ארגזי תחמושת בצוותא עם רס"ל מ'. הוטל עונש של 11 חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

14. צפון (מחוזי) 85/20 התובע הצבאי נ' טוראי ת' ח', צפון (מחוזי) 78/20 התובע הצבאי נ' רב"ט א' ס' - טוראי ח' הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא ועבירות בנשק על כך שהוציא שני כלי נשק מסוג מא"ג ו-230 כדורים לנשק מרשות הצבא בעזרתו של רב"ט ס' והעבירם לאחר. בנוסף, הוציא טוראי ח' 2,000 כדורים נוספים לנשק בכוונה למכרם. על טוראי ח' הוטל עונש של 7.5 שנות מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה, קנס בסך 5,000 ש"ח והורדה לדרגת טוראי.

רב"ט ס' הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירה של סיוע להוצאת נשק מרשות הצבא והוטל עליו עונש של 20 חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

15. דרום (מחוזי) 122/20 התובע הצבאי נ' סמל פ' א' ע', דרום (מחוזי) 486/19 התובע הצבאי נ' רב"ט א' א' ע', דרום (מחוזי) 123/20 התובע הצבאי נ' טוראי ח' א' ונוספים - פרשיית עבירות בנשק שחקירתה התנהלה בשיתוף פעולה עם משטרת ישראל, מצ"ח ושירות הביטחון הכללי. בסיום החקירה, הוגשו כתבי אישום נגד שבעה חיילים המייחסים להם עבירות שונות בנשק. זאת בגין כך שנטלו כלי נשק מיחידתם והחליפו את חלקיהם בחלקי נשק מזויפים, כאשר את חלקי הנשק המקוריים מכרו או מסרו לאחרים. התיקים בעניינם של שישה מהחיילים הסתיימו

בהסדרי טיעון, במסגרתם הוטלו על הנאשמים עונשי מאסר לריצוי בפועל, שנעים בין 7 חודשי מאסר לבין 27 חודשי מאסר, לצד עונשי מאסר על תנאי והורדה בדרגה. עניינו של אחד החיילים עודנו מתנהל בבית הדין הצבאי המחוזי.

עבירות אלימות

16. מטכ"ל (מחוזי) 313/20 התובע הצבאי נ' טוראי י' י' - החייל הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות של תקיפה סתם והדחה בחקירה בנסיבות מחמירות, בגין כך שהכה את בת זוגו, חיילת מיחידתו, במהלך שהותם בבית החייל. במסגרת ההסדר הוטל על החייל עונש של חמישה חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר על תנאי ופיצוי כספי לנפגעת העבירה בסך 2,500 ש"ח.

17. ז"י (מחוזי) 68/20 התובע הצבאי נ' טוראי נ' ס' - החייל הורשע, בהתאם להודאתו, בעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, בכך שלאחר ויכוח מילולי בינו לבין חייל אחר מיחידתו, הצטייד טוראי ס' באלת ברזל, אותה הביא לבסיס מבעוד מועד, רדף אחרי החייל והכה אותו מספר פעמים באלה. כתוצאה מכך נגרמו לחייל חבלות קשות בכתפו ובראשו. לאחר שמיעת הטיעונים לעונש, הוטלו עליו שבעה חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר על תנאי ותשלום פיצוי כספי לנפגעת העבירה בסך של 3,000 ש"ח.

עבירות סמים

18. ע/43/20 סמל ר' ג' נ' התובע הצבאי (ח"א) (מחוזי) 40/19 - החייל הורשע ב-43 פרטי אישום שעניינם סחר בסמים מסוכנים. בהכרעת הדין נקבע כי החייל מכר לחיילים אחרים 220 טיפות של סם מסוכן מסוג L.S.D., 10 גרמים של סם מסוכן מסוג מתאמפטמין ו-400 גרמים של סם מסוכן מסוג קנאביס. בית הדין הטיל על החייל שש שנות מאסר בפועל, מאסר על תנאי, קנס בסך 30,000 ש"ח ופסילת רישיון נהיגה לשנה וחצי. ההגנה ערערה על גזר הדין, ובית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור ההגנה בחלקו, כך שעונש המאסר בפועל שהוטל על החייל הופחת לחמש שנות מאסר בפועל. זאת, לאור לקיחת האחריות של המערער בשלב הערעור, ובשים לב לכך ששותפו של המערער לביצוע חלק מהעבירות לא הועמד לדין בגין חלק ממעשיו.

19. ז"י (מחוזי) 269/19 התובע הצבאי נ' רב"ט ר' ל' - בעניינו של החייל הוגש כתב אישום שייחס לו פרטי אישום שעניינם סחר בסמים מסוכנים וכן עבירות נוספות מעולם הסמים. על פי עובדות כתב האישום מכר החייל, במספר הזדמנויות, תרכובת המכילה סמים מסוכנים מסוג קוקאין, קטמין ו-MDMA, וכן סם מסוכן מסוג קנאביס לסוכנים סמויים של מצ"ח ולאחרים. במסגרת משפטו, החליט בית הדין שלא לקבל את אמרתו של החייל כראיה נוכח פגמים שנפלו בחקירתו. לבסוף, הורשע החייל, בכתב אישום מתוקן, במסגרת הסדר טיעון, והוטל עליו עונש של 18

חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי, הורדה לדרגת טוראי, פסילת רישיון הנהיגה למשך שנה וקנס בסך 10,000 ש"ח.

טוהר המידות

20. מטכ"ל (מחוזי) 90,93,105,145,166/20 פרשיית חיילי גדוד מעברים במשטרה

הצבאית - חמישה חיילים מגדוד מעברים של המשטרה הצבאית הורשעו, במסגרת הסדרי טיעון, בעבירות שעניינן נטילת שוחד והפרת אמונים, בגין כך שאפשרו כניסת תושבים פלסטינים כשברכביהם סחורות, בתמורה לטובות הנאה. במסגרת הסדרי הטיעון הוטלו על החיילים עונשים על פי חלקם באירוע, הנעים בין חודשיים מאסר ל-14 חודשי מאסר, לצד קנסות כספיים, מאסרים על תנאי והורדה לדרגת טוראי.

21. ח"א (מחוזי) 354/18 התובע הצבאי נ' בח"ג ז' פ' - במסגרת הסדר טיעון הודתה

הנאשמת, אזרחית עובדת צה"ל, ששירתה כקצינת אזרחים ביחידת בינוי 301, בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וכן במרמה ובהפרת אמונים. בהתאם להודאתה, במשך כעשר שנים, בהן הייתה אחראית על הזנת נתונים לשכר של אע"צים ביחידה, הזינה הנאשמת במערכת שעות עבודה להן לא הייתה זכאית, וקיבלה עבור כך תוספות שכר שלא כדין בסכום כולל של 180,000 ש"ח. בית הדין כיבד את הסדר הטיעון בין הצדדים והטיל על הנאשמת תשעה חודשי מאסר בפועל, שירוצו על דרך של עבודה צבאית, וכן מאסר מותנה. בנוסף, במסגרת ההסכמות ולפני הצגת ההסדר, השיבה הנאשמת את מלוא סכום הכסף שנטלה שלא כדין.

תיקים נוספים

22. מותו של החייל אביתר יוספי ז"ל במהלך ניווט בנחל חילזון - בית הדין המיוחד

2/20 התובע הצבאי נ' סא"ל י' ר'; מרכז (מחוזי) 82/20 התובע הצבאי נ' סגן ר' ש'; מרכז (מחוזי) 83/20 התובע הצבאי נ' סגן א' ק'; מרכז (מחוזי) 95/20 התובע הצבאי נ' רס"ן י' ר' וסרן י' נ' - הוגשו כתבי אישום בעניינם של חמישה קצינים (מג"ד, ממ"ג, מ"פ, סמ"פ ומפק"ץ) שנמנו עם שרשרת הפיקוד בניווט גדס"ר צנחנים בנחל חילזון, במהלכו נהרג סמל אביתר יוספי ז"ל. בעקבות האירוע נערכה חקירת מצ"ח מקיפה ויסודית. החקירה העלתה כי מספר קצינים התרשלו לכאורה במילוי תפקידם והפרו הוראות מחייבות.

לאחר שימוע שנערך לקצינים, הוחלט להגיש כתבי אישום, במסגרת הסדרי טיעון, כנגד חמישה מפקדים, בעבירות של אי קיום הוראות, התרשלות וגרם מוות ברשלנות - כל אחד מהמפקדים על פי חלקו ואחריותו לאירוע המצער. בעניינם של כל המפקדים גובשו הסדרי טיעון, במסגרתם הודו באחריותם לאירוע והוטלו עליהם עונשים שונים, לרבות עונשי מאסר בדרך של עבודות צבאיות. במכלול השיקולים טרם גיבוש הסדרי הטיעון, נשקלו חלקם של כל אחד מהקצינים באירוע והתוצאה הקשה של האירוע. לצד זאת, ניתן משקל לצעדים הפיקודיים המשמעותיים שנקט הרמטכ"ל ביחס לכל אחד מהמעורבים לאחר המקרה, וכן העובדה שהקצינים נטלו אחריות על מעשיהם.

23. מרכז (מחוזי) 111/20 התובע הצבאי נ' סמ"ר א' מ' - החייל הורשע, במסגרת הסדר טיעון, בעבירה שעניינה חריגה מסמכות עד כדי סיכון חיים או בריאות ובעבירה שעניינה חבלה ברשלנות. על פי פסק הדין, ביום 14 בנובמבר 2018, בסמוך לגדר בצפון רצועת עזה, ירה החייל לעבר פלסטינים שהתקרבו לגדר, בשלב בו כבר התרחקו מהגדר. זאת מבלי שקיבל את אישור מפקדיו ושלא בהתאם לכללי הפתיחה באש המחייבים. מהירי נפגע אחד הפלסטינים.
בית הדין הצבאי כיבד הסדר טיעון שהתגבש בין הצדדים והטיל על החייל עונש של 45 ימי מאסר בפועל לריצוי בדרך של עבודה צבאית, מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי.

24. עורף (מחוזי) 27/20 התובע הצבאי נ' סמ"ר (מיל') ט' א' ובג"ץ 5904/20 מנאסרה נ' הפצ"ר - ביום 20 במרץ 2019 נהרג תושב פלסטיני מירי כוחות צה"ל. בעקבות האירוע נפתחה באופן מיידי חקירת מצ"ח. לאחר בחינת חומר החקירה שנאסף, והליך של שימוע, הוגש לבית הדין הצבאי כתב אישום כנגד חייל, במסגרת הסדר טיעון, בגין עבירה של גרימת מוות ברשלנות.
על פי הכרעת הדין, שניתנה בהתאם להודאת החייל באשמה, ביום האירוע, בעת שהחייל היה בפילבוקס בצומת הסמוך ליישוב אפרת, ירה החייל, במסגרת נוהל מעצר חשוד, לעבר תושב פלסטיני, לאחר שסבר כי הוא מיידה אבנים ומסכן כלי רכב ישראלים הנעים בציר, ופצע את הפלסטיני. בהמשך, ירה החייל בתושב פלסטיני אחר אשר הגיע למקום, מכיוון שסבר בטעות שמדובר באותו אדם שיידה אבנים קודם לכן. החייל המשיך בירי גם לאחר שאותו אדם התרחק מהמקום. הפלסטיני נפגע מהירי ומת מפצעיו.
יש לציין שבאותו יום התקבלה התרעה, זמן קצר לפני הירי, בדבר אפשרות של פיגוע בגזרה.

לבית הדין הצבאי הוצג הסדר הטיעון, במסגרתו עתרו הצדדים במשותף להטיל על החייל עונש של שלושה חודשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות צבאיות, מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. כמו כן, נשמעה עמדת נפגעי העבירה, מפי בא כוחם, והם נכחו במהלך הדיון.
לאחר הטיעונים לעונש ולפני שניתן גזר הדין, עתרו הפצוע ובני משפחת ההרוג לבג"ץ נגד הסדר הטיעון. במסגרת העתירה נטען כי היה מקום להגיש נגד החייל כתב אישום המייחס לו עבירות חמורות יותר מאלו שיוחסו לו. כן נטען, כי העונש עליו הוסכם במסגרת הסדר הטיעון אינו הולם את חומרת מעשיו של החייל ואת תוצאתם הקשה. בית המשפט העליון דחה את העתירה, תוך שציין כי על אף שבבסיס העתירה ניצב אירוע קשה שתוצאותיו טראגיות, לא נמצא מקום להתערבות בית המשפט בשיקול דעת גורמי התביעה הצבאית והפצ"ר.
יצוין, כי במסגרת גיבוש ההחלטה על סעיפי האישום ועל העונש המוסכם נשקלו שיקולים ראיתיים ומשפטיים מורכבים, הנסיבות המבצעיות המובהקות של האירוע, נכונות החייל לקחת אחריות ושיקולים נוספים, לרבות נסיבותיו האישיות של החייל ועובדת שחרורו מצה"ל.

לאחר דחיית העתירה ניתן גזר דינו של בית הדין הצבאי, במסגרתו כובד הסדר הטיעון.

25. ע/38,39/19 טוראי מ' ב' נ' התצ"ר וערעור שכנגד - המערער הורשע בבית הדין קמא בגין השתמטות ממושכת משירות ביטחון לאחר שלא התייצב לגיוסו. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה על הרשעתו של המערער. נקבע, כי גיוסו של המערער לשירות בטחון חוקי בהתאם למסלול הכללי לקריאתו לגיוס, לאחר שנפלו פגמים בקריאתו לשירות במסלול האישי. בפסק דינו, דן בית הדין הצבאי לערעורים, בין היתר, במספר שאלות רוחב הנוגעות לטיפולם של רשויות הצבא באוכלוסיית המלש"בים החרדית, בתקופה שלאחר ביטולו של "חוק טל".

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2021

1. **מעבר התביעה הצבאית ל"נווה צדק"** – כפי שזכר לעיל, שנת 2021 תהיה בסימן המעבר לקריה המשפטית האחודה - "נווה צדק" של החוליות המרחביות וכן חוליות עריקים ותעבורה.

המעבר ייצור הזדמנויות מקצועיות וארגוניות עבור התביעה הצבאית, ליישם מבנה ארגוני ותפיסת הפעלה חדשים. כך למשל, המעבר למתחם החדש יאפשר לחזק את שיתופי הפעולה ושיתוף הידע הפנים-מחלקתי, ויגדיל את הגמישות הארגונית, התביעה, בשילוב זרועות עם מפקדת הפרקליטות הצבאית והסנגוריה הצבאית, תמשיך בהיערכותה למעבר שצפוי בשנת 2021, הן בהיבטי התקשוב, הן בהיבט המקצועי והן בהיבטי כוח האדם והארגון.

2. **קיצור תקופת המעצר הראשוני של חשודים בעבירה של היעדר מן השירות של ברשות** – בהתאם להתחייבות המדינה עליה הודע בבג"ץ 4319/14 בצלאל נ' הפצ"ר, עם המעבר למתחם הקריה המשפטית האחודה, תקוצר תקופת המעצר הראשוני של חשודים בעבירות של היעדר מן השירות מ-48 שעות ל-24 שעות. גורמי אכיפת הדין בצה"ל נערכים לקיצור תקופת המעצר, לה השלכות רחבות על מתכונת פעילותם.

3. **הטיפול בנפגעי עבירה** - במהלך שנת 2020 הושלמה היערכות התביעה הצבאית להחלת חוק זכויות נפגעי העבירה במערכת המשפט הצבאית, לקראת החלתו באופן רשמי ומלא בתחילת שנת 2021. התביעה הצבאית תפעל למימוש מלא של הוראות החוק, בפרט בכל הקשור לעדכון נפגעי העבירה בדבר ההליכים המשפטיים. בראיית התביעה זהו צעד חשוב מאד שנועד לחזק את מעורבותם של נפגעי העבירה בהליך הפלילי.

דברי פתיחה

הסנגוריה הצבאית היא גוף ייחודי בצה"ל בעל שני תפקידים מרכזיים:

האחד - מתן ייצוג משפטי מקצועי לחיילים, אנשי קבע ואזרחים עובדי צה"ל, חשודים או נאשמים, שמתנהלים נגדם הליכים פליליים במערכת הצבאית. הסנגוריה הצבאית מייצגת כל חייל הנזקק לשירותיה, בלי קשר לדרגתו או למעמדו ובכל סוגי התיקים. על פי חוק, הסניגור הצבאי פועל ללא מורא ותוך שימת טובת לקוחו, וטובתו בלבד, לנגד עיניו. על פי חוק, הסנגורים הצבאיים, בשירות סדיר ובשירות מילואים, חבים חובת נאמנות ללקוחותיהם בלבד ופועלים להשגת התוצאה הטובה ביותר לחיילים שאותם ייצגו.

השני - הגנה על זכויותיהם של חיילים במשפט הפלילי-צבאי בהיבטים עקרוניים ובראייה רחבה. זאת עושה הסנגוריה הצבאית באמצעות פניות בנושאים עקרוניים בעניין זכויותיהם של כלואים, נחקרים ונאשמים לראשי רשויות האכיפה בצבא; הגשת עתירות לבג"ץ; קידום ונטילת חלק בהליכי חקיקה; ייזום עבודות מטה והשתתפות בהן ועוד.

במהלך השנה החולפת ייעצה הסנגוריה הצבאית לאלפי חיילים שנחקרו במסגרת חקירות מצ"ח, וייצגה אלפי חיילים שהוגשו נגדם כתבי אישום לבתי הדין הצבאיים. השנה, כמו בשנים עברו, ברוב התיקים בבתי הדין הצבאיים היה ייצוג של הסניגוריה הצבאית.

במקביל, בשנה האחרונה פעלה הסנגוריה הצבאית במגוון נושאים במטרה להבטיח את זכויות החיילים במערכת המשפט הפלילי-צבאי. בין היתר, הסנגוריה הצבאית פנתה לפרקליטות הצבאית ולמשטרה הצבאית הנוגעות במגוון סוגיות שנועדו לבסס את ההגנה והשמירה על זכויות החיילים בהליך הפלילי. כמו כן, הסנגוריה הצבאית שבה והדגישה את חשיבות השימוש בכלי שיקום שונים והצורך בפעולות לצמצום השלכות ההליך הפלילי והרישום הפלילי על חיילים. הסניגוריה פעלה להגברת ריצוי עונשי מאסר בדרך של עבודות צבאיות חלף מאסר מאחורי סורג ובריח; להרחבת השימוש בתסקיר עונש ותסקיר מעצר; ולשיפור תנאי הכליאה בבסיסי הכליאה הצבאיים. בנוסף, עסקו הסניגורים הצבאיים בשילוב חיילים אשר נעדרו מן השירות, בהסדרים שונים במסגרת "בית הדין המשלב", שבמסגרתם חזרו החיילים לשירות תקין וסיימו את ההליך בעניינם ללא עונש מאסר וללא רישום פלילי. מקצת עניינים אלו יפורטו להלן.

התפשטות נגיף הקורונה במדינת ישראל זימנה לסנגוריה הצבאית אתגרים ייחודיים. בתקופה זו, ובשל החשש מהתפשטות המגיפה, נחקקו חוקים ותוקנו תקנות חירום, שמטרתם לצמצם את חשיפת אוכלוסיית הכלואים לנגיף. אך זאת, לעיתים תוך פגיעה בזכויותיהם. הסנגוריה הצבאית פעלה בתקופה זאת, בשיתוף גורמי הפרקליטות הצבאית ואל מול גורמי ייעוץ וחקיקה במשרדי הממשלה השונים, כדי לוודא שהחוקים

והתקנות לא יובילו לפגיעה באוכלוסיית החיילים הכלואים מעבר להכרחי. בהמשך, דאגה הסנגוריה לוודא כי תקנות החירום נשמרות בקפידה, וכי נעשה בהן שימוש קפדני, רק במקרים שמצדיקים זאת, ותוך צמצום הפגיעה בזכויות החיילים.

מגמות, תופעות עיקריות ויוזמות בעבודת הסנגוריה הצבאית בשנת העבודה 2020

1. פניות בנוגע לזכויות חשודים ונאשמים בהליך הפלילי

כמדי שנה, גם בשנת 2020, הסנגוריה הצבאית שמה לעצמה מטרה, לדאוג להגנה על זכויותיהם של חשודים ונאשמים בהליך הפלילי. לצורך מימוש מטרה זו, פנתה הסנגוריה הצבאית לפרקליט הצבאי הראשי, לראש אגף כח אדם, לקצין המשטרה הצבאי הראשי, לתובע הצבאי הראשי ולמפקד המשטרה הצבאית החוקרת בנושאים שונים, אשר בעקבותיהם שונו והוספו הנחיות רבות בתביעה הצבאית ובמשטרה החוקרת, אשר תרמו באופן ממשי לחיזוק ולהגנה על זכויותיהם של נאשמים וחשודים בצה"ל:

- **שינוי נוסח בקשות המעצר** – בעקבות פניות הסניגוריה הצבאית, בנוגע לפער לא מוצדק בין נוסח בקשות המעצר במערכת המשפט הצבאית לבין נוסח הבקשות האמורות במערכת המשפט האזרחית, הורה התובע הצבאי הראשי על שינוי נוסח בקשות המעצר. זאת באופן שמסייע לחשודים ולנאשמים ובאי כוחם, להיערך ולהתגונן כיאות בדיון המעצר.
  - **שינוי הוראת קמצ"ר בחקירת חשודים שעברית אינה שפת אמם** – בעקבות פניית הסניגוריה הצבאית, בנוגע לאי הקפדה על זכויותיהם של חשודים שעברית אינה שפת אמם, שונתה הנחיית מצ"ח בכל הנוגע לתרגום מסמכי חקירה לשפות נוספות; לאופן בו תיבחן שליטת הנחקר בשפה העברית; והתקבלה החלטה להקמת מאגר מתורגמנים מקצועיים.
  - **שינוי הוראת קמצ"ר לגבי חקירות לילה** – בעקבות פניית הסניגוריה הצבאית בנוגע לאי הקפדה על זכויותיהם של חיילים בחקירות הנערכות בלילה, עודכנו הנחיות מצ"ח בנושא. כך, נקבע כי חקירות בשעת לילה יתבצעו במקרים חריגים, לאור צרכים דחופים ולאחר קבלת אישור לכך ממפקד בכיר במצ"ח.
  - **הרחבת זכויות חשודים במסגרת שימוע טרם הגשת כתב אישום** – בעקבות פניית הסניגוריה הצבאית, הורה התובע הצבאי הראשי על שינוי בהנחיית התצ"ר, כך שיורחבו זכויותיהם של חשודים, אשר מזומנים לשימוע בטרם הגשת כתב אישום.
- פניות נוספות של הסנגוריה הצבאית, בנושאים מהותיים, המשמעותיים להבטחת זכויותיהם של חשודים ונאשמים, עודן מצויות בבחינת גורמים בפרקליטות הצבאית וגורמי המשטרה הצבאית.

2. שיקום

גם בשנת 2020 ייחדה הסנגוריה הצבאית מאמצים רבים על מנת ששיקולי השיקום יזכו למשקל רב יותר בהליך הפלילי-צבאי, וזאת בין היתר על ידי קידום כלים ומוסדות משפטיים בעלי היבטים שיקומיים מובהקים.

א. הסדרים מותנים

בתחילת שנת 2017 הוחל בצה"ל מוסד ההסדרים המותנים גם במערכת הצבאית, ביחס לעבירות מסוימות. הסדרים אלה מאפשרים, במקרים מתאימים להעמיד חיילים, אשר נמצאו ראיות לכאורה כי ביצעו עבירות מסוימות, במעין תקופת מבחן, חלף הגשת כתב אישום וניהול הליך פלילי בעניינם. חייל אשר עמד בתנאי ההסדר - ייסגר תיק החקירה נגדו ללא נקיטת הליכים פליליים.

בשנת 2020 ייצגה הסנגוריה הצבאית עשרות רבות של חיילים עימם נחתם הסדר מותנה או הסדר הקפאה. במרביתם המכריע של המקרים עמדו החיילים בהסדר, המשיכו בשירות מוצלח, והתיק נגדם נסגר. עוד פעלה הסנגוריה הצבאית להקל את תנאי הסף לחתימה על הסדר מותנה ולהגמשתם, על מנת לאפשר לכמה שיותר חיילים לקבל הזדמנות נוספת, ולחזור לשירות תקין ביחידה ללא נקיטה בהליכים פליליים.

בשנת 2020 בעקבות הליכים משפטיים שניהלה הסנגוריה הצבאית (רע"פ 3410/20 רס"ל ג' י' נ' התובע הצבאי הראשי – ר' הרחבה בהמשך) שינתה התביעה הצבאית את מדיניותה כך שכעת מתאפשר גם לאנשי קבע להיקשר בהסדר מותנה במקרים מסוימים.

ב. תסקירי עונש

בשנת 2017 פנתה הסנגוריה הצבאית ב"קדם בג"ץ" ודרשה כי יכונן בצבא מנגנון של "תסקירי מבחן (עונש)" לחיילים שנשפטים בבתי הדין הצבאיים. ואכן, עבודת מטה להחלת ההסדר במערכת הצבאית אשר החלה עוד לפני כן, תפסה תאוצה ושיתפה בה גם את הסנגוריה הצבאית אשר לקחה חלק משמעותי בנושא.

בתחילת שנת 2019, עם סיומה של אותה עבודת מטה, החל לפעול מנגנון ניסיוני של "תסקירי עונש". במסגרת מנגנון זה, נקבע, כי בכל מקרה בו תעתור התביעה להשתתף עונש הכולל בחובו רישום פלילי מלא, ניתן יהיה להפנות את הנאשם לגורם מקצועי על מנת שיערך לו תסקיר אודות נתונים הרלוונטיים לגזירת עונשו. תסקיר זה מבוצע כיום ע"י גורם מקצועי ממערך גחל"ת (גורמי חזרה לשירות תקין) ומועבר אך ורק לידי הנאשם וסנגורו, אשר יש באפשרותם לעשות בו שימוש במסגרת הטיעונים לעונש.

במהלך השנה, עשרות חיילים שהואשמו במגוון עבירות הופנו לעריכת "תסקיר עונש" בטרם נגזר דינם. הסנגוריה הצבאית פעלה ופועלת למען הרחבת השימוש

בכלי זה, אשר מאפשר לתביעה הצבאית ולבתי הדין הצבאיים לקבל תמונה מלאה אודות נסיבותיו של החייל העומד בפניהם טרם החלטה אודות העונש המתאים לו. אף כיום מתנהלת עבודת מטה בנושא שהסנגוריה הצבאית שותפה לה, לצורך הרחבת השימוש בכלי.

ג. נעדרים מן השירות – הסדרי שילוב

בשנת 2018 החל לפעול בית הדין המשלב במסגרת תכנית הרצה ("פיילוט"). בהתאם לתכנית, חייל שהואשם בהיעדרות מן השירות, העומד בקריטריונים ומביע רצון להשתלב בתוכנית, ישוחרר ממעצר ויוחזר ליחידתו, שם תותאם לו "תכנית שילוב", שמאפשרת ומפוקחת על ידי בית הדין המשלב. מטרת התוכנית היא לסייע לחיילים לסיים שירות תקין, בין השאר בשיתוף פעולה עם המפקדים, גורמי הת"ש ביחידות וגורמי הרווחה במקום מגוריהם. עם תום תקופת המבחן, יורשע החייל בעבירה שאינה נושאת עמה רישום פלילי כלל, ולא ירצה עונש מאסר.

בשנת 2020, הורחבו משמעותית הקריטריונים המאפשרים לנעדרים משירות להשתלב בהסדר שילוב. הסנגוריה הצבאית ייצגה עשרות חיילים, במסגרת זו. כך, בין השאר בעקבות פעילות נמרצת של הסנגוריה הצבאית, מתאפשר גם לעריקים ומשתמטים משירות לתקופות ארוכות, לחזור לשירות תקין ולהשלימו מבלי שיוכתמו ברישום פלילי.

חייל הבוחר בדרך זו משוחרר מן המעצר, ומתחיל "תקופת מבחן" שבה עליו להמשיך בשירות צבאי תקין, תוך עמידה בתנאי פיקוח ומעקב מתמידים אחר השתלבותו בשירות צבאי על ידי בית הדין המשלב, אשר מספק לכל חייל "חליפה טיפולית מותאמת". החיילים זוכים, אפוא, בהזדמנות נוספת לחזור לשירות תקין, לצד הבנת קשייהם האישיים מבית ותמיכת המפקדים. חייל שעמד בהצלחה בתנאי ההסדר, לא ירצה עונש מאסר ולא יוכתם ברישום פלילי. ההסדר נועד להגביר את המוטיבציה של חיילים להשלים שירות תקין ומסייע בצמצום הנשר משירות צבאי.

הסדרי השילוב זוכים להצלחה ניכרת ומאפשרים לחיילים, אשר לא אחת נעדרו לאור מצבם המורכב מבית, לזכות במעטפת מצד צה"ל ורשויות הרווחה, על מנת להצליח לסיים שירות מלא בכבוד, ומבלי שיוכתמו ברישום פלילי.

הסנגוריה הצבאית ממשיכה ותמשיך לפעול להרחבת הקריטריונים, ושילובם מחדש של חיילים שנעדרו מן השירות לתקופות שונות, תוך התאמת מעטפת תמיכה וליווי, שיובילו לכך שיסיימו שירות צבאי מלא חלף נקיטה בהליכים פליליים נגדם.

3. התמודדות הסנגוריה הצבאית עם מגפת הקורונה

במהלך שנת 2020 התמודדה הסנגוריה הצבאית עם השלכות התפשטות נגיף הקורונה על אופן תפקוד קציני הסניגוריה, וכן על זכויותיהם של כלואים ונחקרים. הניסיון לצמצם את התפשטות הנגיף הוביל לחקיקת חירום ולשינויי בזק בחלק מן ההליכים הפליליים, באופן שיש בו גם פגיעה בזכויות חשודים, נאשמים ואסירים. כך לדוגמה התאפשרה עריכת דיונים בבית הדין ללא נוכחות פיזית של העצורים והנאשמים, אלא תוך שימוש באמצעים מקוונים בלבד; צומצמו האפשרויות לביקורי משפחות ועורכי דין; בוטלו יציאות לחופשה ועוד.

הסנגוריה הצבאית פעלה בצוותא עם גורמי הפרקליטות הצבאית בטיפול בחקיקה זו, ובמקרים המתאימים העבירה את עמדתה במישרין למשרד המשפטים בכל הנוגע להתאמת אופן פעילות מערכת המשפט הצבאית. הכל, על מנת להבטיח את זכויות החיילים גם בעת הזו ועל מנת לוודא כי הפגיעה בזכויותיהם היא המינימלית הנדרשת, ואכן, חלק מהשגות וטענות הסנגוריה הצבאית הובילו לשינויים בנוסחי החקיקה שנחתמו.

עם פרוץ הנגיף והחרפת המצב במדינה, הסנגוריה הצבאית פעלה לצורך שחרורם של עשרות אסירים באופן מידי, על מנת למנוע סכנת הידבקות נרחבת בבסיסי הכליאה. בנוסף, הסנגוריה הצבאית פעלה במספר מישורים להבטחת בריאותם של האסירים בבסיסי הכליאה הצבאיים, מבלי לפגוע בזכותם להליך הוגן.

4. פיקוח על תנאי הכליאה של חיילים ושיפורם

כאמור לעיל, הסנגוריה הצבאית פועלת לשיפור זכויות החיילים השוהים במתקני הכליאה הצבאיים.

במסגרת זו נטלה הסנגוריה הצבאית חלק בביקורות פיקוח בבסיסי הכליאה, לרבות סיור בבסיסי הכליאה ושיחות עם מפקדים וכלואים. כמו כן, הסנגוריה הצבאית מעבירה תלונות ודו"חות עתיים לרשויות הכליאה, תוך שימת דגש על התנאים הפיזיים והתברואתיים בבסיסי הכליאה השונים. במהלך השנה האחרונה, בשים לב להתפשטות נגיף הקורונה, הסנגוריה הצבאית פעלה להבטחת שלומם של האסירים, תוך וידוא כי בסיסי הכליאה עומדים בהנחיות הרלוונטיות בעת מגפת הקורונה.

5. ייצוג משרתי קבע ואזרחים עובדי צה"ל

הסנגוריה הצבאית מייצגת גם משרתי קבע ואזרחים עובדי צה"ל בהליכים פליליים ובעניינים נלווים להליך הפלילי. בשנים האחרונות, גובר הקשר בין ההליך הפלילי והמשמעותי לשאלת המשך השירות בצה"ל ולפגיעה אפשרית בזכויות כלכליות. על כן, ונוכח החשיבות הרבה שישנה לנושא ולמשמעויות הכלכליות, המשפחתיות והתעסוקתיות, נדרש הסניגור הצבאי להכיר ולעסוק אף בענייני סגל, שכר וזכויות משרתי הקבע.

בתוך כך, הסנגורים הצבאיים מייצגים משרתי קבע בהליכי סגל הקשורים להליך פלילי שמתנהל בעניינם, כגון השעיה מתפקיד או הדחה ממנו.

בנוסף, בעקבות הליכי החקירה, בין אם הסתיימו בדין פלילי ובין אם הסתיימו בדין משמעתי קיימת אפשרות כי עניינו של משרת הקבע יובא בפני הוועדה להתרת התחייבות, המייעצת לראש אכ"א בעניין סוגית המשך שירותו של משרת הקבע. הסנגוריה הצבאית מייצגת את משרתי הקבע בפני הוועדה, וכן אזרחים עובדי צה"ל בפני ועדה דומה הנערכת בעניינם.

הסניגור הצבאי ממשיך בליווי הלקוח גם לאחר קבלת החלטת ר' אכ"א בערעור לרמטכ"ל, ואף, במקרים המתאימים, בעתירה לבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים כנגד החלטה להורות על סיום שירותו של משרת קבע בעקבות הליך פלילי.

6. תהליכים בתחום ניהול הידע

במהלך השנה האחרונה, כחלק מהמגמה של הטמעת חדשנות טכנולוגית, חל שינוי תפיסתי בתחום ניהול הידע בסנגוריה הצבאית, והתבצעה "קפיצת מדרגה" בכל הקשור לניהול הידע, דרכי עבודת הסניגור וטיוב המערכות הממוחשבות. כך, הוקמו צוותים לבחינת נושאי מדיניות שימור הידע והפצתו, נכתבו תיקי תוכן בנושאים רבים, רוענו נהלי העבודה, והחלה עבודה לצורך מעבר לעבודה בתוך האזרחי, ובתוך כך גם הקמת אתר מחלקתי (פנימי) במרשתת האזרחית. מגמה זו תימשך ביתר שאת גם בשנת 2021.

7. ייעוץ לחשודים בתיקים מבצעיים

הסנגוריה הצבאית משקיעה משאבים רבים במתן ייעוץ לחשודים הנחקרים בחשד לביצוע עבירות פליליות תוך כדי פעילות מבצעית. מדובר בעבירות שהן בליבת העיסוק המשפטי הצבאי, ואשר במסגרתן נבדקת, לא אחת, סבירות פעולתם של החיילים בנסיבות מבצעיות, לעיתים תוך עימותים קשים מול אוכלוסייה אזרחית, ותחת עשן הקרב.

הסנגוריה הצבאית רואה בייעוץ ללוחמי צה"ל ומפקדיו, את ליבת העשייה המשפטית במערכת הפלילית-הצבאית. לסניגוריה מומחיות ייחודית בעניינים אלה והיא עוסקת רבות בפיתוח והכשרת הסניגורים הצבאיים בתחום משפטי מיוחד זה.

במהלך שנת 2020 העניקה הסנגוריה הצבאית מאות שעות של ייעוץ פרונטלי לעשרות חשודים בעבירות בתחום המבצעי, תוך השקעת משאבים משמעותית.

תיקים מבצעים

1. בג"ץ 1782/19 **כוסבה נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח'** - נער פלסטיני נורה ע"י קצין בכיר בדרגת אל"ם ונהרג, לאחר שהשליך אבן לעבר רכב בו נסעו כוחותינו. בסיום חקירת מצ"ח, הורה הפצ"ר שלא להעמיד לדין את הקצין לאור האופי הקשה של האירוע, במהלכו הוטחה אבן גדולה ברכב הצבאי מטווח קצר וסיכנה את חיי הנוסעים בו. עם זאת, הפצ"ר קבע שהקצין הבכיר חרג מן הכללים וטעה טעות מקצועית באופן ביצוע הירי והורה על העברת חוות דעתו לרמטכ"ל ולמפקדי הקצין, על מנת שזו תישקל בהחלטות עתידיות לגבי המשך דרכו בשירות הצבאי. בעקבות האירועים נקבע כי קידומו של הקצין יעוכב באופן משמעותי. התנועה למען איכות השלטון פנתה ליועץ המשפטי לממשלה על מנת שיתערב בהחלטת הפצ"ר. לאחר שהיועץ דחה את הפנייה האמורה, הוגשה עתירה כנגד ההחלטה האמורה בדרישה להעמיד את הקצין לדין פלילי. הסנגוריה הצבאית ייצגה את הקצין במסגרת העתירה לבג"ץ. בג"ץ דחה את העתירה תוך שקבע שאין מקום להתערב בהחלטת הפצ"ר בשל ייחודיות המאטריה המשפטית-צבאית ומומחיותו של הפצ"ר בה. זאת, גם בשים לב לעצימות הייחודית בה החלטות מתקבלות בשבירר רגע בעת פעולה לוחמתית.

2. **מותו של החייל אביתר יוספי ז"ל במהלך ניווט בנחל חילזון** - בשנת 2020, ניתנו פסקי דין בעקבות פרשת מותו של החייל אביתר יוספי ז"ל במהלך ניווט בנחל חילזון בחודש ינואר 2019. לאחר חקירת האירוע והליכי שימוע, הוגשו כתבי אישום כנגד חמישה קצינים, מדרגת סגן עד לדרגת סא"ל. הסנגוריה הצבאית ייצגה ארבעה מהקצינים. לאחר הליכי שימוע וגישור, כלל התיקים הסתיימו בהסדרי טיעון, כאשר שניים מן הקצינים הורשעו בעבירת גרם מוות ברשלנות, קצין אחד בעבירה של התרשלות וקצין אחר בעבירה של אי קיום הוראות מחייבות בצבא. על הקצינים הוטלו עונשים שנועו בין מאסר על תנאי ועד למאסר בן 100 ימים בדרך של עבודות צבאיות.

עבירות סמים

3. רע"פ 3410/20 **רס"ל ג' י' נ' התובע הצבאי הראשי** - בשנת 2020 הסנגוריה הצבאית פנתה לבית המשפט העליון בבקשת רשות ערעור בעניינו של נגד בדרגת רס"ל, אשר הורשע בבית הדין הצבאי לערעורים בשימוש בסם מסוכן בשלוש הזדמנויות. נגד הנגד הוגש כתב אישום בגין עבירה של שימוש בסם מסוכן, על כך שהשתמש בסם מסוג קנאביס בעת ששהה בביתו ובחופשה בחו"ל, בשלוש הזדמנויות שונות. הסנגוריה הצבאית טענה כי העמדתו לדין של משרת קבע או קצין בעבירה הנושאת רישום פלילי, מהווה אפליה פסולה אל מול חייל חובה, אשר בעניינו היה נחתם הסדר מותנה בנסיבות דומות, והוא היה יכול לסיים את עניינו ללא כתב אישום וללא רישום פלילי כלל.

הטענה התקבלה על ידי בית הדין הצבאי המחוזי, שזיכה את הנגד מעבירה של שימוש בסם והרשיע אותו חלף זאת בעבירה צבאית של התנהגות שאינה הולמת, אשר אינה נושאת בצידה רישום פלילי. התביעה ערערה על החלטה זו של בית הדין המחוזי, ובית הדין לערעורים קיבל את הערעור, והרשיע את הנגד בעבירה המקורית שעניינה שימוש בסם מסוכן ואשר נושאת עימה רישום פלילי.

הסנגוריה הצבאית לא השלימה עם פסק הדין, והגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון בו חזרה על טיעוניה העקרוניים. במהלך הדיון בפני הרכב שופטים בראשות כב' הנשיאה חיות, המליץ בית המשפט לתביעה הצבאית לשנות את מדיניותה, ולאפשר למשרתי קבע להיקשר בהסדרים מותנים במקרים המתאימים. זאת, מתוך הבנה שאנשי הקבע אינם מקשה אחת, וכי המדיניות הגורפת שחוסמת מהם כל אפשרות אך בשל מעמדם בעייתית.

בעקבות הערות בית המשפט, שינתה התביעה הצבאית את מדיניותה, וכיום מתאפשר גם לקצינים ואנשי קבע להיקשר בהסדר מותנה במקרים מסוימים. לאחר עמידה בתנאי ההסדר, תומר העבירה לפרט אישום של התנהגות שאינה הולמת – שאינה נושאת עימה רישום פלילי. בהתאם לכך, גם במקרה הקונקרטי הסכימה התביעה הצבאית שבקשת רשות הערעור תתקבל, ורס"ל ג' י' הורשע בעבירה שאינה נושאת עימה רישום פלילי, כפי שעתרה הסנגוריה מלכתחילה.

4. ח"א (מחוזי) 123/19 התובע הצבאי נ' סמ"ר י' ח' - נגד בשירות קבע הועמד לדין בגין שימושים בסם מסוג קנאביס בהזדמנויות רבות במשך עשרה חודשים בתוככי יחידתו, לצד עבירות של החזקת סם והחזקת כלים לשימוש בסם וסירוב למסור דגימת שתן. לאחר שהסנגוריה הצבאית הביאה לשחרורו של הנגד ממעצר, הוא כפר באשמה והתנהל משפט הוכחות. בסוף ההליך, הרשיע בית הדין המחוזי את הנגד בשימוש בסם במספר הזדמנויות לא ידוע לצד זיכוי מעבירת הסירוב. בית הדין המחוזי הטיל על הנגד עונש של 31 ימי עבודות צבאיות בלבד, במצטבר לתקופת המעצר אותה ריצה (30 ימים), פסילת רישיון נהיגה למשך שלושה חודשים, מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. ערעור ההגנה על הכרעת הדין תלוי ועומד בפני בית הדין הצבאי לערעורים.

5. דרום (מחוזי) 346/19 התובע הצבאי נ' טוראי א' א' - חייל עמד לדין בגין סחר של סם מסוג קנאביס במשקל של 350 גרם אותו מכר לסוכן מצ"ח. בעקבות שחרורו של החייל משירות צבאי ולאחר קבלת תסקיר מעצר חיובי, הצליחה הסנגוריה הצבאית לשחרר את החייל למעצר בית. בית הדין הצבאי השית על החייל, במסגרת הסדר טיעון, עונש של 7 חודשי מאסר בלבד, קנס כספי ופסילת רישיון הנהיגה.

עבירות אלימות

6. ע/41,42/20 התובע הצבאי הראשי נ' רס"ל ל' כ' - כנגד נגד במשטרה הצבאית הוגש כתב אישום בגין עבירה של התעללות בכלוא. לאחר כפירה באשמה וניהול ההליך, בית הדין המחוזי, זיכה את הנגד מעבירת התעללות והרשיעו בעבירה של חריגה מסמכות (עבירה ללא רישום פלילי) והטיל עליו עונש של 30 ימי מאסר בדרך של עבודות צבאיות בלבד. שני הצדדים ערערו על הכרעת הדין. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה, והרשיע את המערער, בדעת רוב, בעבירה של התעללות. הסנגוריה הצבאית עתידה לפנות לבית המשפט העליון בבקשת רשות ערעור על פסק הדין.
7. צפון (מחוזי) 462/18 התובע הצבאי נ' רב"ט נ' א' בתחילה הוגש כנגד החייל כתב אישום בעבירת איומים. לאחר משא ומתן, תוקן כתב האישום לעבירה של התנהגות פרועה, אשר אינה נושאת עמה רישום פלילי. בטיעוניה לעונש, ביקשה התביעה הצבאית שהחייל יורד לדרגת טוראי. בית הדין הצבאי קיבל את טיעוניה הסניגוריה הצבאית, וקבע כי לאור חלוף הזמן מהאירוע והשינוי החיובי באורחותיו של החייל, יש מקום להימנע מפגיעה בדרגתו.

עבירות היעדר מן השירות

8. ע/38,39/19 טוראי מ' ב' נ' התובע הצבאי הראשי - החייל הועמד לדין בגין השתמטות משירות ביטחון לתקופה של כשנתיים ומחצה. לאחר שחרורו ממעצר, הוא יוצג על ידי הסניגוריה הצבאית וכפר באשמה בטענה שגיוסו לא היה חוקי וכי לא היה מודע לתאריך גיוסו. לאחר שבית הדין הצבאי המחוזי הרשיעו, הגישה הסנגוריה הצבאית ערעור על פסק הדין. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את טענות הסנגוריה הצבאית בכל הנוגע לפגמים – שנפלו בהליכי הגיוס. עם זאת, מצא בית הדין הצבאי לערעורים להרשיעו על סמך מסלול גיוס חליפי באמצעות צו הפוקד הכללי. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור ההגנה בכל הנוגע לגזר הדין והסתפק בימי מעצרו של החייל.
9. ע"מ/55/20 התובע הצבאי הראשי נ' טוראי נ' א' - כנגד החייל, הוגש כתב אישום בעבירת עריקה לתקופה של כשש שנים. בית הדין הצבאי המחוזי מצא לקבל את טענות הסניגוריה הצבאית בנוגע לפגמים בהליכי הגיוס, והורה על שחרור החייל למעצר פתוח ביחידה. ערעור התביעה לבית הדין הצבאי לערעורים נדחה. בהמשך, החייל פוטר משירות ביטחון, והצדדים הגיעו להסדר טיעון במסגרתו הומר סעיף האישום לעבירת עוון שעניינה העדר מן השירות שלא ברשות והוטל על החייל קנס בסך 3,000 ₪ בלבד.

עבירות מין

10. ז"י (מחוזי) 2/19 התובע הצבאי נ' סרון נ' ג' - כנגד קצין בשירות קבע הוגש כתב אישום בעבירות שעניינן מעשה מגונה והתנהגות שאינה הולמת. הקצין כפר באשמה וטען באמצעות הסניגוריה הצבאית כי אינו אשם. בתום ניהול הליך הוכחות, הורה בית הדין הצבאי על זיכוי של הקצין מחמת הספק.
11. עלב"ש 3/20 סמל ש' מ' נ' התצ"ר - כנגד החייל הוגש כתב אישום בעבירה של מעשה מגונה. החייל כפר באשמה והתנהל הליך הוכחות. במהלך פרשת התביעה, עתרה הסניגוריה הצבאית לפסילת הרכב השופטים בתיק לאור קיומו של חשש ממשי למשוא פנים. לאחר שבית הדין המחוזי דחה את בקשה הפסילה, הוגש ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור הסניגוריה הצבאית והורה על פסילת ההרכב, תוך שקבע כי התנהלות בית הדין הצבאי המחוזי במהלך הדיונים הובילה להשחרת פניו של החייל ופגעה בזכותו לקיום הליך הוגן. לאחר החלטת בית הדין לערעורים, הגיעו הצדדים להסדר טיעון במסגרתו תוקן סעיף העבירה והומר לסעיף של התנהגות מבישה שאינו נושא עמו רישום פלילי כלל.

עבירות אחרות והליכים נוספים

12. ע/38,39/20 סמל מ' ד' נ' התצ"ר - כנגד חיילת הוגש כתב אישום בעבירה של הונאה בכרטיס חיוב, על כך שניצלה את תפקידה כמש"קית שלישות, העתיקה כרטיסי אשראי של שמונה חיילים מיחידתה וביצעה עסקאות רבות בסכום של כשמונת אלפים שקלים. התביעה הצבאית עתרה להשית על החיילת חודשי מאסר רבים המלווים ברישום פלילי "מלא", הן בפני בית הדין המחוזי והן בפני בית הדין הצבאי לערעורים. לאחר שהסניגוריה הצביעה על הליך שיקומי שביצעה החיילת, החרטה שהביעה וחלוף הזמן מביצוע העבירות, בית הדין הצבאי לערעורים דחה את טענת התביעה והשית על החיילת 50 ימי מאסר בלבד, שיובילו לרישום פלילי "מופחת" בלבד בגין הרשעתה.
13. בג"ץ 914/20 פלוני נ' שר הביטחון ואח' - העותר התלונן במצ"ח לפני כשלוש שנים על הטרדה מינית מצד מפקדים ביחידתו באופן שיטתי וכחלק מהווי מקובל ביחידה. לאחר סיום חקירת מצ"ח, הוחלט לנקוט צעדים משמעתיים ופיקודיים כנגד חלק מהמפקדים. כשנתיים לאחר מכן, הגיש החייל עתירה לבית המשפט העליון, וטען כי עבר מסכת אירועים שעניינם "זובור מיני" כחלק ממסורת יחידתית ותרבות השתקה, ודרש בין היתר, להעמיד לדין פלילי שורה של מפקדים וקצינים, ביניהם בכירים בחיל הים בהווה ובעבר. הסניגוריה הצבאית ייצגה את מרבית הקצינים והמפקדים בפני בית המשפט העליון בעתירה. לאחר דיון בעתירה, ובעקבות הערות השופטים, נמחקה העתירה, תוך שההרכב מעיר כי יש לבער מן היסוד כל הווי יחידתי שכולל פגיעה מינית.

14. מיוחד (מחוזי) 1/20 התובע הצבאי נ' סא"ל ע' ע' - בבסיס צבאי בדרום הארץ נשפכו לקרקע כ-500 ליטר סולר, שלא פונו למשך כשנה, ויצרו סיכון פוטנציאלי למי התהום. הקצין, יחד עם קצינים נוספים, נחקר באזהרה במצ"ח בטענה שלא מימש את תפקידו לצורך פינוי הסולר מהקרקע. לאחר קיום שימוע, הודה הקצין, במסגרת הסדר טיעון, בעבירת התרשלות, שאינה נושאת עמה רישום פלילי והוטל עליו קנס כספי לצד מאסר על תנאי בלבד. במסגרת הפרשה ייצגה הסניגוריה קצינים נוספים אשר הורשעו אף הם בעבירות שאינן נושאות רישום פלילי.

15. דרום (מחוזי) 118/20 התובע הצבאי נ' טוראי ע' א' - כנגד החייל הוגש כתב אישום בגין עבירה של הוצאת נשק מרשות הצבא. זאת, בגין כך שהחזיר נשק M-16 לא תקין לנשקיה, בטענה כי החליף חלק של הנשק בחלק מזויף ונטל את החלק התקין. עניינו של הנאשם היה חלק מפרשיה רחבת היקף במסגרתה נעצרו חיילים רבים בחשד להוצאת חלקי נשק מרשות הצבא. הנאשם שוחרר למעצר פתוח, בערכאה המחוזית ובבית הדין לערעורים, לאחר שהתקבלה טענת הסניגוריה הצבאית לפיה קיים קושי משמעותי להוכיח כי הנאשם הוא זה שביצע את העבירה. בנוסף, הציגה הסניגוריה הצבאית חוות דעת של מומחה נשק אשר הטיל ספק בראיות התביעה. בהמשך לכך, החליטה התביעה הצבאית לבטל את כתב האישום.

16. דרום 293+294/20 התובע הצבאי נ' רב"ט א' א' ורב"ט ב' ב' - כנגד החיילים, המשרתים כבודקים במעבר ביטחוני, הוגשו כתבי אישום חמורים הכוללים, בין היתר, עבירות של שוחד, חריגה מסמכות עד כדי סיכון ביטחון המדינה וקשירת קשר לביצוע פשע, זאת בטענה שקיבלו תמורה כספית בתמורה להעברת אזרח וסחורות במעבר ללא בדיקה כנדרש. לאחר הליך של משא ומתן, בו הועלו טענות ראיות משמעותיות ע"י הסנגורים הצבאיים, תוקן כתב האישום לפרט אישום אחד שעניינו הפרת אמונים, ועל החיילים הוטלו, במסגרת הסדר טיעון, עונשים של מספר חודשי מאסר בפועל.

מגמות ואתגרים מרכזיים לשנת 2021

1. הגנה על זכויות חיילים הנחקרים במצ"ח

כאמור לעיל, תפקיד מרכזי של הסניגוריה הצבאית הוא בהגנה על זכויות החיילים בהליך הפלילי - בתיקים פרטניים, וגם באופן מערכתי. שלב החקירה הוא צומת מרכזי ומשמעותי בהקשר זה.

בשנת 2021 הסניגוריה הצבאית תמשיך ותשים דגש מוגבר בכל הנוגע לשמירה על זכויות נחקרים במצ"ח, בין היתר, בעניינים הבאים: מניעת שימוש בשיטות חקירה פוגעניות ופסולות; מניעת פגיעה בזכות השתיקה ובזכות ההיוועצות; צמצום חקירות ארוכות ללא הצדקה; הבטחת תיעוד חקירות; מניעת עיכובים ומעצרים לא חוקיים; ומניעת חיפושים פסולים.

הסנגוריה הצבאית תתמיד בעשייתה בעניין זה, גם בשנת 2021. הסנגורים הצבאיים ימשיכו במלאכת הייעוץ והייצוג בתיקים תוך חתירה להשגת התוצאה הטובה ביותר עבור לקוחותיהם ותוך הקפדה דקדקנית כי זכויות החיילים נשמרות.

2. מעבר לנווה צדק

בחציון השני של שנת 2021 עתידה הסנגוריה הצבאית, יחד עם התביעה הצבאית ויחידת בתי הדין הצבאיים לעבור למתחם הקריה המשפטית האחדה - "נווה צדק". שם אף עתיד לקום מתקן הכליאה הצבאי המאוחד שיחליף את בס"כ 394 ("כלא 4") ובס"כ 396 ("כלא 6").

המעבר טומן בחובו גם שינוי מבני וארגוני בסנגוריה הצבאית, כך שחלף שלושת החוליות הקיימות כיום (בשלושת מתחמי בתי הדין הצבאיים - בחיפה, ביפו וליד צומת קסטניה), יפעלו כלל הסנגורים תחת פיקוד אחד, באופן שצפוי לחזק את כוחה המצרפי של הסנגוריה. הסנגוריה הצבאית נערכת למעבר על כלל היבטיו השונים ובשנה האחרונה ערכה עבודת מטה יסודית לקראת המעבר הצפוי.

3. הטיפול בעבירות שימוש בסמים במערכת הצבאית

בשנים האחרונות, חל שינוי של ממש בהלך הרוח הציבורי בכל הנוגע לעבירה שעניינה שימוש והחזקה עצמית של קנאביס. לצד זאת, חלו תמורות גם במדיניות האכיפה במערכת הצבאית בכל הנוגע לשימוש בקנאביס בנסיבות אזרחיות – הן בהכנסת מוסד ההסדרים המותנים ביחס לשימוש בקנאביס בהזדמנויות ספורות בנסיבות אזרחיות, והן בהעברת הטיפול בעבירת סירוב להיבדק לשם גילוי שימוש בסמים מסוכנים לטיפול פיקודי. אך לאחורונה, המליץ הצוות הבין-משרדי לבחינת המדיניות בנוגע לאיסור על צריכת קנאביס בישראל לבטל את האיסור על שימוש והחזקה של קנאביס לשימוש עצמי לבני 21 ומעלה. בהתאם, פורסם תזכיר חוק שנועד לעגן המלצה זו בחקיקה. כמו כן, התזכיר מציע שלא לקבוע עבירה של החזקה לשימוש עצמי על קטינים וצעירים.

עמדת הסנגוריה הצבאית, כפי שהובאה גם בפני הצוות הבין-משרדי, הינה כי החרגה של חיילי צה"ל מן ההסדר החוקי הצפוי תוביל לכך שהם יהיו האוכלוסייה היחידה במדינה, שתישא רישום פלילי בגין עבירות של שימוש והחזקה עצמית של קנאביס. תוצאה זו אינה מוצדקת ואינה מידתית. הסנגוריה הצבאית סבורה תמשיך לפעול לכך שהטיפול בשימוש בסמים בצבא ינותב למישורים הפיקודיים והטיפוליים חלף המישור הפלילי, או לכל הפחות שחיילי צה"ל לא ישאו רישום פלילי כלל בגין עבירות אלה.

דברי פתיחה

מחלקת הייעוץ והחקיקה מעניקה ייעוץ משפטי לכל אגפי המטה הכללי והזרועות בצה"ל. קציני המחלקה, בשיתוף עם המפקדים, פועלים לסייע לצה"ל להגשים את יעדיו תוך שמירה על שלטון החוק. בנוסף, מייצגים קציני המחלקה את צה"ל בפני ערכאות שיפוטיות ומעין-שיפוטיות בהליכים בהם נתקפת עמדת צה"ל, ובכך מסייעים בשמירה על חופש הפעולה של גורמי הצבא ובהגנה על החלטותיהם של הגורמים המוסמכים בו.

במהלך השנה החולפת עסקו קציני המחלקה בתחומים משפטיים שונים ומגוונים, כאשר בנוסף לתחומים השוטפים והשגרתיים התעוררו בשנה החולפת סוגיות נוספות, לאור האתגרים המשפטיים שהציבה התפשטות נגיף הקורונה.

מלבד העיסוק שנבע מהתפשטות נגיף הקורונה, ליוו קציני המחלקה לאורך השנה החולפת תהליכים מרכזיים רבים בצה"ל, ובכלל זה בתחומי המאבק בטרור, מקרקעין ותכנון ובנייה, כוח האדם בצה"ל ושיתופי פעולה וסיוע לגורמים אזרחיים. כמו כן, המשיכו קציני המחלקה ללוות את הליכי ההתקשרויות בצה"ל, וסייעו במימוש התקשרויות באופן יעיל וחסכוני.

מתפקידי המחלקה גם לקדם יוזמות חקיקה מטעם צה"ל ולגבש את עמדת הצבא בנוגע להצעות חקיקה פרטיות, לתזכירי חוק ממשלתיים, וכן לתקנות המוצעות על-ידי משרדי ממשלה אחרים, זאת על מנת לוודא כי צרכיו העדכניים ביותר של צה"ל באים לידי ביטוי והאינטרסים שלו לא נפגעים. בתוך זאת פועלת המחלקה לעגן את סמכויותיו של צה"ל בחוק על מנת לאפשר לו חופש פעולה בזמן חירום ובשגרה. המחלקה קידמה התקנת פקודות חדשות ועדכון פקודות קיימות כדי להתאימן לתקופה.

לבסוף, המשיכו קציני המחלקה גם בשנת 2020 לסייע לגופי הצבא בהיערכותם לחירום ובהסדרת שיתופי פעולה עם גורמים רלוונטיים חיצוניים.

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2020

1. המאבק בנגיף הקורונה

מאז התפרץ נגיף הקורונה במדינת ישראל בחודש פברואר 2020, עמלה מחלקת הייעוץ והחקיקה על מתן מענה לאתגרים החדשים שהוצבו בפני מדינת ישראל בכלל ובפני צה"ל בפרט.

המחלקה קידמה והסדירה, מן הבחינה המשפטית, מתן סיוע צבאי לגורמים אזרחיים, למשל באמצעות שיתופי פעולה לצורך קידום פיתוחים טכנולוגיים להתמודדות עם התפשטות הנגיף, סיוע בכוח אדם צבאי ובתגבור לוגיסטי במשימות

שוונת, פתיחת מחלקות לטיפול בחולי קורונה בבית החולים "רמב"ם" על-ידי צוותי רפואה צבאיים, הקמת מרכז מידע וידע ועוד. כן, הסדירה המחלקה את התשתית המשפטית להקמת המפקדה הלאומית לקטיעת שרשרות הדבקה ("מפקדת אלון") והיא מעניקה ייעוץ משפטי שוטף למפקדה זאת.

המחלקה קידמה תיקוני חקיקה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, למשל, לצורך הסדרת קיומם של דיוני מעצר והליכים משפטיים אחרים המתנהלים בבתי הדין הצבאיים באמצעי היוועדות חזותית.

קציני המחלקה ייעצו לגופי הצבא השונים בגיבוש הוראות מיוחדות להתמודדות עם הקורונה, תוך התאמת החלטות הדרג המדיני לאופי המערכת הצבאית והטמעתן בפקודות הצבא, וליוו התקשרויות חדשות אשר היה בהן צורך לאור התפשטות נגיף הקורונה.

2. סיוע לצה"ל בלחימה בטרור

גם בשנת 2020 סייעו קציני המחלקה לגופים שונים בצה"ל בפעילותם בתחום המאבק בטרור, הן מכוח חוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 והן מכוח תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945. בין היתר סייעו הקצינים בהליכים שונים לצורך הכרזה על ארגון טרור ולתפיסת רכוש שנועד לביצוע עבירות טרור ואף טיפלו בעתירות שהוגשו נגד תפיסות אלו. ראוי לציון גם מעורבותם של קציני המחלקה בהליך תקדימי, במסגרתו המליץ אגף המודיעין של צה"ל לשר הביטחון להכריז על ארגון מסוים כארגון טרור מכוח חוק המאבק בטרור.

3. חוזים ומכרזים

קציני המחלקה, יחד עם הלשכה המשפטית במשרד הביטחון, ליוו בשנה החולפת את עבודת המטה הצבאית לגיבוש התקשרויות בעלות השלכות משמעותיות לצה"ל, בהיקף כספי של מאות מיליוני ש"ח בשנה. עם התקשרויות אלו נמנים המכרזים לאספקת דלק, הסכמי סלולר ושיווק, מכרז תשתיות לאחזקה ולפיתוח של סיבים אופטיים ועוד. קציני המחלקה נטלו חלק בתהליכי העבודה שקדמו לפרסום המכרזים וסייעו במתן פתרונות ייחודיים להתקשרויות חדשות אלו, כמו גם להתקשרויות קיימות. בנוסף, ביצעו קציני המחלקה בקרה אחר אופן מימושם של הסכמים שנחתמו על-ידי משרד הביטחון עבור צה"ל, ובכך תרמו לחיסכון כספי ניכר בהוצאות הצבא וסייעו להבטיח שלא ייפגעו הצרכים המבצעיים של הצבא.

קציני המחלקה סייעו בגיבושו של הסכם בין משרד הביטחון לבין החברה המפעילה את אסדות הגז, אשר עיגן בתוכו הסדרים שונים הנחוצים לצורך הגנה אפקטיבית על האסדות, על-מנת שניתן יהיה להגן ביעילות על האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל בתחום האנרגיה במים הכלכליים.

קציני המחלקה המשיכו גם ללוות את המנהלת הצבאית הפועלת למיקור החוץ של שירותי רפואת השגרה בצה"ל, במהלך המשא ומתן עם משרד הבריאות, שנועד

להביא לגיבושו של סיכום בין-משרדי שיסדיר את עקרונות היסוד לקבלת שירותים רפואיים לחיילים בקופות החולים.

בצד העיסוק השוטף בקידום התקשרויות שונות, שקדו קציני המחלקה בשנה החולפת על הסדרת הטיפול בהתקשרויות בצה"ל באמצעות פקודת מטכ"ל, אשר מסדירה את הליך ההתקשרות בצה"ל, החל משלב הייזום, עובר בשלב הרכש וכלה בשלב מימושו של ההתקשרויות וקיום בקרה אחר מימושו. כמו כן, פעלו קציני הענף להנגיש את תחום ההתקשרויות למפקדי צה"ל, באמצעות בניית אתר ייעודי בצה"לנט, בניית לומדה ללימוד נושא ההתקשרויות; קיום השתלמויות והרצאות בנושא התקשרויות לגורמי הצבא ומשרד הביטחון ועוד.

4. עיסוק בסוגיות בתחום כוח האדם

קציני המחלקה ליוו גם השנה את תהליכי ההטמעה והיישום של ההסדרים החוקיים הנוגעים לגיוס לצה"ל. בכלל זה טופלו סוגיות הנוגעות לקיצור השירות הסדיר ולבחינת האפשרות לשלב נשים בתפקידי לחימה נוספים. כן עסקו קציני המחלקה בהסדר דחיית השירות לתלמידי ישיבות, בבקשות פטור משירות מטעמים שונים, ובטיפול בשינוי מדיניות השיבוץ של חיילים חולי צליאק המשרתים בצה"ל.

קציני המחלקה עסקו בהיבטים המשפטיים של ההתאמות שנערכו בתנאי השירות לאור התפשטות מגפת הקורונה, דוגמת עדכונים שהיה הכרח לבצע בתקנות שירות המילואים למטרות סיוע והתמודדות עם נגיף הקורונה, הסדרים הנוגעים לשירות הקבע והפרישה מצה"ל, כללי ההופעה והלבוש בצבא, ועוד.

קציני המחלקה ליוו הליכים פיקודיים והליכים בעניין סיום שירותם של משרתי קבע, וייצגו את המפקדים בצבא בהליכים משפטיים שהוגשו בעקבותיהם.

עוד ליוו קציני המחלקה את הטיפול בקידום החלטת ממשלה שהתקבלה בחודש מרץ 2020, המסדירה תוספת בשכר משרתי הקבע בהתאם להסכם קיבוצי שנערך במדינה. בבסיס החלטה עמד סיכום בין-משרדי בין מערכת הביטחון למשרד האוצר בנוגע ליישום ההסכם הקיבוצי בשכרם של משרתי הקבע שנחתם בחודש פברואר, בליווי קציני המחלקה.

5. סוגיות בתחום המקרקעין והתכנון והבנייה

קציני המחלקה המשיכו ללוות לאורך השנה החולפת את הליכי אישורן של תכניות מתאר להקמת מתקנים ביטחוניים, ובכלל זה מתן מענה להתנגדויות שהוגשו ולהליכים משפטיים הנלווים להן. נוסף על כך, ליוו קציני המחלקה פרויקטים משמעותיים, ובכלל זה ההיערכות להקמת שדה תעופה "משלים נתב"ג", הסדרת הניקוז בבסיס חצור, וקידום של פרויקטים נוספים במסגרת "מנהלת המגורים" למשרתי הקבע.

בנוסף, עסקו קציני המחלקה בסוגיות הנוגעות לשימוש במקרקעין צבאי ובשטחי אש ובממשקים אל מול גורמים אזרחיים הפועלים בשטחים אלו, וטיפולו בפניות

רבות בתחום הגנת הסביבה, לאור מחויבותו החוקית והערכית של צה"ל לשמור על הסביבה ולהגן עליה.

הליכים משפטיים מרכזיים לשנת 2020

להלן יפורטו בתמצית הליכים משפטיים מרכזיים בהם עסקו קציני המחלקה בשנת 2020:

עתירות בנושא השירות בצה"ל

1. בג"ץ 3227/20 ק. נ' שר הביטחון ובג"ץ 6522/20 פלונית נ' שר הביטחון - במהלך שנת 2020 הוגשו שתי עתירות המבקשות לאפשר לנשים להתמייך לתפקידי לחימה נוספים, שאינם פתוחים בפניהם כיום. את העתירות הגישו חיילת שנשרה מקורס טיס ומספר מיועדות לשירות ביטחון. בתחילת חודש יולי 2020, החליט הרמטכ"ל על הקמת צוות מקצועי במטרה לקיים תהליך בחינה רציני ויסודי, מתוך גישה רחבה, כוללת ומעמיקה, ביחס לאפשרות שילובן של נשים בתפקידי לחימה נוספים בצה"ל. בתום דיון שנערך בפני בית המשפט, נקבע כי המדינה תעדכן באפריל 2021 על התקדמות הבחינה ולאחר מכן יוחלט על המשך הטיפול בעתירות.
2. בג"ץ 5923/19 א. נ' שר הביטחון ובג"ץ 34/20 ל. נ' שר הביטחון - בג"ץ מחק שתי עתירות שהגישו מיועדות לשירות ביטחון וחיילות מילואים לאפשר להן לשרת בתפקידי לחימה בטנקים. העתירות נמחקו, כי העותרות לא מיצו את ההליכים שעמדו לרשותן, בשים לב להחלטת צה"ל להתקדם לשלב הבא בבחינת שילובן של נשים כלוחמות טנקים במשימת הגנת הגבולות.
3. בג"ץ 3990/20 ע.נ. נ' מדינת ישראל - בג"ץ מחק עתירה שהוגשה כנגד מדיניות צה"ל המגבילה את אפשרותם של חולי צליאק ובעלי רגישות לגלוטן להשתלב בתפקידי לחימה שונים. העתירה נמחקה לאחר שבמסגרת עבודת מטה שנערכה בנושא בצה"ל, נמצא כי אין מניעה לשלב חיילים חולי צליאק במרבית תפקידי הלחימה בצה"ל, ולאחר שהתאפשר לעותר להתמייך לחלק מהסיירות אליהן ביקש להתנדב.
4. בג"ץ 8500/19 ה.כ.נ' צה"ל - עתירה של צוערת בדרישה לבטל את הליך הרוקתה מההשלמה החילית, בטענה לפגמים שנפלו בהליך שבוצע. השופטים קיבלו פה אחד את עמדת צה"ל ודחו את העתירה, תוך שקבעו כי אין עילה להתערבותם בהחלטות שנתקבלו בעניינה של העותרת על ידי גורמי הצבא, בהיותן החלטות מקצועיות-תכנוניות של רשויות הצבא, בעניין הכשרה והתאמה של העותרת לשרת כקצינה. כן קיבלו השופטים את עמדת הצבא, כי שיקול הדעת המוקנה לרשויות הצבא בהחלטות אלה הוא רחב.
5. בג"ץ 5223/20 פלונית נ' שר הביטחון - עתירה שהגישה חיילת בעניין אי שיבוצה בתפקיד חוקרת מצ"ח, בשל עברה הפלילי של בני משפחתה. העותרת טענה כי רשויות צה"ל פגעו בעקרון השוויון שעה שקיבלו החלטה על בסיס הרקע הפלילי של

בני משפחתה, לאחר שנמצאה מתאימה לשרת כחוקרת מצ"ח. בית המשפט העליון דחה את עתירתה, תוך קבלת עמדת המדינה, וקבע כי לחוקר מצ"ח ישנה גישה למאגרי המידע של משטרת ישראל ומצ"ח, ולכן ברורים ומובנים הטעמים בגינם הרשויות מצאו שלא ניתן לשבצה בתפקיד המבוקש. בנוסף, בית המשפט שב וחזר על ההלכה כי שיקול הדעת המסור לרשויות הצבא בהחלטות מקצועיות, בפרט אלו הנוגעות לשיבוץ והכשרת כוח אדם, הינו רחב ביותר וההתערבות השיפוטית בנושאים אלו הינה מצומצמת.

6. בג"ץ 8283/18 ועד בני היישוב הישן נ' ממשלת ישראל - בג"ץ דחה עתירה שהגישה ועד בני היישוב הישן (חסידות סאטמר), נגד מדיניות רשויות הגיוס שלא להעניק לבני קהילת היישוב הישן פטור גורף מטעמי מצפון בשל אך בשל ייחודם התרבותי ותפיסתם השוללת את קיומה של מדינת ישראל. בית המשפט העליון אימץ את עמדת צה"ל כי העותרים אינם זכאים לפטור גורף משירות מעצם השתייכותם לקהילה, וכי מנגנון מתן הפטור מטעמי מצפון מתבסס על בדיקה פרטנית של מבקש הפטור.

7. בג"ץ 7922/19 צדק פיננסי נ' הרמטכ"ל - במהלך השנה החולפת המשיכו קציני המחלקה לטפל בעתירה שהגישה עמותת "צדק פיננסי" בשנת 2019 בעניין השלמות תקופת שירות ביחס לחישוב קצבאות גמלאי הצבא.

8. בג"ץ 458/20 ע.ז. נ' מפקד יחידת מיטב - בג"ץ דחה עתירה שהגישה מיועדת לשירות ביטחון בעניין דחיית בקשתה לפטור מטעמים שבהכרה דתית. בית המשפט קבע כי אין בתיקון החקיקה שמאפשר את ביטול הפטור בדיעבד כדי למנוע מרשויות הצבא לדחות מראש בקשה לפטור משירות ביטחון מטעמי הכרה דתית ביחס למיועדת לשירות ביטחון שאינה עומדת בתנאים לקבלת פטור כזה. כן נקבע כי החלטה זו יכולה להתקבל גם במקרים בהם הוגש תצהיר שאינו כוזב אך אינו מספק לצורכי מתן פטור.

הליכים משפטיים בנוגע למקרקעין

9. עת"מ (מרכז) 37423-07-19 י. נ' הוועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז מרכז - עתירה כנגד התוכנית להקמת פרויקט "אופק רחב" במחנה רחבעם בסמוך לעיר רמלה. המחנה צפוי לאחד חלקים מצריפין, תל השומר, השלישות ברמת גן ומחנה קסטינה. העתירה הוגשה על ידי שני בעלי זכות במקרקעין אשר על פי התוכנית מיועדים לדרך ועל-כן עתידים להיות מופקעים בשלמותם. לאחר דין ודברים ארוך בין הצדדים, ולאחר שהוגשה תשובתנו לבית המשפט, הסכימו העותרים למחיקת העתירה.

10. ת"א (מרכז) 16202-04-20 בארות יצחק נ' מדינת ישראל – משרד הביטחון – תביעה שהוגשה על ידי קיבוץ בארות יצחק כנגד פיקוד העורף. לטענת הקיבוץ, הפיקוד פלש לשטחו ועשה עושר שלא במשפט, משום שמעולם לא הסדיר את השימוש במחסן ערכות מגן המצוי בשטח הקיבוץ. לאחר בירור עובדות המקרה ושיח שנערך בין

הרשות המקומית הרלוונטית לבין הקיבוץ, צפוי הקיבוץ לחזור בו מהתביעה אך בשלב זה התביעה עודנה תלויה ועומדת.

11. בג"ץ 4453/20 ל. נ' **ממשלת ישראל** - עתירה לבג"ץ בבקשה להורות לשר הביטחון שלא לעכב את הליכי המכרז של הקמת קריית המודיעין בנגב. סמוך לאחר הגשת העתירה הוכרז הזוכה במכרז. העתירה עודנה תלויה ועומדת.

עתירות בעקבות מאבק בטרור

12. עת"מ (ת"א) 50136-05-19 ע.ר. נ' **מדינת ישראל** – עתירה תקדימית בתחום תפיסת רכוש שנועד לממן את פעילותם של ארגוני הטרור. העתירה הוגשה על-ידי סוחר עזתי בדרישה לבטל צו שהוצא על ידי שר הביטחון לתפיסתה של סחורה בנמל אשדוד. הצו הוצא לפי סעיף 56 לחוק המאבק בטרור, מפני שהסחורה האמורה היוותה רכוש של ארגון טרור או סחורה שבוצעה בה עבירת טרור חמורה של העמדת אמצעים לטובת ארגון טרור. בית המשפט החליט כי אין מקום להתערב בהחלטת שר הביטחון להוצאת צו לתפיסת סחורתו של העותר ועל כן דחה את העתירה.

13. בג"ץ 1198/20 מ. נ' **מפקד פקע"ר ושר הביטחון** - עקב הוצאת מספר צווי הגבלה מכוח סמכות מפקד פקע"ר לפי תקנות ההגנה, הוגשו ארבע עתירות לבית המשפט העליון התוקפות את ההחלטה להוציא את הצווים. בשלוש מן העתירות הוגשו כתבי אישום נגד העותרים בגין הפרת הצווים, והעותרים הסכימו למחיקת עתירתם תוך שמירת טענותיהם כנגד הצווים במסגרת תקיפה עקיפה בהליך הפלילי. העותר הרביעי מחק את עתירתו, בעקבות המלצת בית המשפט.

תביעות כספיות

14. ת"צ (מחוזי מרכז) 24714-02-16 ס. נ' **מדינת ישראל** - בקשה לתובענה ייצוגית שהוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז לקבלת פיצוי כספי בגין נזקים שגרמו שרפות שפרצו בשל פעילות אימונים ושגרה של צה"ל. לטענת התובע, השריפות גרמו למפגעי זיהום אוויר ובחלקן מפגעי חומרים מסוכנים. לאחר שהוגשה עמדת המדינה, המתנגדת לבקשה, המליץ בית המשפט לצדדים לנהל מגעים ישירים לצורך פשרה. התביעה עודנה תלויה ועומדת.

15. ת"א 68437-06-20 ב. נ' **מדינת ישראל** - תביעה אשר הוגשה על ידי אזרח אשר ביצע רחיפה במצנח רחף ויורט על ידי מסוקי חיל האוויר, לאחר שהתקבל דיווח כי ריחף במקום אסור לרחיפה. התביעה מתבררת בימים אלו בבית המשפט. המדינה הגישה תביעה שכנגד בגין עלויות הזנקת המסוקים באירוע.

הליכים משפטיים נוספים

16. בג"ץ 6043/20 רב"ט ו.ס. נ' **הרמטכ"ל** - חייל אשר נשפט בדין משמעתי בשל סירובו להתאשפז בכפר המחלימים מקורונה, עתר כנגד ההליך בעניינו. בית המשפט העליון דחה את העתירה. בהחלטתם התייחסו השופטים לטענות בדבר מדיניות פינוי החיילים הנושאים את נגיף הקורונה לכפר המחלימים, וקבעו כי אין מקום להתערב

במדיניות של חיל הרפואה ביחס לפינוי חיילים לכפר המחלימים. העתירה טופלה בצוותא עם מדור הדין המשמעתי בבית הספר למשפט צבאי.

17. עת"מ (ת"א) 2944-12-18 הוועדה המקומית לתכנון ובנייה בני ברק נ' ועדת הערר

המחוזית לתכנון ובנייה מחוז ת"א ושירות הג"א - עתירה אשר ביקשה מבית המשפט לקבוע כי חיזוק חדר בשיטת "שיפורי מיגון" מוגדר כמרחב מוגן דירתי (ממ"ד), ועל כן מזכה בהטבות המתקבלות לפי דין בעת הקמת ממ"ד. בית המשפט דחה את העתירה בקבלו את עמדתנו לפיה חדר שנבנה בשיטת "שיפורי מיגון" אינו עומד בדרישות ההנדסיות להקמת ממ"ד תקני, אינו מספק רמת מיגון גבוהה כמו מרחב מוגן או מקלט, ומשכך לא ניתן להכיר בחדר זה כמרחב מוגן או כמקלט, על כל המשתמע מכך.

18. עת"מ (ת"א) 17126-12-19 חדו"ש לחופש דת ושוויון נגד הממונה על העברת מידע

לציבור במשרד הביטחון - עתירה כנגד החלטת צה"ל ומשרד הביטחון לדחות את בקשת העותרים לקבלת מידע בעניין גיוס בני ישיבות, לרבות חומרים שעמדו בפני הוועדה לבחינת גיוס בני הישיבות. בכתב התשובה, המדינה עמדה על כך שמרבית המידע המבוקש נמסר כבר לעותרת, שחלקו לא מצוי בידי צה"ל ומשרד הביטחון, ושחלקו מעוגן במסמכים פנימיים שאין למוסרם בהתאם לחוק. בפסק הדין קיבל בית המשפט באופן חלקי את עמדת המדינה אך הורה לצה"ל ולמשרד הביטחון למסור חלק מהעובדות והנתונים שבמסמכי העזר הפנימיים. עוד נקבע, כי על צה"ל לבחון מחדש את עמדתו ביחס למידע אחר שלא הועבר.

19. בג"ץ 4092/20 מ.ב. נ' הרמטכ"ל - בג"ץ דחה עתירת הורי חייל ששלח יד בנפשו

במסגרת שירותו הצבאי, כנגד קידומו של מפקד הבסיס בו שירת. במסגרת פסק הדין ציינו השופטים כי הבדיקות והתחקירים היסודיים והמעמיקים שנערכו על ידי רשויות הצבא מלמדים כי ההחלטות שהמפקד קיבל בנושא היו מקצועיות וענייניות ועל כן החלטה בעניין קידומו נמצאת בלב מתחם הסבירות, ואינה מצדיקה עילה להתערבות של בית המשפט. עוד נכתב כי בהתאם להלכה הפסוקה, מידת הריסון הננקטת דרך שגרה בביקורת שיפוטית על מעשי המינהל חלה ביתר שאת בקשר לבחינת החלטות גורמי צה"ל בעניין התאמת חייל לתפקיד צבאי.

20. ס"ק (בית דין ארצי לעבודה) 53763-12-19 ההסתדרות הלאומית נ' מדינת ישראל -

בית הדין הארצי לעבודה קבע כי ההסתדרות הלאומית אינה יכולה לנהל סכסוך קיבוצי מול המדינה בעניינם של רכזי ביטחון ביישובים (רבש"צים). זאת, לאחר שמצא כי על פניו המדינה אינה מעסיקתם של הרבש"צים, וכי לא ניתן להכריע בשאלות לעניין יחסי עובד-מעסיק במסגרת סכסוך קיבוצי, כפי שביקשה ההסתדרות הלאומית לעשות.

חלק משמעותי מהעיסוק בתחום החקיקה במחלקת הייעוץ והחקיקה בשנת 2020 נגע להתמודדות מערכת אכיפת החוק הצבאית עם נגיף הקורונה. התמודדות זו נעשתה בשיתוף פעולה עם התביעה והסניגוריה הצבאית ויחידת בתי הדין הצבאיים. כך, עם פרוץ המשבר הבריאותי ומתוך הבנה שלא ניתן לקיים את הדיונים בבתי הדין הצבאיים כסדרם על רקע החשש מהדבקת הכלואים המובאים לדיון, הותקנו תוך תקופה קצרה שלושה קבצי תקנות שעת חירום שעסקו בהתנהלות הדיונים השונים במערכת השיפוט הצבאית: **תקנות שעת חירום (דיוני מעצר בבתי הדין הצבאיים)**; **תקנות שעת חירום (קיום דיונים בהליכים פליליים באמצעים טכנולוגיים בבתי הדין הצבאיים)**; **ותקנות שעת חירום (דיוני הוועדה לעיון בעונש)**. תקנות אלה יצרו אפשרות חוקית לקיים דיונים בעניינם של כלואים שלא בנוכחותם הפיזית, אלא על דרך השתתפותם בדיון באמצעות מכשירים טכנולוגיים.

מתוך רצון למנוע הדבקת כלואים הותקנו גם **תקנות שעת חירום (מניעת כניסת מבקרים ועורכי דין לחזרי משמר ובתי סוהר צבאיים)**. עוד הותקנו תקנות שעת חירום משולבות למערכת המשפט האזרחית והצבאית, אשר עסקו באפשרות להאריך את מעצרו של חשוד שלא ניתן היה לקדם את חקירתו בשל סיכון בריאותי: **תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש) (מעצר חשוד בעת מניעה לקיים חקירה)**.

בהמשך הותקן קובץ נוסף של תקנות שעת חירום - **תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש) (נוכחות עצורים ואסירים בדיונים בבתי המשפט ובבתי הדין)**. תקנות אלה אפשרו לקיים דיונים פרונטליים בבתי הדין, תוך יצירת מדרג של סוגי הדיונים שיתקיימו בנוכחות הכלואים, בהתאם למגבלות הרפואיות.

לאחר התקנת תקנות שעת החירום האמורות, אושרו בכנסת **שלושה חוקים** שעסקו במערכת המשפט הצבאית, לצד המערכת הפלילית האזרחית, ואשר נועדו להחליף את תקנות שעת החירום שעמדו לפקוע. כך, חוקקו **החוק לתיקון ולהארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (נגיף הקורונה החדש- דיונים בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים) התש"ף-2020**; **חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה-מעצרים) (הוראת שעה-נגיף הקורונה החדש) (מעצר חשוד בעת מניעה לקדם חקירה)**, התש"ף-2020; **וחוק קיום דיונים בהיוועדות חזותית בהשתתפות עצורים, אסירים וכלואים בתקופת התפשטות נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה)**, התש"ף-2020, אשר מכיל פרק העוסק במערכת הצבאית. החוקים הללו אושרו לאחר דיונים רבים בוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, בהשתתפות קציני המחלקה מטעם צה"ל. מכוח החוק האחרון ממשיכים שר הביטחון ושר המשפטים להכריז מעת לעת, בהתאם לחוות דעת חיל הרפואה, על הגבלה חלקית בקיום הדיונים המשפטיים, וקציני המחלקה ממשיכים ללוות את הטיפול בהכרזות.

קציני המחלקה טיפלו בדברי חקיקה נוספים העוסקים בנגיף הקורונה ובהם למשל **התיקון לתקנות שירות ביטחון (התנדבות לשירות ביטחון) המסמיך את ראש אכ"א להתיר קריאה של מתנדבים לשירות מילואים גם לתקופה העולה על 180 ימים בשנה**

קלנדרית, מקום בו נדרשת הארכת השירות באופן ייחודי לצורך התמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה.

בצד העיסוק בחקיקה הנוגעת להתמודדות עם משבר הקורונה, עסקו קציני המחלקה גם בדברי חקיקה הקשורים לשירות בצה"ל. במסגרת זאת טופלו דברי החקיקה הבאים:

- **תקנות שירות ביטחון (קביעת תפקידים לשירות נשים בהתנדבות)** – בשנת 2020 תוקנו התקנות והתווספו 15 תפקידים נוספים שנשים משרתות בהן בהתנדבות "כדין גבר".

- **חוק שירות המילואים וחוק הביטוח הלאומי והתקנות לפיו** – קציני המחלקה ליוו במהלך השנה החולפת עבודת מטה הנערכת בצה"ל בתחום המילואים. במהלך השנה הקרובה, צפויים קציני המחלקה לעסוק בקידום חקיקה בתחום המילואים, הן בנוגע להסדרים הנוגעים לקריאה לשירות והן בנוגע לתנאי השירות והתגמולים הניתנים בגינו.

כידוע, במהלך מרבית שנת 2020 לא התנהלו הליכי חקיקה סדירים. יחד עם זאת, מחלקת הייעוץ והחקיקה פעלה נמרצות לקידום והבשלה של יוזמות חקיקה שונות. שש יוזמות חקיקה לתיקון חוק השיפוט הצבאי עברו את כלל שלבי האישור הנדרשים של הגורמים השונים, ובכלל זה משרד המשפטים ומשרד הביטחון. יוזמות חקיקה אלו ממתונות לאישור ועדת השרים לענייני חקיקה לצורך קידום הליך חקיקתן בכנסת:

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס') (עיון בחומר חקירה), התשפ"א-2020**, שמטרתה אימוץ במערכת המשפט הצבאית של ההסדרים הנוהגים במערכת האזרחית ביחס לזכותו של נאשם לעיין בחומרי החקירה שהתנהלה בעניינו;

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס') (הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה), התשפ"א-2020**, העוסקת בהחלתו של תיקון מס' 113 לחוק העונשין, שעניינו הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה, במערכת השיפוט הצבאית, בשינויים המתחייבים מאופייה הייחודי של המערכת הצבאית;

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס') (התשפ"א-2020**, הנוגעת לתיקונים בחוק השיפוט הצבאי ביחס לסדרי דין, דיני ראיות ונושאים שונים, בהתאמה לדין במערכת האזרחית;

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (סייגים לתחולת סימן ב'1 בפרק ו' לחוק העונשין) הוראת שעה**, התשפ"א-2020, העוסקת בהתאמת ההסדר שנקבע בתיקון מס' 133 לחוק העונשין בדבר עבודות שירות למאפייניה הייחודיים של המערכת הצבאית;

- **הצעת חוק השיפוט הצבאי (סמכויות חקירה והעמדה לדין של שוטרי מג"ב הפועלים תחת פיקוד צה"ל באזור יהודה ושומרון) (הוראת שעה), התשפ"א-2020**, אשר מיישמת את ההחלטה להעביר למערכת הצבאית את הטיפול בחקירת שוטרי מג"ב אשר פעלו באירועי ירי בנסיבות מסוימות באיו"ש;

- הצעת חוק השיפוט הצבאי (היוועצות הפצ"ר באלוף) התשפ"א-2020, הקובעת תקופה בת 15 ימים להיוועצות הפצ"ר באלוף טרם פתיחה בחקירה בעקבות תחקיר צבאי.

מעבר לקידום יוזמות החקיקה, העבירו קציני המחלקה התייחסויות להצעות ודברי חקיקה שונים ומגוונים להצעות חוק פרטיות שהוגשו בכנסת, ועשויה להיות להן השלכה ישירה על צה"ל. המדובר, בין היתר, בהצעות חוק פרטיות שעסקו בלגליזציה של קנאביס; תקנות וכללים האמורים להיות מותקנים מכוח חוק המידע הפלילי ותקנת השבים, התשע"ט-2019; תזכיר חוק רישום כימיקלים תעשייתיים התשפ"א-2020; טיוטת תזכיר חוק ההגנה בסב"ר; תזכיר חוק התקשורת (שינוי מתכונת האסדרה של מתן שירותי בזק); תיקון לחוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיק, התשע"א-2011; תקנות הסדרת העיסוק בהדברה תברואית (תכנית הכשרה ובחינות), התש"ף – 2020, ועוד.

בצד העיסוק בחקיקה ראשית ומשנית, מחלקת הייעוץ והחקיקה אמונה על ההיבטים המשפטיים של פקודות הצבא. בשנה החולפת נחתמו 14 פקודות – הוראת פיקוד עליון ופקודות מטכ"ל – אשר נערכו בהן תיקונים נקודתיים או נרחבים, ובהן פקודה חדשה הנוגעת לעקרונות הארגון והתקינה ופקודה חדשה הנוגעת לטיולים ונופשים; עדכון נרחב לפקודה בדבר דירוגי מופ"ת (מחקר ופיתוח). בנוסף, המשיכה המחלקה ללוות את עבודת המטה לעדכון שורה ארוכה של הוראות פיקוד עליון הנוגעות למבנה הצבא ולסמכויותיהם ותחומי אחריותם של גופי הצבא המרכזיים. בנוסף, לאורך השנה החולפת סייעה המחלקה בקידומן ועדכוןן של פקודות נוספות, ובכלל זה פקודה הנוגעת להתנהלות ערכית בצה"ל; פקודה הנוגעת לתרומות; עדכון לפקודה הנוגעת לחופשות חיילים בשירות חובה; גיבוש פקודות חדשות ומקיפות בתחום הלוגיסטיקה, ועוד.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2021

1. קציני המחלקה ימשיכו לסייע למפקדים בצבא בהתמודדותם עם התפשטות נגיף הקורונה. בהקשר זה ראוי לציין, כי בשנת 2021 תימשך עבודת מטה שהחלה בשנה החולפת לבחינת השפעות ההיבטים המשפטיים הנוגעים להענקת סיוע צבאי לגופים אזרחיים, ציבוריים ופרטיים, וזאת לאור הסיוע הנרחב שהושיט הצבא לגופים שונים במאבק בנגיף.
2. בשנת 2021 צפויות להיערך בחירות לכנסת. קציני המחלקה ימשיכו לתרום לשמירה על אופיו הממלכתי והא-פוליטי של צה"ל ולשמירה על טוהר המידות של המשרתים בשורותיו ויסייעו לגורמי הצבא להיערך לבחירות.
3. בשנה הקרובה ימשיכו קציני המחלקה בליווי התקשורות מרכזיות על-מנת להשיא את פוטנציאל ההתייעלות הכלכלית, לתרום לחסכון כספי בהוצאות הצבא ולהבטיח מימוש מיטבי של הצרכים הצבאיים, תוך הבטחת התקדמות טכנולוגית ותשתיתית.

4. בשנה הקרובה ילוו קציני המחלקה את תכנית מיגון הצפון של פיקוד העורף, הכוללת בין היתר מיגון של מוסדות ציבור ושל מבני מגורים פרטיים, ובכך יוסיפו לסייע לשיפור המוכנות של צה"ל לחירום, ויפעלו לקידום תיקוני חקיקה שונים בתחום דיני ההתגוננות האזרחית.
5. בשנת 2021 יסייעו קציני המחלקה לעדכן ולשמור על ביטחון המידע באמצעות עדכון פקודות הנוגעות בביטחון מידע ובבחינת מעמד הצנזורה ורוחב פעילותה.
6. עם חידוש הדיונים לעניין תקציב המדינה, ילוו קציני המחלקה את השיח הבין-משרדי עם משרד האוצר, בנושא גיבוש תקציב הביטחון.
7. במהלך שנת 2021 ימשך הליווי המשפטי של הצוות המקצועי שהוקם לבחינת שילוב נשים בתפקידי לחימה נוספים, ושל העתירה התלויה ועומדת בבג"ץ בעניין.
8. בהתאם להחלטת בג"ץ צפוי ההסדר החוקי לעניין דחיית גיוס בני ישיבות שתורתם אמונתם לפקוע במהלך שנת 2021. קציני המחלקה צפויים ללוות את עיסוק גורמי צה"ל בנושא, לרבות בכל הנוגע ליישומו של הסדר חקיקתי חדש, ככל שיגובש.
9. בשנת 2021 ימשיכו וילוו קציני המחלקה את הליכי התכנון בצה"ל, על-מנת להבטיח את האינטרסים הצבאיים בעולם התכנון והבנייה.
10. לאור סיומם הצפוי של מספר תהליכים אשר יוסיפו "שחקנים" נוספים לזירה הימית, ובכלל זה, הקמתן של שתי חברות נמל פרטיות וסיום הקמת אסדת הגז "כריש-תנין", וכן לאור הקמתן של חברות בת לחברת נמלי ישראל, צפוי להימשך העיסוק בהסדרת סמכויות חיל-הים לתת הנחיות מתאימות בתחום האבטחה הימית אף לגופים חדשים אלו.

דברי פתיחה

מחלקת היעוץ המשפטי לאזור יהודה ושומרון (להלן: "האזור" או "איו"ש") אחראית על מתן ייעוץ משפטי למפקד פיקוד המרכז, המשמש כמפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, וליתר הגורמים הפועלים מכוחו באזור. הייעוץ המשפטי ניתן בקשת רחבה מאוד של נושאים בתחומים הביטחוני והאזרחי, בהתאם לדין הבין-לאומי, הדין המקומי החל באזור, תחיקת הביטחון וכללי המשפט המנהלי הישראלי.

שנת 2020 הייתה שנה עמוסה ומרובת פעילות עבור רשויות אזור יהודה ושומרון, הן בעולם הביטחוני והן בעולם האזרחי. הדברים באו לידי ביטוי גם בעשיית מחלקת יועמ"ש איו"ש.

נזכיר להלן מספר דוגמאות בולטות, בבחינת מעט שאינו מחזיק את המרובה.

אין ספק ששנת 2020 התאפיינה בראש ובראשונה בהתמודדות העולמית עם **התפשטות נגיף הקורונה**. גם רשויות האזור נדרשו לנקוט צעדים רבים לשם מניעת התפשטות הנגיף באיו"ש, ולשם כך נדרשה המחלקה למתן ייעוץ משפטי שוטף לגורמי צה"ל ורשויות האזור בתחום זה, ולקדם עשרות תיקוני חקיקה שנועדו להתמודד עם האתגרים של התפשטות מגפת הקורונה באזור.

בתחום הביטחוני, שנת 2020 התאפיינה במספר אתגרים משמעותיים, לרבות ליווי משפטי של גורמי הביטחון במערכה לסיכול הטרור; ליווי הרשויות בפעילותם לאכיפת החוק; טיפול בעתירות לבג"ץ בנושאים מבצעיים וביטחוניים שונים, כמו הריסת בתי מחבלים, החזקת גופות מחבלים, ועוד. בנוסף, נמשכה ההיערכות של המחלקה לתרחישי חירום והסלמה באזור.

בתחום האזרחי, בשנה החולפת המשיכה המחלקה בהרחבת העיסוק בסוגיות אזרחיות, ובפרט סוגיות עקרוניות הנוגעות לתחום המקרקעין והתכנון ובנייה. כמו כן, קודמה בהובלת המחלקה, ביתר שאת, אסדרה במגוון נושאים אזרחיים, כמו תחום האנרגיה, תחום המכרזים, ועוד.

בתחום החקיקה, בשנת 2020 המחלקה טיפלה בקידום דברי חקיקה רבים בתחיקת הביטחון החלה באזור, ונחתמו יותר מ-200 תיקוני חקיקה, כאשר מרביתם עוסקים בהיבטים שונים הנוגעים להתפשטות נגיף הקורונה באזור, כאמור לעיל. בנוסף, השנה המחלקה עסקה רבות בהנגשת החקיקה החלה באזור לציבור הרחב.

בתחום ההליכים המשפטיים, גם השנה נדרשה המחלקה להתמודד עם מאות רבות של הליכים משפטיים, בתחומים רבים ומגוונים ובפני ערכאות שונות, כאשר ברובם המכריע התקבלה עמדת המדינה.

1. **התפשטות נגיף הקורונה:** על רקע התפרצות נגיף הקורונה, העניקה המחלקה במהלך השנה החולפת ייעוץ משפטי שוטף לרשויות האזור בנוגע להפעלת סמכויות שונות להתמודדות עם התפשטות הנגיף באזור, וליוותה את הטיפול המשפטי בשלל הסוגיות שהתעוררו עקב התפרצות הנגיף בקרב האוכלוסייה המתגוררת באזור. כך לדוגמה, המחלקה טיפלה בקידום עשרות תיקוני חקיקה שנדרשו לשם התמודדות עם התפשטות הנגיף ושמירה על שגרת חיים תקינה באזור, סייעה בניהול משטר ההיתרים והתנועות של האוכלוסייה באזור ולתחום מדינת ישראל, וליוותה את הכוחות הפועלים בשטח בגזרת איו"ש ביחס להפעלת סמכויות ובמתן סיוע לאוכלוסייה המתגוררת באזור.
2. **קידום חקיקה אזורית:** במהלך השנה החולפת טופלו וקודמו על ידי קציני המחלקה דברי חקיקה רבים בתחום האזורי, לרבות חקיקה בעניין מכרזים ותיקוני חקיקה שונים בתחום האנרגיה והחשמל..
3. **הנגשת החקיקה לציבור הרחב:** במהלך שנת 2020 המשיכה המחלקה בעבודה המקיפה לטיוב ושיפור נגישות מאגר המידע המקיף של כלל תחיקת הביטחון (האזורית, הביטחונית והפלילית) ברשת האזורית, לציבור הרחב. בתוך כך, במהלך השנה החולפת הועלו כלל קבצי המנשרים והצווים (הקמצ"מים) לרשת האזורית; הוקם מאגר חקיקה בשפה הערבית באתר מתפ"ש ברשת האזורית; שודרג מאגר החקיקה באתר הפרקליטות הצבאית; ונמשך הפרסום של חוברות קמצ"ם חדשות באופן שוטף.
4. **היערכות לחירום:** המחלקה המשיכה בשנת 2020 להיערך למתן ייעוץ משפטי בחירום והסלמה בגזרת איו"ש. קציני המחלקה השתתפו בתרגילים של פיקוד המרכז ואוגדת איו"ש, וגיבשו מענה משפטי לסוגיות עקרוניות שהתעוררו במסגרת תרחישים שונים. בנוסף, המחלקה המשיכה בהכשרת אנשי המילואים ומערך הייעוץ האופרטיבי בחירום.
5. **המערכה בטרור:** המחלקה ליוותה בשנה החולפת את גופי הביטחון בהפעלת כלים שונים במסגרת המערכה בטרור, לרבות תפיסת והחרמת כספי טרור, תפיסת רכוש ששימש לביצוע עבירות ביטחוניות ותפיסת רכוש שווה ערך לכספי טרור. כמו כן, המחלקה טיפלה במספר עתירות עקרוניות שהוגשו נגד צווי החרמה והריסה שהוציא המפקד הצבאי ביחס לבתי מחבלים, ובמספר עתירות בעניין החזקת גופות מחבלים.
6. **אכיפת החוק:** גם בשנת 2020 המשיכה המחלקה ללוות את גופי הביטחון בפעילותם השוטפת לאכיפת החוק באיו"ש. במסגרת זו, טיפלה המחלקה בהוצאת צווי פיקוח והגבלה מיוחדים; במספר הליכי ערעור שהוגשו נגד צווים מנהליים; וכן בעתירה לבג"ץ שהוגשה נגד הוצאת צו איסור כניסה לאזור.
7. **טיפול בבניה בלתי חוקית:** המחלקה פעלה לקידום ולייעול כלי אכיפה ביחס לטיפול בבנייה בלתי חוקית באזור, ובכלל זה קידום תיקוני חקיקה לשיפור

אפקטיביות כלי האכיפה; שינוי מדיניות ביחס לכלי אכיפה קיימים; ועוד. בנוסף, קציני המחלקה טיפלו בהליכים משפטיים רבים שהוגשו ביחס לצווי אכיפה נגד בנייה בלתי חוקית באזור.

8. **ליווי מוסדות התכנון:** המחלקה המשיכה ללוות באופן צמוד את הליכי התכנון באזור, ואת כלל דיוני מועצת התכנון העליונה (מת"ע) ודיוני ועדות המשנה שלצידה, תוך מתן ייעוץ שוטף, כתיבת חוות דעת משפטיות, ומתן מענה להליכים משפטיים נגד הליכים תכנוניים. כמו כן, קודמו מספר תיקוני חקיקה והחלטות מת"ע לרווחת כלל תושבי האזור. כך לדוגמה, המחלקה ליוותה קידומן של תכניות תכנון במגזר הפלסטיני והישראלי, קידום תכנית מתאר אזורית למחצבות קטנות, ועוד.

9. **זכויות במקרקעין:** כמדי שנה, נדרשה המחלקה לשלל סוגיות הקשורות לקביעת זכויות במקרקעין, בהן: ליווי הטיפול בסכסוכי קרקעות; מתן המלצות ביחס לרישיונות ולהיתרי עסקה; סוגיות העולות ממרשם המקרקעין וסוגיות רבות בנוגע לסיווגם של מקרקעין באזור.

10. **מתן רישיונות תקשורת באזור:** בשנת 2020 המחלקה הייתה שותפה בקידום רישיונות פעילות למספר רב של חברות תקשורת הפועלות באזור, כאשר הבולטות הן חברת בזק וחברת דואר ישראל. רישיונות אלה מניחים את המסד החוקי הנדרש, בהתאם לדין האזור, לטובת פעילות החברות באיו"ש, ומעגנים סטנדרט שירות מחייב מצד החברות, בדומה למחויבותם במסגרת הרישיון שניתן להן בישראל.

11. **תחום האוכלוסין ומשטר התנועות:** השנה המחלקה טיפלה במספר סוגיות עקרוניות בתחום האוכלוסין ומשטר התנועות באיו"ש, ובכלל זה סוגיות הקשורות לכניסת זרים לאזור, תנועה בין איו"ש לישראל, משטר ההיתרים למרחב התפר, ועוד.

פסקי דין והליכים בולטים

1. **בג"ץ 6826/20 דויקאת נ' המפקד הצבאי:** עניינה של העתירה בצו החרמה והריסה שהוציא המפקד הצבאי לבית בו התגורר המחבל שרצח את הרב שי אוחיון ז"ל. בפסק הדין הוחלט על ידי בג"ץ, ברוב דעות, לדחות את העתירה ולאשר את צו ההריסה. בפסק הדין דחה בג"ץ את הטענות העקרוניות שהועלו נגד חוקיות הכלי של הריסת בתי מחבלים, ונקבע כי מדובר בכלי חוקי בעל פוטנציאל הרתעתי ברור. כן נקבע, כי אין לתת משקל מכריע למידת האשמה של בני המשפחה, וכי ראוי לפרש אמנות בין-לאומיות באופן שישמור על יכולתה של מדינת ישראל לשמור על תושביה.

2. **בג"ץ 4853/20 אבו בכר נ' המפקד הצבאי;** דנג"ץ 5924/20 **המפקד הצבאי נ' אבו בכר:** עניינה של העתירה בצו החרמה והריסה שהוצא על ידי המפקד הצבאי לבית בו התגורר המחבל שרצח את סמ"ר עמית בן יגאל ז"ל. בג"ץ הורה בפסק דינו, ברוב

דעות, על קבלת העתירה וביטול צו ההריסה, מאחר שעקרון המידתיות מצדיק את מיתון הפגיעה בבני משפחת המחבל, לנוכח אי-ידיעתם ומעורבותם במעשי המחבל. המדינה הגישה בקשה לקיים דיון נוסף בפסק הדין, וזו נדחתה על-ידי נשיאת בית המשפט העליון, מן הטעם שלא נקבעה בפסק הדין הלכה חדשה. לצד זאת, הבהירה הנשיאה כי לא השתנתה ההלכה הקובעת כי מודעות או מעורבות בני משפחת המחבל במעשיו אינה מהווה שיקול המכריע את הכף בשאלת הריסת בית המחבל.

3. בג"ץ 1412/18 אבו עלאן נ' מפקד פיקוד המרכז: עניינה של העתירה בבקשת העותרים כי יבוטל צו בדבר תפיסת מקרקעין שהוציא המפקד הצבאי לצורך הקמת חניון ודרכי גישה למעבר "מיתר" בגדר הביטחון. בפסק דינו של בג"ץ נדחתה העתירה, תוך שנקבע כי הוצאת צו התפיסה נעשתה מתוך צורך ביטחוני של הגנה על המשתמשים במעבר, ובהתאם לסמכותו של המפקד הצבאי.

4. בג"ץ 5426/17 ברכאת נ' ראש המנהל האזרחי: עניינה של העתירה בשאלה המשפטית הנוגעת למעמד לוח התביעות בהסדר הירדני, ובטענת העותרים כי קיומו לוח התביעות אינו מאפשר הכרזה על אדמות מדינה. בפסק הדין שניתן בעתירה, בג"ץ קיבל את עמדת המדינה, לפיה אין בכוחו של לוח התביעות למנוע את החזרת הקרקע למדינה אם זו נזנחה לאחר פרסום לוח התביעות, בהתאם לדין המהותי החל באזור.

5. בג"ץ 935/11 סאלחה נ' שר הביטחון; ע"א 7668/18 סאלחה נ' אנג'ל: עניינם של הליכים אלו בדרישתם של תושבים פלסטינים לפנות את ההתיישבות הישראלית "מצפה כרמים" מן המקרקעין הרשומים על שםם, מצד אחד; ומצד שני, בדרישת תושבי מצפה כרמים למתן סעד הצהרתי לפיו הם בעלי זכויות "בר רשות" במקרקעין. בפסק הדין, נדרש בג"ץ לראשונה לניתוח מעמיק של הוראות סעיף 5 לצו בדבר רכוש ממשלתי (יהודה והשומרון) (מס' 59), התשכ"ז-1967, וקבע שבנסיבות המקרה הפרטני לא הוכח כי התקיימו תנאי הסעיף. בית המשפט העליון הורה על פינוי המבנים תוך 3 שנים ומציאת חלופה לתושבי המקום. ביחס לפסק דין זה הוגשה על ידי המדינה בקשה לקיום דיון נוסף, וזו התקבלה, כך שהדיון הנוסף עתיד להתברר בשנת 2021.

6. בג"ץ 419/14 עיריית סילוואד נ' שר הביטחון: עניינה של עתירה זו בדרישת העותרים לביטול ההחלטה לקדם תכניות מתאר המסדירות חלק משטח היישוב עפרה. בפסק הדין שניתן בעתירה, בג"ץ קיבל את עמדת המדינה כי דין העתירה להידחות ושאין מקום להורות על ביטולן של התוכנית האמורות ולהתערב בהחלטות מוסדות התכנון באזור. בפסק הדין עמד בג"ץ על השיקולים הרלוונטיים שיש לשקול בעת בחינת מוסדות התכנון את טיב הזכויות במקרקעין, ונקבע כי מוסד התכנון בוחן את רמת הוודאות הנדרשת באשר לזכויות במקרקעין בטרם יאפשר קידום תכנון במקום, אך אינו בעל הסמכות להכריע בשאלות קנייניות.

7. בג"ץ 7522/19 עיריית בית אומר נ' ראש המנהל האזרחי: עניינה של עתירה זו בהחלטת ראש המנהל האזרחי להפקיע מקרקעין פרטיים לטובת הקמת כביש המכונה "עוקף אלערוב". בית המשפט העליון דחה את העתירה על הסף, תוך

שהבהיר כי הוגשה בשיהוי ניכר, וזאת משום שתקיפת ההחלטה על ההפקעה אינה אלא כסות לתקיפה של התכנית שבמסגרתה נקבע תוואי הכביש, אשר נכנסה לתוקף עוד בשנת 2012.

8. בג"ץ 1330/18 זארוג נ' ועדת המשנה לפיקוח ואח': עניינה של עתירה זו בצווי הריסה שהוצאו ביחס למבנים בלתי חוקיים שנבנו על ידי ישראלים בשטח B. בפסק הדין נדחתה העתירה על ידי בג"ץ, תוך קבלת עמדת המדינה שאחריות המפקד הצבאי לשמירה על הסדר הציבורי כוללת בחובה גם את הסמכות למנוע הקמת מבנים ללא היתר כדין בתחומי שטח B, בידי ישראלים.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת 2021

1. המשך הליווי המשפטי של רשויות האזור בהתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור, תוך התאמת הדין החל באזור לחקיקה בישראל, וליווי משפטי של גופי הביטחון בכל הנוגע לפעילותם בתחום זה.
  2. מתן ליווי משפטי לפיקוד המרכז בהיערכות לתרחישי הסלמה אפשריים, והטמעת חובות המפקד הצבאי בפקודות המבצעיות ובפעילות המבצעית בהתאם לדרישות הדין.
  3. ליווי משפטי של גורמי צה"ל במערכה לסיכול טרור באיו"ש.
  4. התאמת תחיקת הביטחון והדין החל באזור לצרכים השונים, הן בתחום הפלילי והביטחוני והן בתחום האזרחי, תוך המשך הטיפול בהנגשת החקיקה לציבור הרחב.
  5. מתן ליווי משפטי לכלל הרשויות במאמצים השוטפים לאכיפת החוק בכלל התחומים באיו"ש.
  6. ליווי משפטי של העיסוק הנרחב הצפוי גם בשנה הקרובה בנושא תנועות אוכלוסין ומעבר טובין בין איו"ש לישראל, וכן העיסוק במרחב התפר ו"משטר ההיתרים" ובמספר עתירות התלויות בעניינו.
- גם בשנה הקרובה ימשיך העיסוק האינטנסיבי בעתירות העוסקות בתחום הבנייה הבלתי חוקית במגזרים הפלסטיני והישראלי, והמשך הטיפול בתחום התכנון, על מרכבותו באזור.

דברי פתיחה

ייעודה של מחלקת הדין הבין-לאומי (דבל"א) הוא לסייע לצה"ל להשיג את יעדיו בהתאם לדין באמצעות מתן ייעוץ משפטי מקצועי, זמין ורלוונטי בתחום הדין הבין-לאומי; הטמעת כללי הדין הבין-לאומי המחייבים בצה"ל; השפעה על פרשנות והתפתחות כללי הדין הבין-לאומי הרלוונטיים; והסברה משפטית.

עיסוקה המרכזי של המחלקה הוא מתן ייעוץ משפטי שוטף לגופי צה"ל בהיבטי הדין הבין-לאומי. בכלל זה, ניתן על ידי קציני המחלקה ייעוץ משפטי למטה הכללי על אגפיו, לפיקוד הצפון, לפיקוד הדרום, לחיל האוויר, לחיל הים למפקדת העומק ולמפקדת תיאום הפעולות בשטחים, בתחומי המשפט הבין-לאומי בכלל ובתחום דיני הלחימה בפרט. במסגרת זאת נבחנים, בין היתר, ההיבטים המשפטיים של תכניות והוראות מבצעיות, וחוקיותן של מטרות המתוכננות לתקיפה. בנוסף, המחלקה אמונה על הפעלתו של מערך הייעוץ המשפטי-האופרטיבי, המורכב מקצינים בשירות סדיר ובמילואים. המערך מספק ייעוץ משפטי לגופים מבצעיים בצה"ל, מדרג האוגדה ומעלה, בהיבטים הנוגעים להפעלת הכוח, בתרגילים ובאירועי לחימה.

המחלקה מספקת ייעוץ משפטי גם בתחומים הקשורים לזירה הפלסטינית; למרחב הסייבר; לפיתוח של אמצעי לחימה ולשימוש בהם; למאמץ לשימור הלגיטימציה ומרחב הפעולה המבצעי של צה"ל; לטיפול בעצורים בלחימה; לקשרי החוץ ולשיתוף הפעולה של צה"ל עם צבאות זרים; לתכנון האסטרטגי בצה"ל ולקישור הצבאי עם מדינות שכנות ועם כוחות שמירת השלום באזורנו.

כמו כן, המחלקה נוטלת חלק בתהליכים בזירה הבין-לאומית העוסקים בפיתוח, בפרשנות וביישום היבטים בדיני הלחימה הרלוונטיים לפעילות המבצעית של צה"ל, ומקיימת שיח עם גופים משפטיים מקבילים ועם מומחים למשפט בין-לאומי בסוגיות אלו. זאת, על מנת לשקף לבני השיח את האתגרים המבצעיים עימם מתמודד צה"ל, ואת ההיבטים הנוגעים ליישום דיני הלחימה במציאות מורכבת זו, במטרה להשפיע על פרשנות והתפתחות דיני הלחימה באופן שיהלום אתגרים אלה.

מעבר לכך, המחלקה מסייעת בהתמודדות בזירה הבין-לאומית עם האתגרים שמציבה למדינת ישראל המערכה המשפטית-המדינית, בנושאים בעלי נגיעה לצה"ל.

עיסוקים מרכזיים בשנת 2020

1. ייעוץ משפטי מקדים ומלווה, ביחס לפעילות המבצעית של צה"ל בהקשר של רצועת עזה ובהקשר של הזירה הצפונית. בתוך כך, קציני המחלקה ליוו את הגופים השונים בצה"ל בהקשר של ההיערכות המבצעית בגבול הצפון, מול ארגון הטרור "חיזבאללה".

2. העמקה בסוגיות משפטיות עקרוניות הנגזרות מהתכניות המבצעיות של צה"ל, ובכלל זה סוגיות הקשורות בהפעלת אש אווירית ובהפעלת כוח אגב תמרון יבשתי.
3. השתתפות בתרגילים ובימי היערכות ללחימה. במסגרת זו, קציני המחלקה, בסדיר ובמילואים, השתתפו בתרגיל המטכ"לי "חץ קטלני", במהלכו ניתן ייעוץ במוקדי הייעוץ השונים, כמו גם בתרגילים פיקודיים ואוגדתיים.
4. הכשרה ושמירה על כשירות של היועצים המשפטיים הנמנים עם מערך הייעוץ המשפטי-האופרטיבי בפרקליטות הצבאית, בשירות סדיר ובמילואים, תחת המגבלות שגזרה ההתמודדות עם תחלואת נגיף הקורונה.
5. ליווי תהליכים בזירה הבין-לאומית, והשתתפות בכנסים, בפרויקטים ובמפגשים מקצועיים בין-לאומיים (שנערכו השנה, לאור מגבלות ההתמודדות עם נגיף הקורונה, בעיקר במתכונת מקוונת). זאת, במטרה לקדם את עמדותיה של מדינת ישראל בתחום דיני הלחימה ולהשפיע על הפרשנות וההתפתחות של דינים אלה. בין היתר, השתתפו קציני המחלקה במפגשי מומחים ובכנסים שעסקו בעיקרון המידתיות בדיני הלחימה, בלוחמה קרקעית ואורבנית, בכללים המשפטיים החלים במרחב הסייבר, ובדין החל על לוחמה ימית, בפרט כחלק מן ההשתתפות בפרויקט לעדכון מדריך סן-רמו בדבר דיני הלחימה בים (San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflict).
6. סיוע למאמץ הלאומי והצבאי בהתמודדות עם אתגרי המערכה המשפטית-המדינית בזירה הבין-לאומית, בשיתוף עם משרדי הממשלה הרלוונטיים. בתוך כך, קציני המחלקה הוסיפו ללוות, בשיתוף עם משרדי הממשלה השונים, את ההתמודדות עם האתגרים הקיימים בהקשר של בית הדין הפלילי הבין-לאומי בהאג (ICC) ובהקשר של הליכים משפטיים לסוגיהם במדינות זרות נגד בכירים בדרג המדיני והצבאי בהקשר של אירועים מבצעיים שונים.
7. סיוע לגורמי התביעה הצבאית בהטמעת היבטי המשפט הבין-לאומי הרלוונטיים לעבודתם.
8. ייעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות ליישום ההיבטים הביטחוניים והצבאיים של הסכמי השלום עם מצרים ועם ירדן, הסכם הפרדת הכוחות בין ישראל לבין סוריה והחלטות מועצת הביטחון השונות בעניין סוריה ולבנון. כל זאת, בראי התמורות הגאו-פוליטיות והביטחוניות-המדיניות במזרח התיכון, ובראי ההשלכות של התפשטות נגיף הקורונה. בנוסף, קציני המחלקה ליוו את תהליך המשא ומתן בין ישראל לבין לבנון, בנושא קווי הגבול הימיים והתיחום הימי בין שתי המדינות. לצד זאת, נמשך הייעוץ השוטף לגורמי התכנון והקישור בצה"ל בתהליכים שונים, על רקע תמונת המצב המשתנה בזירה הצפונית.

9. ייעוץ משפטי בסוגיות הנוגעות לשיתוף הפעולה של כלל הגופים והזרועות בצה"ל עם צבאות זרים, לרבות בנושאים הבאים: משא ומתן לגיבוש הסכמי מעמד כוחות (SOFA) עם מדינות שונות; שיתוף הפעולה של צה"ל עם צבא ארצות-הברית; תרגילים ואימונים משותפים בהם השתתף צה"ל, בארץ ובחו"ל, לרבות ייעוץ בנוגע לתרגילים ייחודיים בהיקפם בגרמניה.

10. ייצוג עמדות צה"ל במסגרת מפגשים עם מדינות וגופים בין-לאומיים במגוון נושאים.

11. ייעוץ משפטי בתחומים מגוונים הקשורים ליישום ההסדרים בין ישראל והפלסטינים, לרבות חשמל, מים וביוב. בתוך כך, ניתן ייעוץ משפטי באשר ליישום המדיניות כלפי רצועת עזה, בדגש על מדיניות התנועה של אנשים וסחורות בין רצועת עזה לבין מדינת ישראל.

12. ייעוץ משפטי בנושא ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור יהודה והשומרון וברצועת עזה, וסיוע בהתאמת מדיניות התנועה של אנשים וסחורות בין רצועת עזה לבין מדינת ישראל, על-מנת לצמצם את היקף התחלואה. בתוך כך, ניתן סיוע בגיבוש עמדת המדינה לעתירה שהוגשה לבג"ץ, בדרישה להורות למדינה לסייע לאוכלוסייה הפלסטינית בהתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה (בג"ץ 2669/20 רופאים לזכויות אדם נ' שר הביטחון).

13. קציני המחלקה העבירו הרצאות ותדרכים בנושאים הנוגעים ליישום דיני הלחימה בעימותים מזוינים א-סימטריים נגד ישויות לא-מדינתיות דוגמת ארגוני הטרור, לקהלי יעד שונים, ביניהם קבוצות מממוסדות אקדמיים זרים, נספחים זרים ועוד.

אתגרים ומגמות לשנת העבודה 2021

1. התמודדות עם ההיבטים הרלוונטיים של שינויים אסטרטגיים בזירה הצפונית, בדגש על חזרת המשטר הסורי לשליטה במרחב רמת הגולן, הנוכחות האיראנית בסוריה וההשפעה של ארגון חיזבאללה במדינת לבנון;

2. היערכות לתפניות אפשריות בזירה הפלסטינית;

3. המשך התמודדות עם המצב הביטחוני וההומניטארי המורכב ברצועת עזה;

4. המשך היערכות לתרחישים שונים במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה באזור יהודה והשומרון וברצועת עזה;

5. היערכות ללחימה בזירות השונות;

6. ליווי המערכה המשפטית-המדינית על זירותיה השונות, לרבות בהתמודדות עם ניסיונות לקדם הליכים משפטיים נגד גורמים צבאיים ומדיניים בפני ערכאות זרות, ביחס לחלקם ותפקודם בפעולות מבצעיות;
7. המשך ליווי תהליכים בין-לאומיים קיימים וחדשים, אשר יש בכוחם להשפיע על פרשנות הדין הבין-לאומי, (בדגש על דיני הלחימה, לרבות הדין החל על דיני הלחימה בים, והדין הבין-לאומי החל על מרחב סייבר) בהקשרים שונים בעלי רלוונטיות לצה"ל;
8. המשך הסדרת שיתוף הפעולה ההולך וגובר של צה"ל עם צבאות זרים;
9. המשך ליווי היחסים עם המדינות ועם הכוחות שבזירה האזורית, בשים לב לתמורות המדיניות-הביטחוניות בגזרות השונות ולמציאות המשתנה.

דברי פתיחה

בית הספר למשפט צבאי אמון על ההכשרות בצה"ל בתחום המשפט הצבאי בדגש על דיני לחימה ועל הפיתוח המקצועי של המשרתים בפרקליטות הצבאית.

בית הספר למשפט צבאי מפעיל את מנהלת התרגילים המשפטית, הפועלת במסגרת תרגילי המטה הכללי, הפיקודים והעוצבות. מנהלת התרגילים המשפטית מסייעת בהכנת מפקדי צה"ל להתמודדות מיטבית עם סוגיות משפטיות הנוגעות ללחימה ולחירום, תוך הטמעת היבטים משפטיים בתרחישים המתורגלים.

בית הספר למשפט צבאי מכשיר ומסמיך את קציני צה"ל לשיפוט בדין משמעותי, מיעץ בתחום הדין המשמעותי ומפקח על הליכי הדין המשמעותיים המתנהלים בצה"ל. בנוסף, בית הספר מרכז את הטיפול בגיבוש המלצות בנוגע לבקשות חנינה המוגשות לנשיא המדינה מטעם חיילים אשר הורשעו בבתי הדין הצבאיים וחבר בוועדה בראשות קח"ר, שבסמכותה להמליץ לנשיא המדינה על מתן חנינה לחיילים שביצעו עבירות קודם גיוסם לצה"ל.

מגמות עיקריות בשנת העבודה 2020

כללי

1. שנת 2020 הייתה שנה מאתגרת במיוחד לנוכח התפשטות נגיף הקורונה. בית הספר למשפט צבאי נערך להתאים את פעילותו השוטפת להנחיות משרד הבריאות ולרשויות הצבא בנוגע להתגוננות מפני נגיף הקורונה. כך למשל, חלק מההכשרות קוימו באופן מקוון או משולב (מקוון ופיסי) וסדנאות קוימו בקבוצות למידה קטנות.
2. בנוסף הוגבר השילוב של טכנולוגיות חדשות בהדרכה ובלימוד, כגון: הקלטת הסכת ("פודקאסט"); שידור הרצאות ב-ZOOM לשם הנגשתן למשתתפים ששהו בבידוד, והטמעת מערכת ה-TEAMS בקורס קציני המשפטים.

הכשרות לקצינים וחיילים מהפרקליטות הצבאית

3. **קורס קציני משפטים (קמ"שים)** - בחודשי הקיץ של שנת 2020 התקיים בביה"ס למשפט צבאי מחזור ל"ה של קורס קציני המשפטים, שהינו ההשלמה החיילית של הפרקליטות הצבאית. יעדיו המרכזיים של הקורס הינם פיתוח המיומנויות הנדרשות לקצין המשפטן, וחיבורו חיבור לערכי הפרקליטות הצבאית ולמורשתה, בראי "הקצין המשפטן כגורם משפיע ומוביל". מתכונת הקורס הותאמה למגבלות

תקופת הקורונה, ואפשרה להשיג את יעדיו באופן מלא ותוך שמירה על בריאות הצוערים. את הקורס סיימו בהצלחה 45 צוערים.

4. **מימוש תכנית ההכשרות לקציני הפרקליטות הצבאית** - במסגרת יישום תפיסת ההכשרות לקצינים המשפטיים בפרקליטות הצבאית, אשר גובשה לפני מספר שנים, הוצאו השנה לפועל קורסים בפיקוד, ניהול ומנהיגות, בהם השתתפו קציני הפרקליטות בדרג סרן ורס"ן. כמו כן הוצאה לפועל תכנית הכשרה מקצועית הכוללת קורסים בנושאים שונים כגון כתיבה אפקטיבית, גישור וכיוצ"ב.

5. **קורסי הכשרה לעוזרים משפטיים (מש"קי משפט)** - כמדי שנה קיים בית הספר קורס הכשרה למש"קי משפט אותו סיימו בהצלחה 25 חיילים. מש"קי המשפט מסייעים רבות לקצינים ביחידה ועשייתם חיונית למימוש יעדי הפרקליטות הצבאית.

הכשרה משפטית למפקדים ולבעלי תפקידים בצה"ל בנושאי הדין הבין לאומי

6. הועברו **190 הרצאות**, באופן פרונטלי או מקוון, בתחומי דיני הלחימה במשפט הבין-לאומי, אחריות מפקדים, מוסדות חקירה, ומורשת המשפט הצבאי. כן נערכו מספר ימי עיון בהכשרות צה"ליות לדרגי סא"ל.

7. קציני בית הספר הרצו בפני קהלי מפקדים מגוונים במסגרות צבאיות שונות, ובהם המכללות הצבאיות (בדגש על קורס פו"ם אלון), קורסי מ"פים ומג"דים, בה"ד 1 (ביה"ס לקצינים), השלמות הקצונה של זרוע היבשה, ביה"ס לטיסה, מסגרות הכשרה בביה"ס למודיעין, מסגרות ההכשרה לתחומי הבטיחות, ביה"ס לרפואה צבאית, ביה"ס לתיאום ולקישור, וקורסים למקצועות האש והתקיפה.

8. ההכשרות ניתנו בהרצאות, בסדנאות ובתרגולים בקבוצות קטנות או באופן מקוון ובלימוד באמצעות חומרי הדרכה מתוקשבים, לרבות לומדות, הסכתים ("פודקאסטים") וסרטונים תוך מיקוד התוכן הרלוונטי לקהלי היעד הרלוונטיים. בין היתר, נשלמה הפקתו של מערך השיעור המשותף עם חיל החינוך בנוגע לאירוע הירי בחברון וצולם פרק נוסף ללומדת דיני הלחימה, בנושא מנגנוני הבירור, הבדיקה, התחקור והחקירה של אירועים מבצעיים. בנוסף, בשנה זו, כבכל שנה, עודכנו ורוענו מספר מערכי שיעור, לצד הפקתם של מערכים חדשים.

9. כמו כן, בית הספר למשפט צבאי העביר במהלך השנה ארבעה קורסים אקדמיים בהיקף של שתי נקודות-זכות אקדמיות בנושא משפט בין-לאומי ודיני לחימה, להכשרתם של חניכי המכללה לפיקוד טקטי וחניכי בית הספר לפיקוד ימי בחיל הים (חובלים).

10. בשנה החולפת השתלבו קציני מדור מפקדים בהכשרת המפקדים בתרגילי אוגדות, מפקדות והמטה הכללי. נציין, כי נוכח התפשטות נגיף הקורונה, חלק ניכר מן התרגילים לא התקיימו כסדרם, ואלה שנערכו בפועל התקיימו בהיקף מצומצם.

תחום הדין המשמעתי

11. **קידום עבודות מטה לייעול הליכי הדין המשמעתי** - במהלך השנה הושלמה עבודת המטה לתיקון פקודת מטכ"ל בעניין הדין המשמעתי לצורך ייעול הליכי הדין המשמעתיים, טיפול בפערים שהועלו על-ידי מפקדים בצה"ל וחיזוק ההקפדה על זכויות החיילים בהליכים אלה. במסגרת הטמעת הפקודה בצה"ל הופצה אינפוגרפיקה לכלל המשרתים בצה"ל המפרטת ומדגימה את עיקרי השינויים.

12. כן, קודם בשיתוף פעולה עם אגף כוח האדם ואגף התקשוב פרויקט מיכון הדין המשמעתי, אשר נועד לאפשר את ניהול ההליך המשמעתי באופן ממוחשב, ותוך הנחיית קצין השיפוט, במטרה לייעל את ההליך, להבטיח את זכויות העומדים לדין, ולמנוע טעויות נפוצות. העבודה על הפרויקט תימשך גם בשנת 2021.

13. **הכשרות בתחום הדין המשמעתי ומיקוד הכשרות לאוכלוסיות רלוונטיות** – הכשרות הדין המשמעתי לקציני שיפוט בצה"ל נעשות ברובן באמצעות לומדת הדין המשמעתי, אשר הופקה על ידי ביה"ס למשפט צבאי. בנוסף, במהלך שנת 2020 הכשירו קציני מדור הדין המשמעתי כ-175 קציני שיפוט בהכשרה פרונטלית. כן, הועברו הרצאות ייעודיות למפקדים ביחידות המתמודדות עם אתגרים ייחודיים בניהול הליכי הדין המשמעתי. בית הספר למשפט צבאי, ערך בשיתוף יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר והתביעה הצבאית, השתלמות לקצינים בדרגת אל"ם ומעלה בנושא שיפוט עבירות מין בדין משמעתי.

14. **ייעוץ בתחום הדין המשמעתי** – במוקד הייעוץ הטלפוני במדור הדין המשמעתי ניתן ייעוץ בנושאים מגוונים הקשורים בתחום – החל מהעבירה שנדרש לייחס לנידון, דרך המועד שבו נדרש לקיים את הדיון בתלונה ואופן ניהול ההליך וכלה בסמכויות השיפוט והענישה. במהלך שנת 2020 חלה עלייה של כ-20% בהיקף פניות הייעוץ שהגיעו למדור הדין המשמעתי. במוקד התקבלו 14,259 פניות של מפקדים, חיילים ובני משפחותיהם, אשר ביקשו ייעוץ והכוונה בנוגע להליכים משמעתיים.

15. **תחום הפיקוח על הדין המשמעתי** – במדור הדין המשמעתי נבחנת חוקיותם של הליכי דין משמעתי לגביהם התקבלו פניות קונקרטיות מחיילים או מי מטעמם (בני משפחה או עורכי דין), ממפקדים או מגורמי הכליאה. אם נמצא שנפלו פגמים בהליך המשמעתי או שקצין השיפוט חרג מסמכותו, מוסמך סגן הפצ"ר, בהתאם לסעיפים 168 ו-178א לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, לבטל הליך משמעתי או להמיר עונש שניתן בו. **בנספח ד'**, מפורטים נתונים על אודות היקף ההליכים בהם טיפל המדור וסוג ההחלטה שהתקבלה לגביהם – אי התערבות; ביטול הפסק; המרת העונש. ניתוח הנתונים מעלה כי:

א. בשנת 2020 נבחנה חוקיותם של 1,083 הליכי דין משמעתיים לעומת 946 הליכים אשתקד (עלייה של כ-14% בהיקף ההליכים שנבחנה חוקיותם).

ב. בשנת 2020 חלה עלייה חדה (כ-50%) בהיקף פסקי הדין המשמעותיים שנבחנו במדור בהם לא נמצא מקום להתערב (874 הליכים השנה לעומת 584 אשתקד). כמו כן, חלה ירידה של כ-19% בהיקף פסקי הדין המשמעותיים בהם התערב סגן הפצ"ר, בין בדרך של ביטול הפסק ובין בדרך של המרת העונש שהוטל בו.

ג. בשנת 2020 התערב סגן הפצ"ר ב-209 פסקי דין משמעותיים (19% מסך תיקי הפיקוח שנבחנו במדור), בהתאם לחלוקה הבאה: המרת העונש בכ-40% מפסקי הדין המשמעותיים (83); ביטול ההליך בכ-60% מפסקי הדין המשמעותיים (126).

16. טיפול בעתירות לבג"ץ

א. עתירות שעניינן זכות הייצוג בהליכי הדין המשמעותי - במהלך השנה הוגשו שתי עתירות בהן התבקש בג"ץ לקבוע כי לחייל העומד לדין משמעותי קיימת זכות לייצוג על ידי סניגור בהליך המשמעותי.

1) בג"ץ 2294/20 רס"ן מ' פ' נגד סגן הפצ"ר - העותר, קצין בדרגת רס"ן הועמד לדין משמעותי בעבירה של התנהגות שאינה הולמת, זאת בעקבות דיווחים שהתקבלו בעניינו ביוה"ל"ם על אירועי פגיעה על רקע מיני ולאחר קבלת אישור פרקליט לטיפול יחידה. העותר ביקש באמצעות באי כוחו שבג"ץ יכיר בזכות ייצוג בהליכים משמעותיים בצה"ל, ובפרט בהליכים הטומנים בחובם אפשרות לפגיעה קשה בשם הטוב של המשרתים, בכבודם ובפרנסתם.

2) בג"ץ 5149/20 טוראי א' ל' נגד הפצ"ר ואחרים - בעניינו של טוראי א' נפתחה חקירת מצ"ח בחשד שביצע עבירות של מעשה מגונה והטרדה מינית כלפי חייל אחר ביחידה. לאחר סיום החקירה, הורה פרקליט צבאי על העמדתו של טוראי א' לדין משמעותי בעבירה של הטרדה מינית. טוראי א' עתר לבג"ץ וביקש שיורה על ביטול הוראת הפרקליט המורה להעמידו לדין משמעותי. לחילופין, ביקש לאפשר לו לנהל את הליך הדין המשמעותי בעניינו כשהוא מיוצג ע"י עורך-דין.

בתגובת המדינה לעתירה הוצגה התשתית המשפטית העומדת בבסיס הליכי הדין המשמעותי בצה"ל והוסבר כי בהתאם להוראות הדין ולנוכח תכליתו הייחודית של הדין המשמעותי וההסדרים הייחודיים הקיימים בו, וכן לנוכח הצורך לשמר אותו ככלי זמין ואפקטיבי עבור המפקדים, אין זכות ייצוג לחייל ע"י עו"ד בהליך עצמו. עוד צוין כי בהתאם להסדר הממצה שנקבע בחוק השיפוט הצבאי, לחייל העומד לדין משמעותי בעקבות חוות דעת של פרקליט צבאי זכות להגשת חוות דעת סניגור מטעמו.

העתירות לעיל טרם הוכרעו ודיון מאוחד בעניינן קבוע לחודש יוני 2021.

ב. בג"ץ 6043/20 רב"ט ו' ס' נ' הרמטכ"ל ואחרים - חייל אשר נשפט בדין משמעתי בשל סירובו להתאשפז בכפר המחלימים מקורונה, עתר כנגד ההליך בעניינו. בית המשפט העליון דחה את העתירה. בהחלטתם התייחסו השופטים לטענות בדבר מדיניות פינוי החיילים הנושאים את נגיף הקורונה לכפר המחלימים, וקבעו כי אין מקום להתערב במדיניות של חיל הרפואה ביחס לפינוי חיילים לכפר המחלימים. העתירה טופלה בצוותא עם מחלקת יעח"ק.

תחום החנינות

17. **חנינות בעניין הרשעות צבאיות** - בשנת 2020 נקלטו במדור הדין המשמעתי והחנינות 61 בקשות חנינה (39 מהן בקשות למחיקת רישום פלילי; 21 להקלה בעונש; ובקשה אחת להשבת דרגה). נתון זה מצביע על ירידה של כ-21% מהיקף הבקשות שנקלטו במדור אשתקד (בשנת 2019 נקלטו 77 בקשות חנינה).

18. **חנינות בעניין הרשעות אזרחיות טרם הגיוס** - במהלך שנת 2020 היקף בקשות החנינה שנידונו בפני ועדת קח"ר (קצין חינוך ראשי) היה דומה להיקף הבקשות שנידונו בפני הוועדה בשנת 2019. כך, במהלך שנת 2020 נידונו 115 בקשות בפני הוועדה, לעומת 114 בקשות בשנת 2019, 80 בקשות בשנת 2018 ו-26 בקשות בלבד בשנת 2017.

פרסומים ומורשת

19. בשנת 2020 הושלמה הוצאתו לאור של הספר "הגנת הצידוק נוכח ציות לפקודה והאיסור לציית לפקודה בלתי חוקית בעליל", שנכתב ע"י סגן (במיל') ד"ר זיו בורר ונערך בשיתוף פעולה עם קציני בית הספר למשפט צבאי. הספר מציג ניתוח אקדמי מקיף ושיטתי של נושא הפקודה הבלתי חוקית בעליל.

20. בנוסף, הושלם מיזם מורשת שלישי במספר, כחלק "ממיזם שבעים שנות משפט צבאי". במיזם, קצינות וקצינים מהיחידה, בוגרי קורס קציני המשפטים - מחזור ל"ד, כתבו מאמר קצר על פרשה או עניין אחר הקשורים במשפט הצבאי, אשר אירעו מאז קום המדינה. החיבורים פורסמו באתר הפרקליטות הצבאית במרשתת. כן, הוקלטו מספר ראיונות מצולמים עם קצינים בכירים במילואים, מוותיקי היחידה.

אתגרים ומגמות מרכזיים לשנת העבודה 2021

1. השלמת עבודת המטה למיכון ההליך המשמעותי והטמעתו בקרב יחידות צה"ל.
2. המשך יישום תכנית ההכשרה בתחום הפיקוד והניהול לכל הדרגים תוך הגדלת היקף ההשתלמויות המקצועיות והשתלמויות העשרה לקצין המשפטן.
3. המשך הפקתם, ועדכוןם של מערכי הכשרה בנושא דיני הלחימה עבור מפקדים, תוך מיקוד התכנים לקהלי היעד הרלוונטיים.
4. המשך ייעול עבודת מנהלת התרגילים המשפטית, תוך הגברת האפקטיביות של המנהלת בתרגילים ותרגול מיטבי של קציני הייעוץ המשפטי במהלכם. לצד זאת, גיבוש מנגנון הטמעה יעיל של לקחי המנהלת בקרב הגופים, באמצעות היועצים המשפטיים המלווים.
5. העברת לומדת הדין המשמעותי, לתווך האזרחי, על מנת לאפשר הכשרה והסמכה של יחידות ואנשי מילואים אשר הרשת הצבאית אינה נגישה להם.
6. שכלול מיומנויות העברת המסרים המשפטיים, רכישה ופיתוח כישורי הדרכה חדשים בקרב סגל בית הספר למשפט צבאי, בדגש על שיטות, מנגנונים וכלים להטמעת הדין בצה"ל תוך שימוש, בין היתר, בפלטפורמות מקוונות.
7. היערכות למעבר אפשרי של משרדי בית הספר למשפט צבאי למבנה אחר בתוך מחנה "גדעונים".
8. שיפור התשתיות הפדגוגיות והטכנולוגיות בבית הספר למשפט צבאי, הטמעת מערכת ניהול למידה מרחוק LMS, והשתלבות בפרויקט הקמפוס הדיגיטלי של צה"ל.

דברי פתיחה

ענף ארגון וניהול כוח אדם בפרקליטות הצבאית אמון על ניהול תחום משאבי האנוש, הלוגיסטיקה והמחשוב ביחידה במטרה לאפשר לה את מילוי ייעודה ותפקידיה.

הענף פועל בשיתוף פעולה עם כלל מחלקות היחידה, מתוך תחושת שליחות עמוקה, תוך נקיטת יוזמה ובהתאמה למציאות המשתנה. הענף פועל מתוך הבנה כי המשאב המרכזי של היחידה הוא המשרתים בה - קצינים, נגדים וחיילים. לענף **השפעה ניכרת** על יכולת המשרתים ביחידה למלא את תפקידם. זאת, בין היתר, בהובלת תהליכי הסגל ביחידה, גיוס כוח אדם איכותי, וטיפול המשרתים בפרקליטות הצבאית.

מעבר לעיסוק בתהליכים המקצועיים הנהוגים בכל אחד מתחומי העשייה, הענף הוא גוף לומד, מוביל ורלוונטי, הפועל לקידום והטמעה של יוזמות המשפיעות באופן משמעותי על סביבת העבודה ביחידה.

תחומים מרכזיים שטופלו בענף בשנת העבודה 2020

- 1. הערכות היחידה להתמודדות עם נגיף הקורונה** – שנת 2020 הציבה אתגר משמעותי ליחידה מבחינת יכולת שמירת הרציפות התפקודית שלה. ענף אוכ"א סיפק למחלקות היחידה את הציוד הנדרש לשם שמירת הרציפות התפקודית תוך התאמה להנחיות משרד הבריאות. ניהל מעקב אחר תחלואה ובידוד של המשרתים ביחידה, והוביל את מבצע החיסונים לשפעת ביחידה.
- 2. המשאב האנושי** - הענף ניהל את תחום כוח האדם ביחידה תוך קיום הליכי סגל סדורים, טיפול בתמריצים, ומתן מענה לנושאי פרט ות"ש. בשנת 2020 הענף הגביר את ביקוריו בחוליות ובמחלקות כדי לשפר את איכות השירות של משרתי היחידה.
- 3. עידוד ההרשמה למסלול העתודה האקדמית במשפטים** - הענף נטל חלק פעיל ומשמעותי במאמץ לעידוד ההרשמה למסלול העתודה. הענף סייע בהוצאתם אל הפועל של כנסי העתודה וימי מיון למועמדים. בשל התפשטות נגיף הקורונה, בשנת 2020 הכנסים וימי העיון נערכו בהתאם למגבלות, ובאופן מקוון. בשנת 2020 חזרו לשירות ביחידה 44 עתודאים אשר סיימו את לימודי המשפטים במוסדות השונים להשכלה גבוהה והתקבלו 46 עתודאים חדשים למסלול שהחלו את שנתם הראשונה בלימודים האקדמיים במהלך חודש אוקטובר 2020.
- 4. מענה בתחום הלוגיסטיקה והמחשוב** - בשנת 2020 סיפק הענף מענה מחשובי ותקשובי מקיף למחלקות וחוליות היחידה. נציגי הענף הגיעו לחוליות השונות במטרה לעמוד על צורכיהן ולספק מענה מידי לתקלות ובעיות. בשנה החולפת בוצע רכש ציוד משמעותי, לרבות ציוד מחשוב וטלפוניה ואף מנויי "ZOOM" עבור

חוליות היחידה על רקע התפשטות נגיף הקורונה והצורך להקל על אופן קיום דיונים מרחוק.

5. **תקציב הפרקליטות** - ענף אוכ"א מנהל את תקציב היחידה, בפקוח ובקרה של סגן הפצ"ר. חלק ניכר מהתקציב בשנה החולפת נוצל לטובת שיפור התשתיות הפיסיות ביחידה וסביבת העבודה של המשרתים ביחידה והצטיידות בציוד מחשוב ותקשורת.

6. **שיפור סביבת העבודה** - בשנת 2020 הוקדש מאמץ משמעותי לשיפור סביבת העבודה של משרתי היחידה. נמשך השיפוץ, השלמת הריהוט, הכשרת הכיתות ומשרדי הסגל בבית הספר למשפט צבאי אשר עבר למשכנו החדש במחנה "גדעונים" בשנת 2019; בוצעו עבודות במתחם מחלקת היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון; שופץ המבנה של הפרקליטות לעניינים מבצעיים והושלמה הקמתו של מבנה קבע חדש עבור חוליית פרקליטות איו"ש במחנה עופר.

לצד זאת, הושלמו תהליכי רכש וחודשו מלאי הלוגיסטיקה. מיזמים אלה הם חלק מההשקעה הרבה של הפרקליטות הצבאית בשיפור השירות והמענה שניתן לאנשיה.

7. **מוכנות היחידה לחירום** - במסגרת היערכות היחידה לחירום, השקיע הענף משאבים בהרחבת תשתיות התקשורת ושדרוג מערכות קיימות, בדגש על יצירת תשתיות חלופיות אליהן ניתן יהיה להעתיק את חמ"ל היחידה בחירום.

מגמות מרכזיות לשנת העבודה 2021

1. **המשאב האנושי** - בשנת 2021 יקדיש ענף אוכ"א את עיקר מאמציו ומשאביו למתן מענה מקצועי ומהיר למשרתים בפרקליטות הצבאית, בכלל תחומי עשייתו. בראייה צופת פני עתיד, ימשיך הענף לסייע במאמצי היחידה בגיוס עתודאים למסלול העתודה במשפטים והוצאתם לקורס קצינים. בנוסף, הענף ימשיך לסייע בשימור המרכיב האיכותי ביחידה ובמתן כלים ומשאבים לטובת פיתוח וטיפוח המשרתים ומיצוי כישוריהם. כמו-כן, הענף נערך לניהול התקינה היחידתית והתאמתה לכניסתם לקבע של מחזורי העתודאים הראשונים שאורך שירות החובה שלהם הינו 32 חודשים. כן נערכת היחידה להטמעת "מודל הקבע הצעיר (2016)" בקרב קציני היחידה.

2. **סביבת עבודה** - יימשכו המאמצים לשיפור סביבת העבודה ומתן אמצעים טכנולוגיים ומחשובים מתקדמים. הענף יבחן, בין השאר, רכש או פיתוח של מערכת לניהול משימות וישפר את תשתית המחשוב המאפשרת שימוש ברשת האזרחית כחלק מהמגמה להעביר חלקים מפעילות היחידה לרשת האזרחית.

3. **טיוב איכות השרות, הזמינות והנגישות** - נציגי הענף יבקרו באופן תדיר ורציף ביחידות כדי לתת מענה מיטבי לצרכי היחידות.

4. **היערכות לחירום** - בשנת 2021 ימשיך הענף לפעול לשיפור מוכנותה של היחידה ליום פקודה, תוך מתן דגש על תחום הרציפות התפקודית בהיבט הלוגיסטי והמחשובי, ובהסדרת הנדרש על-מנת להבטיח שהיחידה תוכל להמשיך לפעול בחירום.

5. **היערכות לפרויקט "נווה צדק"** - האתגר המשמעותי שילווה את אנשי הענף בשנת 2021 הינו המעבר לקריה המשפטית בבית-ליד אשר מתוכנן להתקיים בחציון השני של השנה. הענף ימשיך לקחת חלק משמעותי מאוד בהכנות למעבר, במעבר עצמו, בשדרוג סביבת העבודה של התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית אגב כך, ובי"הזדכות" על שלושת המחנות הישנים, במטרה להבטיח שהמעבר ייעשה בצורה היעילה, המסודרת והמקצועית ביותר.

דברי פתיחה

השנה החולפת התאפיינה, בדומה לקודמותיה, בסיקור תקשורתי רחב של עשיית הפרקליטות הצבאית. הסיקור התקשורתי נוגע לשלל עיסוקי היחידה - אכיפת הדין, הייעוץ המשפטי לגופי הצבא בנושאים שונים, המשפט הבין-לאומי, מערכת הדינים באזור יהודה ושומרון. השנה, בשל התפשטות נגיף הקורונה, התמקד הסיקור התקשורתי, מטבע הדברים, בהיבטים של השפעת התפשטות נגיף הקורונה על פעילות צה"ל ועל הסיוע של צה"ל לרשויות המדינה האחרות.

גם השנה, ניתן דגש למתן מענה מהיר ומקצועי לפניית של כלי התקשורת דרך חטיבת דובר צה"ל בנושאים הנוגעים לפועלה של הפרקליטות הצבאית.

בתוך כך, טופלו במהלך השנה מאות רבות של שאילתות, מאות בקשות חופש מידע, בקשות לקיום ראיונות עם גורמים המשרתים ביחידה, בקשות לסקירות והרצאות מפי קציני היחידה ועוד.

בנוסף, השנה ניתן דגש על עדכון שוטף של אתר הפרקליטות הצבאית במרשתת. בתוך כך הושם דגש על חומרים רלוונטיים על אודות פעילות היחידה, העלאת דפי מידע למשרתי צה"ל בנושאים שונים, הנגשת חקיקה, לרבות החקיקה החלה באזור יהודה והשומרון, ופרסום חומרי מורשת היסטוריים של היחידה.

לאור התפשטות נגיף הקורונה ומגבלות היציאה מן הארץ למשרתי צה"ל, פעל התחום לקידום השתתפותם של קציני היחידה בכנסי עבודה בינלאומיים וכן השתלמויות, בארץ ובחו"ל, באופן מקוון.

לבסוף, במהלך השנה החולפת בוצעו ביחידה ביקורות רוחביות ונקודתיות שנועדו לקדם תהליכי למידה ושיפור בתהליכי העבודה ביחידה.

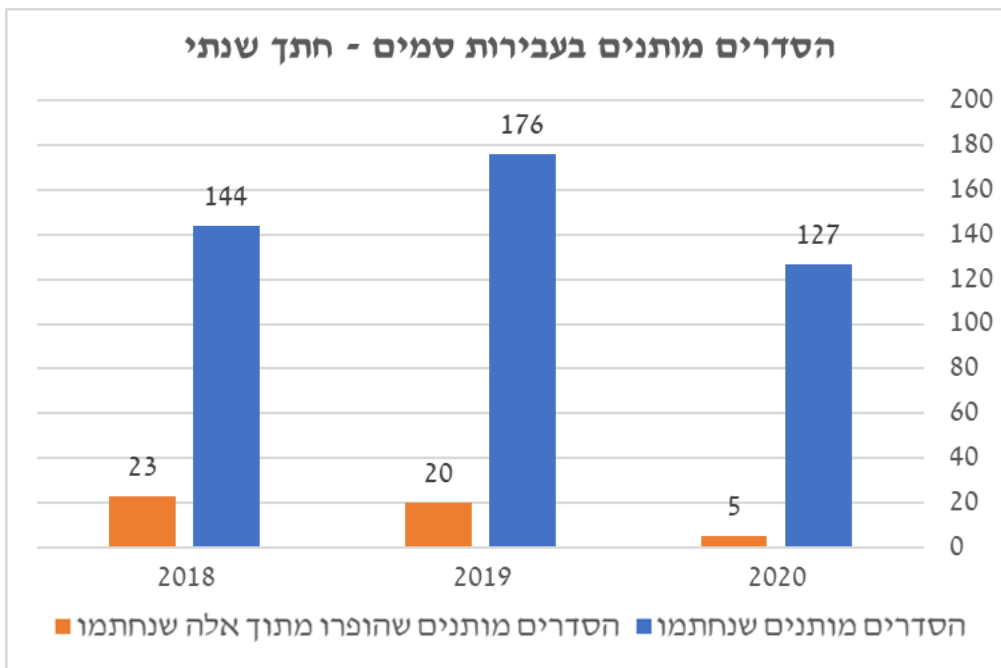
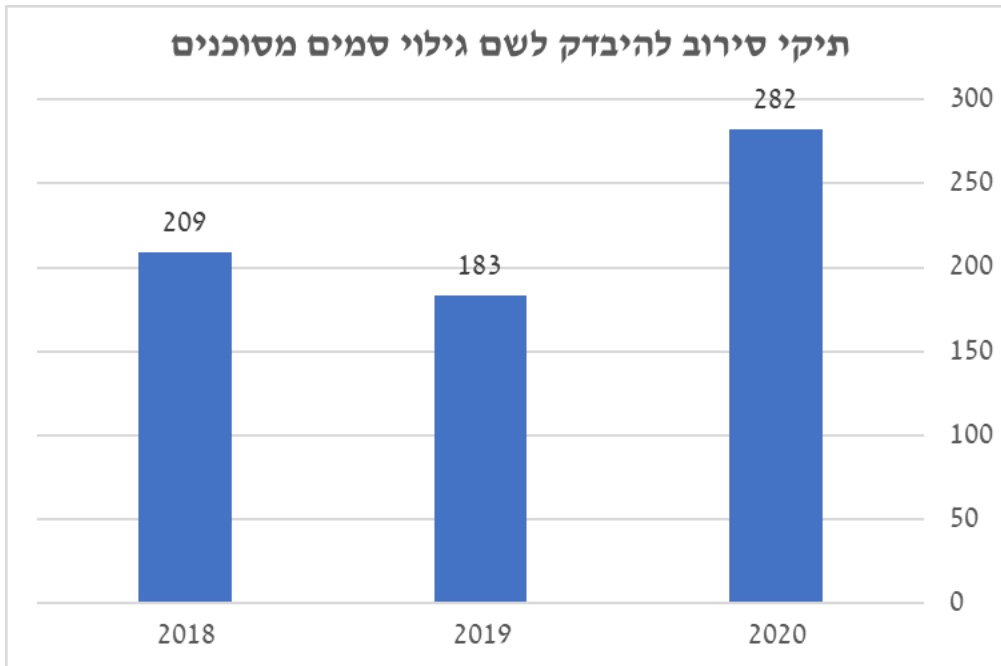
מגמות תקשורתיות בשנת 2020

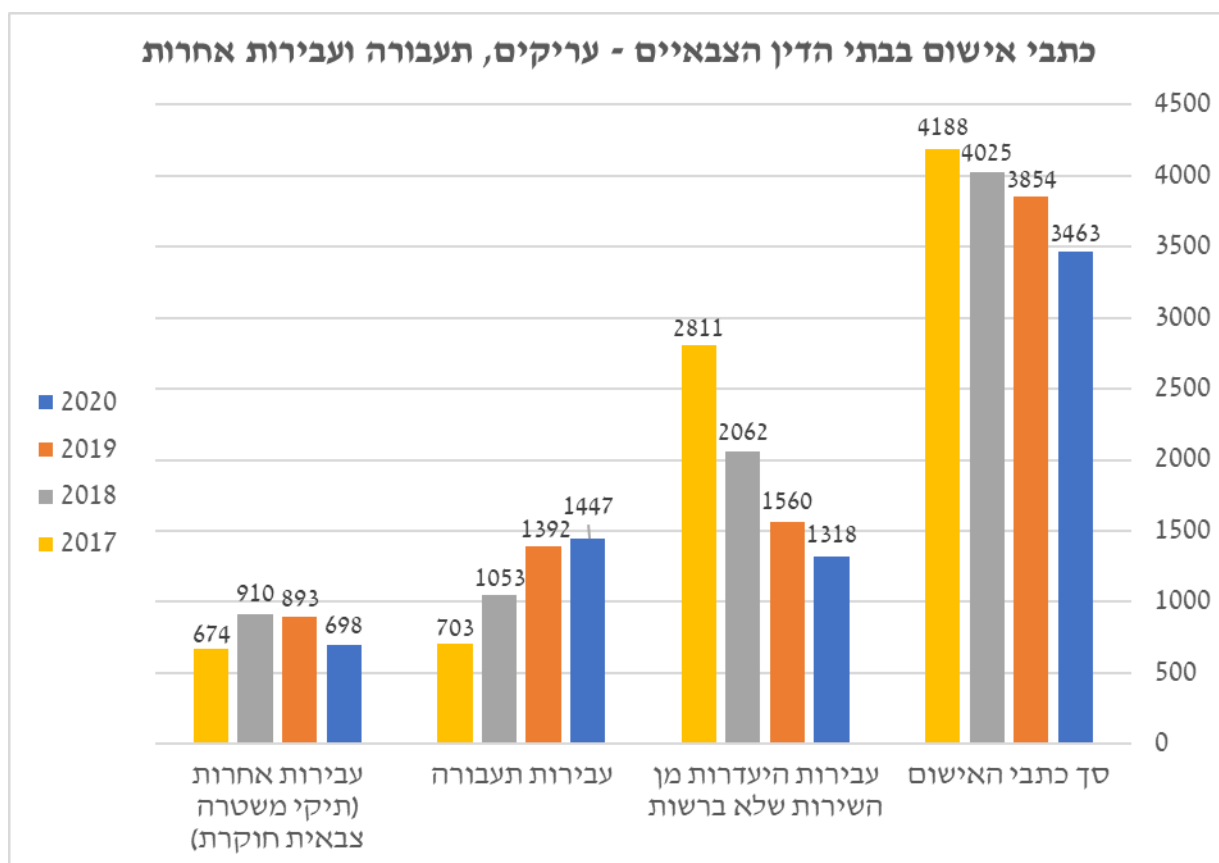
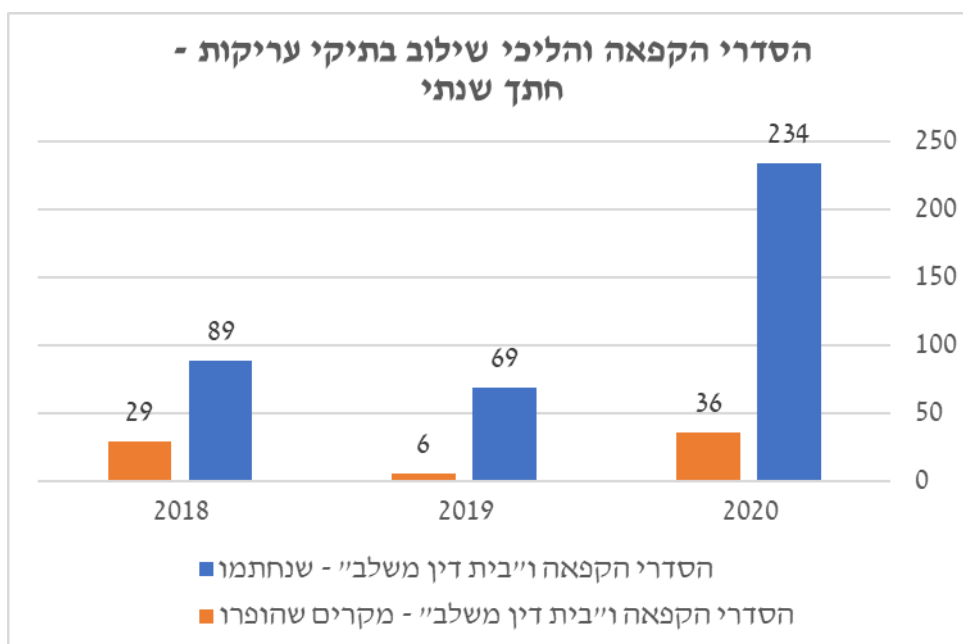
1. מרכז תשומת הלב התקשורתית הייתה בהתפשטות נגיף הקורונה במדינת ישראל. בתוך כך, הייתה התעניינות תקשורתית בהתמודדות צה"ל עם התפשטות הנגיף וכן במאמצי הסיוע של צה"ל למרחב האזרחי.
2. בתחום הפלילי, השנה החולפת התאפיינה בעניין גבוה בהליכי בדיקה ואכיפה ביחס לאירועים מבצעיים; במיצוי הדין עם המעורבים בביצוע פעולות טרור, מסיתים ומפרי סדר; ובטיפול באכיפת הדין בצה"ל בכלל ובעבירות של פגיעה על רקע מיני בפרט.

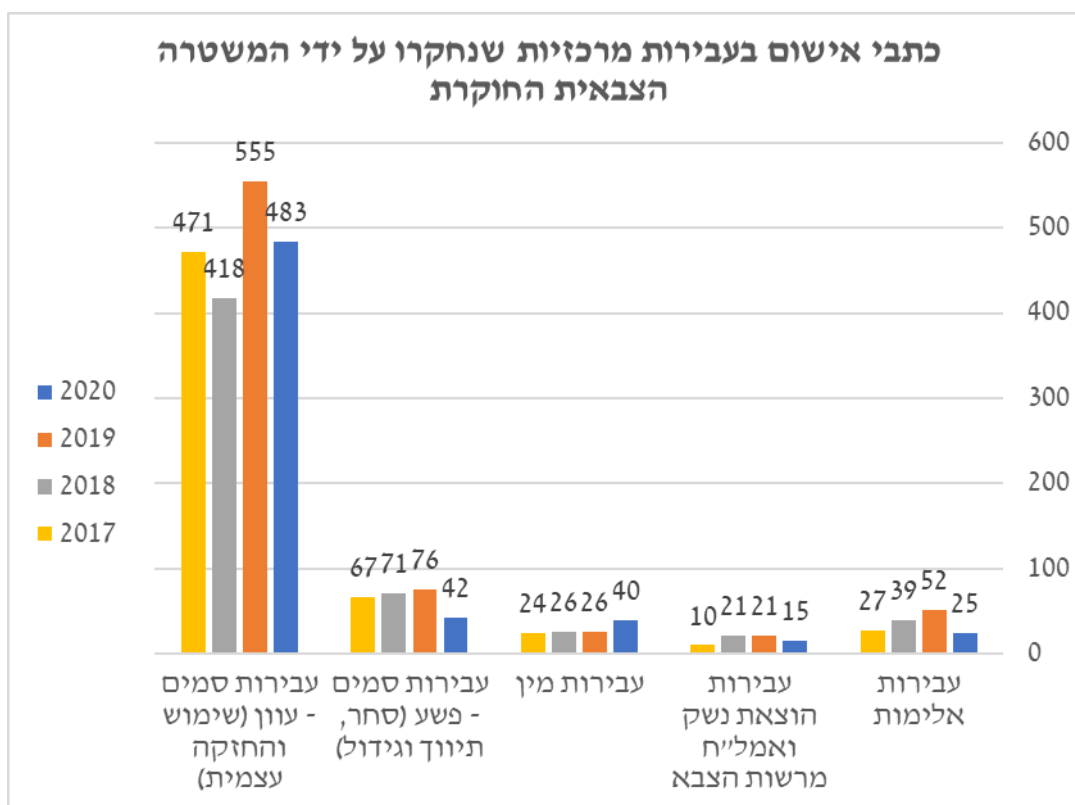
3. בתחום הייעוץ המשפטי לגופי הצבא, לוו וסוקרו הליכים הקשורים בנושאי צבא וחברה, לרבות שילוב נשים בתפקידי לחימה בצה"ל, גיוס אוכלוסיות שונות לצה"ל, לרבות בני הישיבות, זכויות חיילים ומשרתי קבע ועוד.
4. בתחום הייעוץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון ניכרה התעניינות רבה הן בתחום הביטחוני-פלילי והן בתחום האזרחי-מנהלי באזור.
5. בתחום הבין-לאומי, סוקרו סוגיות הנוגעות לדיני הלחימה ולמשפט הבין-לאומי, בין היתר בתקשורת הבין-לאומית.

מגמות לשנת 2021

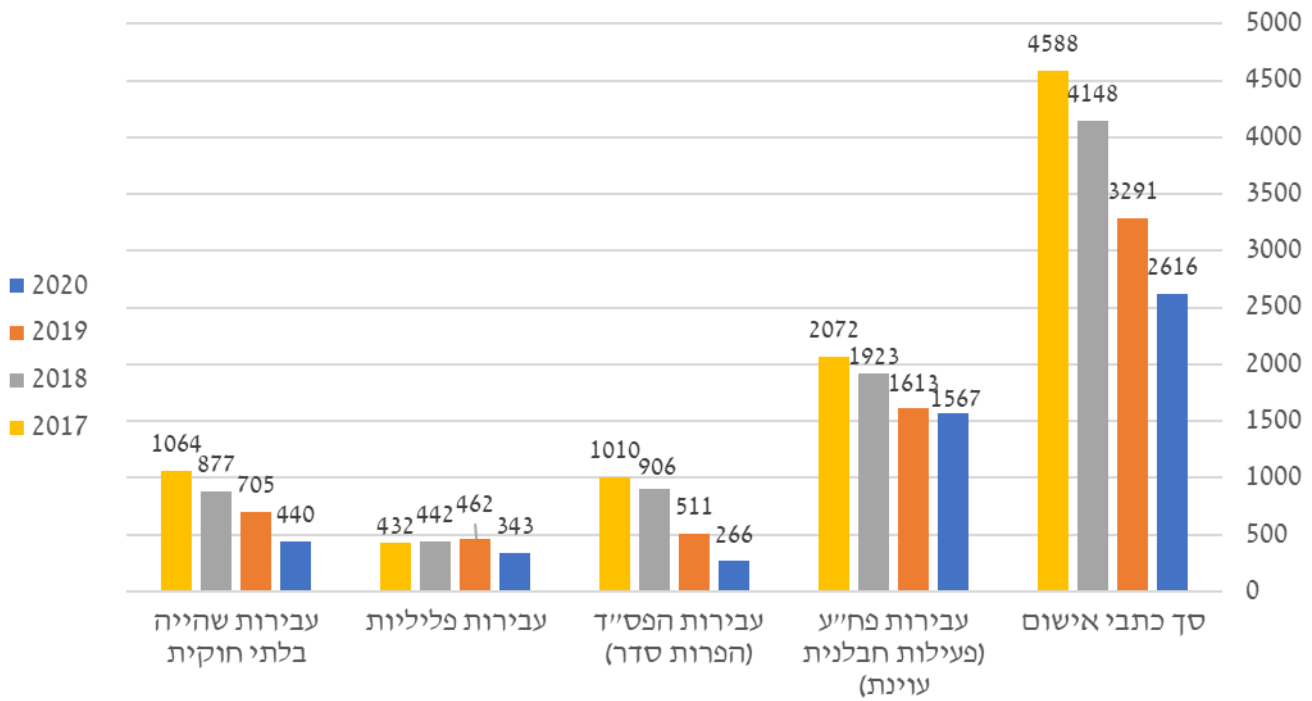
1. העיסוק התקשורתי בעולם המשפטי-צבאי צפוי להמשיך ואף להתגבר בשנת 2021. התחום יפעל לספק מענה מקצועי ורלוונטי, תוך חשיפה מתאימה של עשיית גופי הפרקליטות הצבאית לקהלי יעד רלוונטיים.
2. המשך סיוע ותמיכה במאמץ לשימור הלגיטימציה הציבורית של פעולות צה"ל בשגרה ובחירום, ודברור העשייה המשפטית בפרט.
3. עדכון שוטף של אתר היחידה במרשתת והעלאת תכנים מעניינים ורלוונטיים.
4. עריכת ביקורות ביחידה לשם הפקת לקחים ושיפור תהליכי העבודה.
5. הוצאה לפועל של נסיעות עבודה והשתתפות מקוונת של קציני הפרקליטות בכנסי עבודה בין-לאומיים ובהשתלמויות מקצועיות שונות בצל התפשטות נגיף הקורונה.
6. הפעלת קהילת הידע הפנימית של הפרקליטות הצבאית.

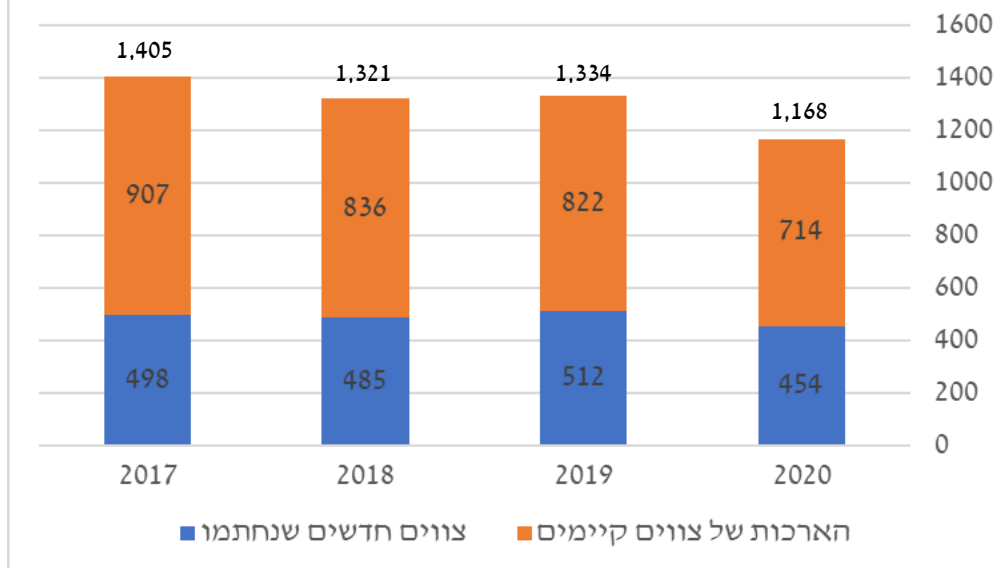

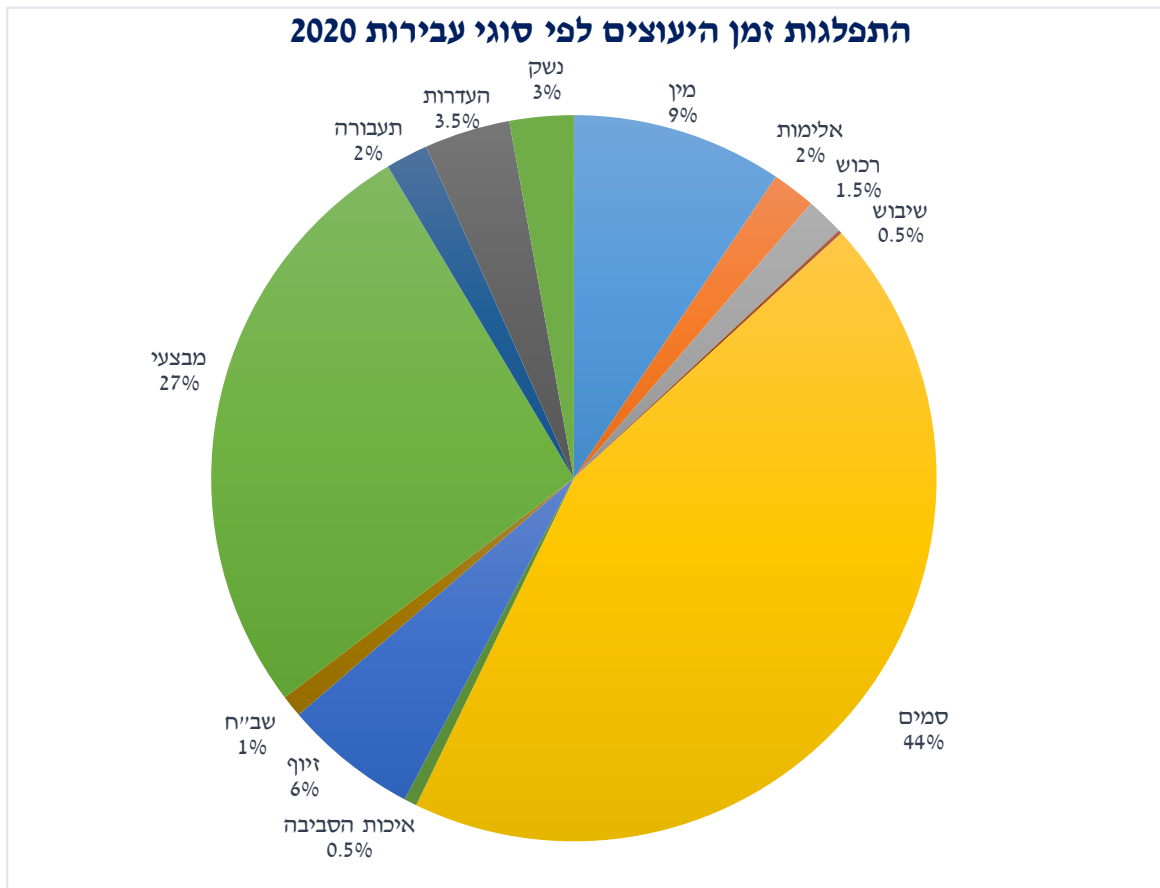
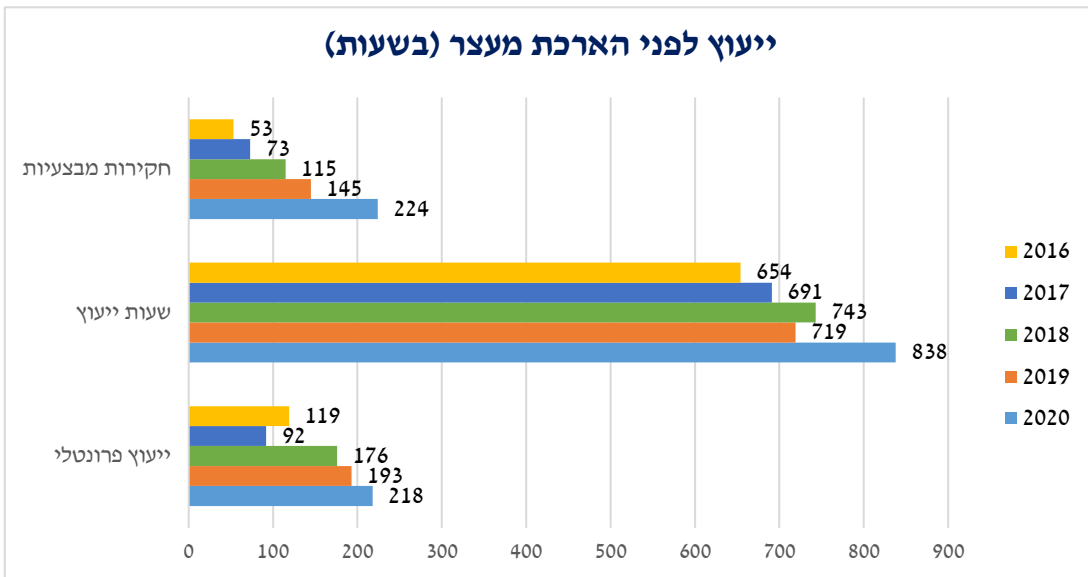

התביעה הצבאית באזור יהודה ושומרון - כתבי אישום

צווי מעצר מנהלי באזור יהודה ושומרון

דו"ח הפעילות של הפרקליטות הצבאית לשנת העבודה 2020

נספח ג': בית הספר למשפט צבאי

